

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ ABD

ULUSAL GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI AÇISINDAN İÇ GÜVENLİK İSTİHBARATININ ÖNEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Selçuk BAĞCI

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Bilge KÖKSEL

GAZIANTEP
ARALIK 2016

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ ABD

ULUSAL GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI AÇISINDAN İÇ GÜVENLİK İSTİHBARATININ ÖNEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Selçuk BAĞCI

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Bilge KÖKSEL

GAZIANTEP
ARALIK 2016

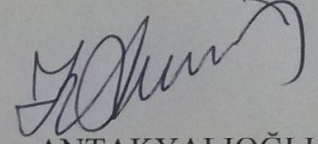
T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ
ANA BİLİM DALI

ULUSAL GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI AÇISINDAN
İÇ GÜVENLİK İSTİHBARATININ ÖNEMİ

Selçuk BAĞCI

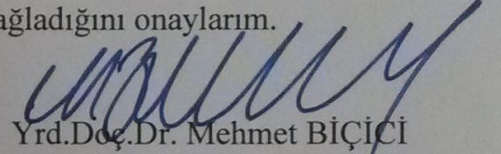
Tez Savunma Tarihi: 29.12.2016

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç.Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Yrd.Doç.Dr. Mehmet BİÇİCİ
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr. Bilge KÖKSEL
Tez Danışmanı

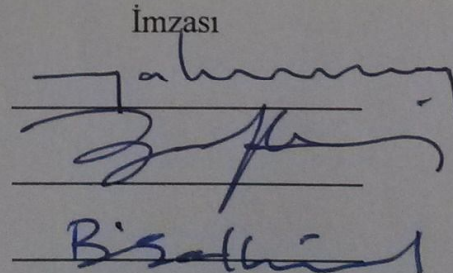
Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

Prof.Dr. Yusuf AKAN

Prof.Dr. Burak GÜRBÜZ

Yrd.Doç. Dr. Bilge KÖKSEL

İmzası

ÖZET

ULUSAL GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI AÇISINDAN İÇ GÜVENLİK İSTİHBARATININ ÖNEMİ

BAĞCI, Selçuk

Yüksek Lisans Tezi, Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi ABD

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Bilge KÖKSEL

Aralık 2016, 108 sayfa

Devletlerin var olma süreçlerinde iç ve dış tehditlere karşı, ulusal güvenliklerinin teminat altına alınmasında, istihbarat faaliyetlerinin önemli ve ayrıcalıklı bir yeri olduğu şüphesizdir. İstihbarat, çok disiplinli ve geniş çalışma alanlarını bir arada barındıran bir kavram olup ulusal güvenlik stratejilerinin de temel yapı taşlarından biridir. Ulusal güvenliğin sağlanmasında, devletin iç ve dış her türlü tehlikelerden korunmuş olarak varlığının devamı, bu tehdit ve tehlikelerin önceden bilinmesi ve tedbirler alınmasıyla mümkündür. Dünyada güçlü devletlerin siyasi stratejilerini evrensel ortamda kabul ettirmek için etkili istihbarat yöntemleri uyguladıkları görülmektedir. Ancak ülkemizde istihbarat faaliyetlerine verilen önem, hak ettiği konumda değildir. Bu kapsamda ülkemizde istihbaratın akademik yönden araştırılması, istihbarat yöntemleri konusunda iyi yetişmiş istihbarat elemanları ve sağlam organize edilmiş istihbarat örgütlerinin varlığı, bağımsızlık ve güvenliğimizin teminatı olması yönüyle gereklidir. Ulusal güvenliğine ilişkin olarak güvenlik ile ilgili ve İstihbarata ait temel kavramların araştırılması, güvenlik ve istihbaratın kesişen noktasında ulusal güvenliğin sağlanması açısından iç güvenlik istihbaratının incelenmesi ve öneminin vurgulanmasına çalışılacaktır. Ulusal Güvenlik ve İstihbaratın tez konusu olarak seçilmesi, araştırmanın kamu yararına olması ve konu ile ilgilenen akademik personel ve araştırmacılara fayda sağlayabilmesi hasebiyledir.

Anahtar Kelimeler: İstihbarat, güvenlik, iç güvenlik, iç güvenlik istihbaratı, terör.

ABSTRACT**THE IMPORTANCE OF INTERNAL SECURITY INTELLIGENCE IN
TERMS OF PROVIDING NATIONAL SECURITY**

BAĞCI, Selçuk

Postgraduate Thesis, Security Strategies and Management Department

Thesis supervisor: Ass. Prof. Dr. Bilge KÖKSEL

December 2016, 108 pages

There is no doubt that intelligence activities have an important and privileged role against internal and external threats of the process of existence, term containing for more discipline and vast fields of study, is basic core of national security strategy. Only way defending state from external and internal thread to continue its existence is to know this threat previously and take a precaution. Powerful states implement efficient intelligence method to have their diplomatic strategy approved all around the World. But intelligence activities importance doesn't deserve position which is being now in our country. In this scope, at our country researching intelligence in academic way, having well educated intelligence personnel and well organized intelligence agencies all the time are necessary by means of being assurance our indepenence and security. To work on this thesis, security and intelligence basic terms, analysing and highlighting importance of internal security intelligence with regard to providing national security at the intersection point between security and intelligence. This thesis subject National Security and Intelligence is chosen for contributing public interest, use of academic personals and researchers interested in this subject.

Key Words: Intelligence, security, internal security, internal security intelligence, terror.

ÖNSÖZ

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Yüksek Lisans Programının açılmasında katkı sağlayan büyüklerimize, vermiş oldukları derslerle bizlere ufuk açan kıymetli hocalarımıza, bu tez çalışmasının gerçekleştirilmesi sırasında yardımlarını esirgemeyen ve yönlendirmeleri ile önemli katkılar sağlayan Tez Danışmanım Sayın Yrd.Doç.Dr. Bilge KÖKSEL'e ve manevi desteklerinden dolayı da Eşim Rukiye ve kızlarım Zeynep ve Ayşe'ye sonsuz teşekkür ederim.

Aralık 2016
Selçuk BAĞCI

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vi
KISALTMALAR	vii
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1.GİRİŞ.....	1
1.2. ARAŞTIRMANIN SORUSU	1
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	1
1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI	2
1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	2
1.6. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI.....	2
BÖLÜM II: ULUSAL GÜVENLİK	3
2.1. Genel Olarak Güvenlik Kavramı	3
2.1.1. Bireysel Güvenlik	6
2.1.2. Küresel Güvenlik	7
2.1.3. Ulusal Güvenlik	11
2.1.3.1. İç Güvenlik.....	15
2.1.3.2. Dış Güvenlik	17
BÖLÜM III: İSTİHBARAT	21
3.1. İstihbarat Kavramına Tarihsel Bakış	21
3.1.1. Dünya Tarihinde İstihbarat	22
3.1.2. Türklerde İstihbarat	25
3.1.2.1. Selçuklularda İstihbarat Hareketleri.....	26
3.1.2.2. Osmanlı İmparatorluğu'nda İstihbarat Hareketleri	28
3.1.2.3. Kurtuluş Savaşı Yıllarında İstihbarat Hareketleri.....	32
3.1.2.4. Cumhuriyet Döneminde İstihbarat Hareketleri.....	33
3.2. İstihbarat Kavramı	34
3.3. İstihbarat Oluşum Sürecinde Etkili Faktörler	37
3.3.1. İstihbaratın Temel İlkeleri.....	37
3.3.1.1. Gizlilik İlkesi.....	37
3.3.1.2. Sürat İlkesi	38
3.3.1.3. Doğruluk İlkesi.....	38
3.3.1.4. Kesinlik İlkesi	39
3.3.1.5. Esneklik İlkesi.....	39
3.3.1.6. Tarafsızlık İlkesi.....	40
3.3.1.7. Yenilikçilik İlkesi	40
3.4. İstihbaratta Haber Toplama Yöntemleri	40
3.4.1. İnsan İstihbaratı (HUMINT)	41
3.4.2. Teknik İstihbarat	42
3.4.2.1. Sinyal İstihbaratı (SIGINT)	43
3.4.2.2. Görüntü İstihbaratı (IMINT)	46

3.4.2.3. Ölçüm ve İz İstihbaratı	46
3.4.2.4. Açık Kaynak İstihbaratı (OSINT)	47
3.5. İstihbarat Çarkı	48
3.5.1. Planlama (İstihbarat İhtiyaçlarının Tespiti ve Yönlendirilmesi)	51
3.5.2. Toplama (Haberlerin Toplanması)	51
3.5.3. Değerlendirme (Haberlerin İşlenmesi-Değerlendirilmesi).....	52
3.5.3.1. Tasnif	52
3.5.3.2. Analiz	53
3.5.3.3. Kıymetlendirme	54
3.5.3.4. Değerlendirme-Yorumlama	54
3.5.4. Dağıtım (İstihbaratın Yayımlı ve Kullanımı)	55
3.6. İstihbarat Türleri.....	56
3.6.1. Tehlikenin Kaynağı Bakımından İstihbarat	56
3.6.1.1. Dış İstihbarat	56
3.6.1.2. İç İstihbarat	57
3.6.2. Alanlarına Göre İstihbarat Çeşitleri	57
3.6.2.1. Siyasi (Politik) İstihbarat	58
3.6.2.2. Askeri İstihbarat	59
3.6.2.3. Ekonomik İstihbarat	59
3.6.2.4. Sosyal ve Kültürel İstihbarat.....	60
3.6.2.5. Bilimsel ve Teknolojik İstihbarat.....	60
3.6.2.6. Siber İstihbarat	61
3.6.2.7. Biyografik İstihbarat.....	62
3.6.2.8. Suç (Kriminal) İstihbaratı	63
3.7. Ölçeklerine Göre İstihbarat.....	64
3.7.1. Stratejik İstihbarat.....	65
3.7.2. Taktik İstihbarat.....	67
3.7.3. Operasyonel İstihbarat	68
3.8. İstihbarat Servislerinin Faaliyet Alanları	68
3.8.1. Espiyonaj (Bilgi Toplamak)	69
3.8.2. Kontr/Espiyonaj ve İKK	70
BÖLÜM IV: İÇ GÜVENLİK İSTİHBARATI	73
4.1. İç Güvenlik İstihbaratının Önemi.....	74
4.1.1. Küresel Eksende İç Güvenlik İstihbaratı	76
4.1.1.1. ABD İstihbarat Yapılanması.....	76
4.2. Türkiye’de İç güvenlik istihbaratı ve Uygulayan Kuruluşlar	81
4.2.1. Milli İstihbarat Teşkilatı	81
4.2.2. Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı	83
4.2.3. Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı	84
4.2.4. Genel Kurmay İstihbarat Başkanlığı	85
4.3. Terör ve İç güvenlik istihbaratı	86
4.4. İç güvenlik istihbaratında Sorunlar	88
4.4.1. Denetim Eksikliği	89
4.4.2. Yetki Problemi	89
4.4.3. Koordinasyon Eksikliği.....	90
4.4.4. Eğitim ve Teknoloji Eksikliği	92
BÖLÜM V: SONUÇ	94

KAYNAKÇA.....	99
ÖZGEÇMİŞ	106

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: İstihbarat Analizinde Haber ve Kaynak İlişkisi	54
--	-----------

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. İstihbarat Çarkı	50
Şekil 2. İstihbarat Ölçekleri	65
Şekil 3. İstihbaratın Boyutları	80
Şekil 4. Emniyet İstihbarat Dairesi Başkanlığı Yapılanması	83
Şekil 5. Jandarma İstihbarat Başkanlığı Yapılanması	84
EK B-1. ABD İstihbarat Topluluğu	107
EK B-2. MİT Müsteşarlığı Teşkilat Yapılanması	108

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
CIA	: Central Intelligence Agency (Merkezi Haber Alma Teşkilatı)
COMINT	: Communications Intelligence (İletişim İstihbaratı)
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
DHKP/C	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi
DNI	: ABD Ulusal İstihbarat Direktörü
Ed.	: Editör
ELINT	: Electronic Intelligence (Elektronik İstihbarat)
FBI	: Federal Bureau of Investigation (Federal Soruşturma Bürosu)
FETÖ	: Fetullahçı Terör Örgütü
Hz.	: Hazreti
İŞİD/DAEŞ	: Irak ve Şam İslam Devleti
İBDA/C	: İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi
İKK	: İstihbarata Karşı Koyma
KDGM	: Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı
KGB	: Komitekt Gosudarstvennoy Bezopasnosti- Devlet Güvenlik Komitesi
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
NIC	: National Intelligence Council (Ulusal İstihbarat Konseyi)
NSA	: National Security Agency (Ulusal Güvenlik Ajansı)
NSC	: National Security Council (Ulusal Güvenlik Konseyi)
ODNI	: ABD Ulusal İstihbarat Direktörlüğü Ofisi
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi (PKK/KONGRA-GEL)
s	: Sayfa
S	: Sayı
ss.	: Sayfalar
Ter.	: Tercüme
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Yay. Haz.	: Yayına Hazırlayan
yy.	: Yüzyıl
vb.	: ve benzeri

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.GİRİŞ

Güvenlik, devlet açısından olduğu kadar, bireyler açısından da öncelikli ve oldukça gerekli bir ihtiyaçtır. Güvenlik olmadan toplumun huzur ve barış içerisinde yaşaması mümkün değildir. Ülke sınırları içerisindeki yaşayan vatandaşların güvenliği ve huzurunun sağlanması; ekonomik, sosyal, kültürel dokunun ve devlete ait fiziki varlıkların korunması için yapılan faaliyetler iç güvenlik hizmetleri kapsamında olup devlet tarafından sağlanmaktadır.

Ülkede bireylerin güvenlik ihtiyaçları karşılandığında, suç ve oluşumu engellendiğinde, toplumsal huzur sağlandığında, kısacası ulusal güvenlik etkin biçimde tesis edildiğinde, ülkenin yaşanılabilirliği sağlanmaktadır. Ulusal güvenliğin sağlanması ve ülkenin bekasının sürdürülebilmesi için gerekli etmenlerden biri de iç güvenlik istihbaratıdır.

Bu çalışmada, ulusal güvenliğin sağlanması açısından iç güvenlik istihbaratının önemini ortaya koymak adına, öncelikle güvenlik ve güvenlik ile ilgili kavramlar çalışmanın II. Bölümünde sunulmuştur. Sonrasında çalışmanın ana konularından birini oluşturan istihbarat kavramı; kavramla ilgili açıklamalar, istihbarat araştırmalarına yönelik bilgiler III. Bölümde ele alınmıştır. İki ana konunun kesişen noktasında iç güvenlik istihbaratı olgusu, konu ile ilgili ülkemizde görev yapan birimler, açıklamalar, örnek olaylar ve ulusal güvenliğin sağlanması açısından iç güvenlik istihbaratının önemi, işlerliği ve nasıl olması gerektiğine yönelik öneriler IV. Bölümde sunulmuştur.

1.2. ARAŞTIRMANIN SORUSU

Ulusal güvenliğin sağlanması açısından iç güvenlik istihbaratının önemi nedir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ulusal güvenliğin sağlanması, etkin bir güvenlik sistemi ve bu sistem içinde görevli birimlere; ülkemize ve milletimize yönelik içten ve dıştan gelecek her türlü tehdidin istihbarat birimleri tarafından zamanında tespit edilip, bildirilmesi ve gerekli

tedbirlerin alınması ile etkin bir şekilde gerçekleşebilir.

Türkiye’de iç güvenlik istihbaratı kavramı, özellikle son dönemlerde yaşanan 15 Temmuz askerî darbe girişimi ve ses getirici terör olayları sonrasında anılır hale gelmiştir. Tehlikenin artık sadece ülke sınırları dışından değil, ülke içinde, her zaman, her yerde, karşımıza çıkabilecek olması ihtimali, ülke içerisindeki risk durumları ile mücadelede önleyici bir mekanizma olması nedeniyle karar vericilerin iç güvenlik istihbaratı konusuna daha da önem vermesini gerekli kılmıştır.

1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Alan ile ilgili akademik çalışmaların yeterli düzeyde olmaması ve araştırmanın akademik yönden konu ile ilgili mevcut boşluğa bir katkı yapması umulmaktadır. Ulusal güvenliğe ilişkin olarak güvenlik ile ilgili temel kavramların ve istihbarata ait temel kavramların araştırılması, güvenlik ve istihbaratın kesişen noktasında, ulusal güvenliğin sağlanması açısından iç güvenlik istihbaratının önemini vurgulamak tezin temel amacıdır.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Ulusal güvenlik ve istihbarat olguları kendi içerisinde ele alındığında uzunca incelenmesi gereken konular olup, tez içerisinde iç güvenlik istihbaratı konusuna temel teşkil etmek adına kavramsal ve yüzeysel açıdan incelenerek sınırlandırılmıştır. İç güvenlik istihbaratı ile ilgili olan bölüm ise ulusal güvenliğin sağlanması açısından iç güvenlik istihbaratının önemi başlığıyla sınırlandırılmıştır.

1.6. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Geleceği görebilmek, muhtemel sorunlar hakkında önceden bilgi sahibi olabilmek, olayların gerçek nedenlerine ulaşabilmek, ancak sağlıklı istihbarat üretimi ile mümkün olabilir.

Ulusal güvenliğin sağlanması, etkin bir güvenlik sistemi ve bu sistem içinde görevli birimlere; ülkemize ve milletimize yönelik içten ve dıştan gelecek her türlü tehdidin istihbarat birimleri tarafından zamanında tespit edilip, bildirilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması ile etkin bir şekilde gerçekleşebilir.

İç güvenlik istihbaratı etkin bir şekilde sağlandığında, teröristlerin eylem ve taktikleri başarısız kalacak, faaliyetleri deşifre edileceğinden terörist örgütler sürekli güç kaybedecektir.

BÖLÜM II

ULUSAL GÜVENLİK

Ulusal güvenlik, her devletin kendi koşullarına göre değerlendirilen bir olgu olup bu bölümde, kavramsal açıdan incelenmesini müteakiben bireysel ve küresel güvenlik ile iç ve dış güvenlik kavramları ele alınacaktır. Ancak şunu da belirtmekte fayda var ki, bahse konu kavramlar bir biri ile doğrudan ilişkili kavramlardır. Zira ulusal güvenliğin sağlanması hususu, bireysel güvenlikten küresel güvenliğe uzanan geniş kapsamlı daire içerisinde ele alınması gereken bir konudur.

2.1. GENEL OLARAK GÜVENLİK KAVRAMI

Güvenlik kavramı, insanoğlunun var olduğu ilk andan itibaren günümüze kadar sahip olmaya çalıştığı en temel ihtiyaçlarından biridir. Hatta bu ihtiyaç günümüzde artarak devam etmektedir.

ABD'li psikolog Abraham Maslow tarafından 20. yüzyıl ortalarında geliştirilmiş olan ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisinde fizyolojik ihtiyaçlardan (açlık, susuzluk ve buna benzer temel yaşamsal ihtiyaçlar) hemen sonra güvenlik İhtiyacı ikinci sırayı almaktadır (www.erciyes.edu.tr). Bu ihtiyaç, korunma, barınma, kural ve yasalara uyma gibi gereksinimlere dayanmaktadır. İnsanoğlu kendine yönelik tehlikelere karşı savunmadadır ve sahip olduğu değerleri korumaya yönelik bir güdüye sahiptir.

Güvenlik, insanların toplu olarak yaşamaya başlamaları ve devletler kurmalarıyla bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmış, kavram olarak bilimsel çalışmalara ancak İkinci Dünya Savaşından sonra konu olmuştur. Güvenlik kavramı, başlangıçta yalnız askeri ihtiyaçlar ve düzenlemeler için kullanılırken, günümüzde bir sosyal bilim kavramı olarak kullanılmaya başlanmıştır. İnsanların ve toplumların en temel güdüsü ve en ilkel ihtiyacı olan güvenlik karşılanamadığı takdirde, toplumların özgürlük ve refah arayışlarını gerçekleştirmeleri mümkün olamamaktadır (www.mgk.gov.tr).

Güvenlik kavramının, farklı açılardan birçok tanımın yapıldığı görülmektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde kelime olarak güvenlik; “toplum

yaşamında kanuni düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet” şeklinde açıklanmıştır (www.tdk.gov.tr).

Güvenlik kelimesinin uluslararası literatürde kullanılan İngilizce karşılığı “security” kelimesidir. Latince “securitas” ya da “securus”den türetilen “security” kelimesinin yazılı kaynaklarda kullanımına 1432 tarihinden itibaren rastlamak mümkündür (Glare, 2005:1722).

Genel bir tanımla güvenlik; “canlı veya cansız şeylerin tehdit ve tehlikelere karşı korunması” olarak tanımlanabilir. Daha özelden ise kişiyi bütün yönleriyle çevreleyen, onunla doğrudan ilişkili ve onu etkileyen, ondan etkilenen her türlü şartların kişinin emniyetini sağladığından kişi güvendedir demek mümkündür (Urhal, 2009:57).

Başka bir tanımda güvenlik “Devlete, topluma, kişilere, mal ve eşyalara yönelik tehlike ve kazaları önlemek için alınan hukuka uygun önlemlerin tümü ve bu önlemlerin alınmış bulunduğu haldir.” şeklinde ifade edilmektedir (Dündar, 1998: 6).

Sosyal bilimler alanında güvenlik; birey veya toplumun istenmeyen olay, durum veya saldırılardan, maddi, yasal ve psikolojik araçlarla korunması anlamını taşımaktadır.

Bireyleri, toplumları, şirketleri, devletleri ve nihayet uluslararası düzeni içine alan çok geniş anlam içermekte olan güvenlik, bu aktörlerin algı ve beklentileri doğrultusunda çeşitlenen bir kavramdır. Bir güvenlik olgusundan söz edebilmek için belli unsurların varlığı gereklidir. Buna göre, varlığın korunması ve sürdürülmesi bakımından içsel veya dışsal tehdit algılamaların bulunması gerekmektedir. (Dedeoğlu, 2003:10). Güvenliğin sağlanması, her toplumda ve devlette ana amaçtır. Çünkü toplumsal ve kişisel huzur, her şeyden önce güvenliğin tesisine bağlıdır.

Güvenlik kavramı, risk veya tehdit algısının bulunmaması olarak tanımlanmaktadır. Ağırlıklı olarak militer bir kavram olan güvenlik, 1990 yılından sonra ulusal güvenlik, insan hakları, çevre ve diğer birçok alanda önem kazanmıştır (Engerer, 2011:135).

David Baldwin isimli ABD’li bir Siyaset Bilimcisi, 1997 yılında yayınladığı “Güvenlik Kavramı” isimli makalesinde; Güvenlik kavramını en temelde, “tehdit odaklı güvenlik yaklaşımı” ve “risk odaklı güvenlik yaklaşımı” olmak üzere iki farklı perspektiften tanımlamaktadır. Tehdit odaklı güvenlik

yaklaşımı mevcut veya muhtemel tehlikeler üzerine yoğunlaşmakta ve bertaraf edilmesini temel almaktadır. Risk odaklı güvenlik yaklaşımı ise sahip olunan değerlerin korunması üzerine yoğunlaşmakta ve sahip olunan mevcut değerlerin tespit edilerek korunması üzerine yapılandırılmaktadır (Baldwin, 1997:11)

Geleneksel anlamda ulusal güvenlik kavramı, korunması gereken değerler olan siyasi bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü içermektedir. Ancak, güvenlik, farklı boyutlarda tanımlanabilen bir kavramdır. Bu konuda Baldwin makalesinde, güvenlik kavramını 7 soru halinde incelemektedir. Bu soruları şu şekilde sıralamak mümkündür: Kimin için güvenlik? Hangi değerler için güvenlik? Ne kadar güvenlik? Hangi tehdit ve riskler için güvenlik? Hangi amaçla güvenlik? Güvenliğin maliyeti ne kadar? Ne zaman güvenlik gereklidir? (Baldwin, 1997:5-26).

Bu sorulara verilen cevaplarla bir taraftan da güvenlik tür ve modeli ortaya çıkmaktadır. Örneğin kimin için güvenlik sorusunun cevabı bireyin güvenliği olduğunda bireysel güvenlikten söz edildiği, toplumun güvenliği olduğunda ise toplumsal güvenlikten bahsedildiği anlaşılmaktadır.

Güvenlik kavramı sadece bireyle ilgili değildir. Bireyden başlayarak, toplumun, devletin ve dünya ölçeğinde devletlerin güvenliği söz konusudur. Bu nedenle de güvenlik olgusu kazandığı yeni boyutlarıyla da sürekli genişleme eğilimindedir. Dolayısıyla güvenlik; psikolojik, sosyal, ekonomik, siyasi, hukuki ve kamu güvenliği, daha da özelden taktik, stratejik, personel gibi yönleri bulunan çok boyutlu bir kavramdır (Urhal, 2009:57).

Soğuk Savaş boyunca Türkiye'nin güvenlik politikası, kuzeyden algılanan Sovyet tehdidi doğrultusunda belirlenmekteydi. 1945 yılında başlayan Boğazlar'dan üs ve Doğu Anadolu'dan toprak talepleri ile komünizmin yayılması tehlikesi, Sovyetleri Türkiye'nin ulusal güvenlik gündeminde üst sıralara yerleştirmekteydi. Türkiye bu tehdidi bertaraf etmek amacıyla 1952 yılında NATO'ya üye olmuş ve bu tarihten itibaren de kendi güvenlik politikalarını NATO stratejilerine paralel olarak geliştirmişti. Yani Türkiye, stratejik tercihini Batı'dan yana kullanmıştı. Soğuk Savaş boyunca, Batı ittifakının önemli bir ülkesi olarak Türkiye, Avrupa-Atlantik bölgesinin savunması açısından kilit bir rol oynamıştı. Ancak, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve mevcut güvenlik yapısının değişmesiyle birlikte Türkiye, ulusal güvenlik politikalarını yeni koşullara uydurmak üzere çeşitli değişikliklere gitmiştir. Bu

çerçevede, güvenlik politikalarının genel çerçevesini belirleyen temel metinler üzerinde birtakım değişiklikler yapılmış ve bu yolla ülkenin ulusal güvenliğine yönelik mevcut ve potansiyel iç ve dış tehdit unsurları ile bunlara karşı alınacak tedbirler belirlenmeye çalışılmıştır (Kaya, 2005:212, 213).

Bireyden başlayarak, toplumun, devletin ve dünya ölçeğinde devletlerin korunma ihtiyacına binaen ortaya çıkan ve koruma güdüsüyle kurumsallaşma eğilimine giren güvenlik kavramı, tez içinde: bireysel güvenlik, ulusal güvenlik ve küresel güvenlik başlıkları altında incelenecektir.

2.1.1. Bireysel Güvenlik

Ulusal güvenliğin sağlanması ve korunmasında bireysel güvenlik önemli bir yer tutmaktadır. Kişinin varlığını koruma ve sürdürme amacı sürekli olmuştur. Bireysel güvenlik, kişinin kendisini, bulunduğu konum ve şartlarda herhangi bir şeyden endişe duymayan, mevcut tehlikelere karşı korunmuş ve huzur içinde hissetmesidir.

Bireylerin güvenliği iki kısımda değerlendirilebilir. Bunlardan birincisine genel güvenlik, diğerine ise devlet güvenliği adı verilebilir. Genel güvenlik, bütün varlıkların kendilerini olası tehlikelere karşı tehlikede hissetmemeleri, şeklinde tanımlanabilir. Genel güvenlik başka bir ifadeyle, bu varlıkların endişesiz yaşamalarını veya varlıklarını devam ettirmeleridir. Devlet dışında kalan kişilerin güvenliği her ne kadar genel güvenlik içerisinde ele alınabilir olsa da, her kişi veya grup için ayrı güvenlik alt başlıkları oluşturulabilir. Örneğin özel kişilerin güvenliği kuruluşların güvenliği veya özel güvenlik gibi kavramlar bunlardan bazılarıdır güvenlik kavramının her varlığı içine alacak şekilde kapsamlı olması ortaya değişik güvenlik kavramları ve tanımları da ortaya çıkarmaktadır (Çınar, 1997: 57-58). Öte yandan devlet güvenliği olgusu önemini korumakla beraber, günümüzde kişi hak ve özgürlükleri, demokrasi, yaşam kalitesi gibi bir takım farklı değerler de ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu yüzden sadece devlet güvenliğinden söz etmek yerine onu da kapsayan fakat bireyin değerlerini de ihmal etmeyecek bir güvenlik algısının teşkili gerekmektedir.

Bireylerin ve toplumsal yaşamın varlığı aynı zamanda iç düzenin sağlanması diğer bir ifadeyle kamu düzeninin ve buna paralel bu amaca hizmet eden kolluk faaliyetlerine de bağlıdır. Bu alanda kamu güvenliği birey ve kamu

üst sınırı arasında kalan ve kamusal alan ile özel alanların toplamından oluşan bir çevre dahilinde tanımlanmış ve kamunun kendisine ait koruma faaliyetleri içeren bir yapı sergilemektedir. Kamu güvenliği genel asayiş hizmetleriyle devlet sisteminin içe dönük güvenlik hizmetlerinden oluşan bir yapıdadır. Ayrıca kamu alanı dışında bireysel anlamda doğan güvenlik ihtiyacı nedeniyle şahıs veya kurum olarak özel hukuk, kişilerin korunması talepleri özel güvenlik teşkilatlarının bir sektör olarak doğması ve yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır (Ayhan, 2008:125).

Güvenlik her ne kadar devlet açısından öncelik taşısa da, taşıdığı öncelik devlet açısından olduğu kadar, bireyler açısından da oldukça gerekli bir ihtiyaçtır. Bireysel güvenliğin sağlanması, ülke güvenliği açısından önemlidir. Devlet, vatandaşlarının toplumsal güvenliğini sağlamaktan sorumludur. Bu noktadan hareketle, bireysel anlamda güvenlik ihtiyacımız karşılanırken kişisel özgürlüklerimizin neresine kadar müdahale edilebileceğinin sınırları yine devlet tarafından ortaya konmaktadır.

Ulusal güvenliğin sağlanması ve korunmasında bireysel güvenlik her zaman öneme sahiptir. Devlet politikası kapsamında karar alıcı makamlar tarafından hedeflenen güvenlik stratejilerinin birey merkezli bir anlayışla yeniden tanımlanması düşünülebilir. Bu kapsamda ulusal güvenlik politikasının diğer unsurlarının yanı sıra bireysel güvenliğe de önem veren bir küresel güvenlik anlayışı doğrultusunda gözden geçirilmesi gerekebilir.

2.1.2. Küresel Güvenlik

Küreselleşme, ülkeler arasındaki ekonomik, siyasi, sosyal ilişkilerin yaygınlaşması ve gelişmesi, ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmanın çökmesi, farklı toplumsal kültürlerin, inanç ve beklentilerin daha iyi tanınması, ülkeler arasındaki ilişkilerin yoğunlaşması gibi farklı görünen ancak birbirleriyle bağlantılı olgular içerdiği, bir anlamda maddi ve manevi değerlerin ve bu değerler çerçevesinde oluşmuş birikimlerin milli sınırları aşarak dünya çapına yayılması olarak tanımlanmaktadır (www.tasam.org).

Bazı düşünürler ise küreselleşmeyi; ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda ortak değerlerden bazılarının yerel ve ulusal sınırları aşarak dünya çapında yayılması olarak kabul etmektedir. Bazılarına göre, küreselleşmeyi pazar, ürün ve süreçlerin standartlaşması, sosyo-kültürel

farklılıkların ortadan kalkması, sınır ötesi şirketlerin ihtiyaç ve isteklerini karşılayacak standartlarda üretim yapması olarak tanımlanmaktadır. Bir çok kişiye göre ise küreselleşme; ABD siyasi ve iş çevrelerinin seçkin kesiminin resmi olmayan ideolojisidir. Küreselleşmenin dünya için olumlu bir gelişme olduğunu düşünenlere göre; küreselleşme sınır ötesi serbest ticaretin artmasına, demokrasi ve insan haklarına yönelik çalışmalarda gelişmelere ve büyük oranda refahın yükselmesine neden olmaktadır. Bu da muhalefet edenlere göre ise küreselleşme, çok uluslu şirketlerin yönlendirildiği ve denetlendiği bir dünya pazarıdır (Yılmaz, 2006:84).

Küreselleşme kavramıyla birlikte anılan ve gözlenen olaylar her konuda olduğu gibi, güvenlik algılamalarında da yeni bir boyuta geçilmesine sebep olmuştur. Bu kapsamda karşımıza çıkan yeni kavram “Küresel Güvenlik” ise adından da anlaşılacağı üzere dünyanın tamamını ilgilendiren, ortak katkı yapılmadığı takdirde herkesin olumsuz olarak etkilenebileceği güvenlik çeşididir. Dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan güvenlik problemi sonucunda, o bölgede veya dünyanın başka bir yerinde yaşayan bireylerin etkilemesi kaçınılmaz olabilmektedir. Uluslararası arenada ise devletlerarası ilişkiler açısından küresel güvenlik kavramı önemli bir yer tutmaktadır.

Kavramsal çerçeve yanında küresel güvenlik anlayışları yeni aktörler de edinmiştir. Küreselleşme süreci uluslararası ortama; küresel sermaye pazarları, uluslararası organizasyonlar ve küresel sivil toplum olmak üzere üç faktör ortaya çıkarmaktadır. Devletin sınırları bu ortamda küreselleşmenin yaptığı bütünleşmeyi yavaşlatan bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Dolaylı olarak küreselleşme geliştirmekte olan devletlerin yapıları ciddi oranda bozmaktadır. Küreselleşme sürecine uyum sağlamak isteyen ulusal-uluslararası düzeydeki kurumların pek çoğu kabuk değiştirmektedir. Sanayileşmiş devletler çok uluslu şirketler diğer güçlü aktörler, politik ve ekonomik menfaatlerini üst seviyede korumak için ekonomik faaliyetleri etkilemedi imtihan kaynak ve güçlerini en son noktasına kadar kullanmakta Hatta bu noktada Hatta bu konuda oluşturdukları ekonomik topluluk ve topluluk bu topluluklarının dahi içerebilmektedir ülkede ele geçirilen yerler iş dinamiklerden ve onların sağladığı imkanlardan en geniş bir biçimde faydalanmaktadırlar (Yılmaz; 2006-96)

Soğuk Savaş sonrası dönemde küreselleşme sürecinin itici gücüyle tehdit olgusunda bir artış ve çeşitlenme meydana gelmiştir. Bu yeni dönemde

öncelikle askeri olduğu kadar ekonomik, sosyal, dini, kültürel, ideolojik, çevresel, toplumsal ve sağlıkla ilgili yeni tehdit unsurları ortaya çıkmıştır. Ayrıca tehdit tek boyutlu, devletten devlete olma klasik konumundan çıkmış; asimetrik ve çok boyutlu bir konuma ulaşmıştır. Böylece risk ve tehditlerin kaynağının, zamanının ve şeklinin önceden tahmin edilmesinin güçleştiği, hatta neredeyse imkânsız bir hale geldiği, yeni mücadele alanının bütün dünya olarak ortaya çıktığı bir duruma gelinmiştir.

Küreselleşmenin tarihsel süreç içerisinde eşine az rastlanır şekilde bireyi ekonomik, siyasal ve sosyal hayatta daha güçlü ve daha etkin, sahip olduğu bilgiyle daha değerli, kimliğini bir devletin tebaası olmanın ötesinde belirleme konusunda daha özgür, sınırın ötesindekilerle iletişim ve etkileşim kurmada daha yetkin bir duruma getirdiği söylenebilir. Benzer niteliklerin bu bireylerin oluşturdukları topluluklar içinde söz konusu olduğu düşünüldüğünde, güvenlik olgusunun salt süjesinin devletler olarak kalması beklenemezdi. İnsan güvenliği kavramında ifadesini bulan bireyin, bireyin sahip olduğu kimliğin, birey refahına etki eden ekonomik, sosyal ve siyasal varlıkların, kültürel, psikolojik, çevresel, sağlıkla ilgili şartların, kısaca yaşam şeklinin korunup kollanması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Battersby ve Siracusa, 2009:3).

Uluslararası ve ulusal yapıların gelişmesi milli egemenliğin aşılmasına yol açmakta, milli çıkarları sağlamaya yönelik güç politikalarının uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Küresel ekonomik bütünleşme ekonominin ulusal denetimini ve hükümetlerin etkinliğine sınırlamakta, devleti güçsüzleştirmektedir. Ekonomi milli gücün lokomotifi olarak ortaya çıkarken, uluslararası ekonomik aktörlerin (çok uluslu şirketler, IMF, Dünya Bankası vb.) milli ekonominin gelişmesindeki belirleyici rolü, ekonomik güvenliği milli güvenliğin en önemli güvenlik değişkeni haline getirmektedir. Ulus ötesi sosyal ve kültürel hareketler, etnik ve dinsel çeşitlilik ve devletten özerklik talepleri, milli birlik ve milli güvenliği zorlamaktadır. Küresel iletişim ve ulaşım devletin sınırlarının kontrolünün daha da güçleştirmiştir. Bu durumlar, ulus-devletleri yeniden yapılanmaya ve rollerini yeniden belirlemeye, milli güvenlik konusunda yeni yöntem ve araçlara ihtiyaç duymaya neden olmaktadır. (Yılmaz, 2006:97-98)

Güvenlik ortamının geliştiği ortamı dönüştüren küreselleşme ile güvenlik arasında yakın bir ilişki ve etkileşim vardır. Küreselleşme çerçevesinde değişen şartlar ve bunun sonucu olarak meydana gelen belirsizlikler ve

istikrarsızlıklar güvenlik çalışmaları alanının öncelikli araştırma konularından biri haline gelmiştir. Güvenliğin artan biçimde küresel şebekeler içinde yapılanmaya başlamasıyla birlikte, güvenlik kavramının genişletilmesi ve yeniden kavramsallaştırılması gerektiği düşüncesi, küreselleşme ve küresel değişim süreçlerinin etkilerine açık hâle gelmiştir. Bu çerçevede, uzun süreden beri küreselleşme süreçlerini düşünsel planlarında göz ardı eden geleneksel güvenlik anlayışının ileri gelenleri bile, şimdi, küreselleşmenin günümüz ve geleceğin güvenlik meselelerinde çok büyük etkisi olduğunu kabul etmektedir (Aydınlı, 2003:38-39).

Küreselleşme ulusal ve uluslararası düzeyde otorite alanlarının kayması ve yeniden yeni aktörlerin oluşması için yeni ortamlar üretmektedir. Bu tür aktörler arasında uluslararası terörist gruplar, organize suç örgütleri, devlet dışı yapılanmalar sayılabilir.

Ülke olarak ulusal güvenlik kapsamında sürekli olarak, terörle mücadelemiz devam etmekte olmasına karşın ülkemiz terör konusunda, müttefikleri dâhil olmak üzere yıllardır yalnız bırakılmıştır. Küreselleşme ile birlikte teknolojik ve ekonomik gelişmelerin sağladığı imkanları kullanan “küresel terörizm” her geçen gün etkinliğini arttırmakta ve dünya gündeminde yer edinmektedir. Özellikle küresel terör konusunda 11 Eylül 2001 tarihi bir milat olarak kabul edilebilir. ABD’ye yapılan saldırılardan sonra dünya bir anda terörün gerçek yüzü ile karşılaşmıştır. Bunun yanında; risk ve tehditlerin kaynağının, zamanının ve şeklinin önceden tespit edilmesinin, neredeyse imkânsız hâle geldiği yeni güvenlik ortamında, mücadele alanı bütün dünya olarak karşımıza çıkmıştır. Yine yakın zamanda, 2014 yılında bünyesine kattığı 80’den fazla ülkeden yabancı savaşçı ve kendisine biat eden dünyanın farklı bölgelerindeki radikal yapılanmalarla küresel bir güvenlik sorununa dönüşen DAESH tarafından üstlenilen 2015 Paris ve 2016 Brüksel saldırıları ile Avrupa da küresel terörün korku ve dehşetini yakından hissetmiştir.

Küreselleşmenin ortaya çıkardığı yeni dünya düzeninde; Uluslararası sistem eskisi kadar egemen değil, ancak hala güçlüdür, Artık ulusal ve uluslararası güvenlik sorunları iç içe geçmiş, aralarındaki ayrım gittikçe belirsizleşmiştir; DAESH ve Boko-Haram vb. gibi radikal yapılanmaların önlenmesi ve küresel düzeyde artan radikalleşme tehdidinin önüne geçilebilmesi, sorunun temellerine inilmesi ve güvenlik politikalarına, sosyal politikaların dâhil

edilmesi, etnik ve dinsel mozaik, kendine özgü bir dinamiğe sahip mevcut güç yapısı gibi faktörler dikkate alınması ile mümkün olabilir.

2.1.3. Ulusal Güvenlik

Ulusal güvenlik, devletin anayasal düzeninin, ulusal varlığının ve bütünlüğünün uluslararası alanda siyasi, kültürel ve ekonomik dâhil bütün çıkarlarının ve ahdi hukukunun her türlü dış ve iç tehditlere karşı korunması ve kollanmasıdır (Milli Güvenlik Siyaseti ve Stratejisi, 1996:25).

Geleneksel anlamda ulusal güvenlik kavramı, korunması gereken değerler olan siyasi bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü içermektedir (Baldwin, 1997: 13).

Ayrıca devlet güvenliği veya milli güvenlik olarak da ifade edilen ulusal güvenlik, istihbarat ile doğrudan ilişkilendirilmekte olup hem iç güvenliği hem de dış güvenliği kapsayan bir şemsiye kavram olarak nitelendirilebilir.

Ulusal güvenlik, devletin varlığını devam ettirmesi, uluslararası alanda; siyasi, kültürel ve ekonomik yönden, olası her türlü dış ve iç tehditlere karşı korunması şeklinde açıklanabilir.

Devlet güvenliği kavramı da tarihsel süreç içinde içerisinde şekillenerek anlam kazanmıştır. Dolayısıyla bu süreç, askeri, ekonomik, politik, psikolojik ve sosyolojik yönleriyle bir bütünlük arz eder. Bilindiği gibi devletlerinin güvenlik ihtiyaçları; devletin kurulması ve çevresi ile kaçınılmaz ilişkileri, kendi içerisinde yönetimin sağlıklı ve güvenli bir temelde yürütülmesi gibi, bir çok nedene bağlı olarak gündeme gelmektedir. Nasıl ki yaşamak için yeme içme bir ihtiyaç ise, devletlerin varlığı için de güvenlik ihtiyacı ve varlığın güven içerisinde devamı, önemli bir ihtiyaç olarak karşısına çıkmaktadır. Özellikle günümüz dünyasında yaşanan gelişmeler güvenlik ihtiyaçlarını da etkilemiş, böylece devlet güvenliği kavramı daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır (Urhal, 2008:40-41).

Ulusal güvenlik politikasının üç temel unsuru bulunmaktadır: Ulusal güvenliğin sağlanması, ulusal hedeflere ulaşılması ve bu iki unsur için iç, dış ve savunma hareket tarzlarına ait esasların (politika esasları) tespit edilmesidir (Geçmişte ve 21.Yüzyılda Savaşlar ve Stratejiler, 2002:46).

Devlet güvenlik politikaları, pratiğe milli güvenlik stratejileri ile geçer. Ortaya çıkan yeni tehditler ve risklere karşı oluşturulan yeni güvenlik

stratejilerinde ön plana çıkan ortak paydalar şu şekilde sıralanabilir: Caydırıcılık, güvenlik ortamının şekillendirilmesi, kriz yönetimi ve savaş dışı hareket, sınırlı güç kullanımı, kesin sonuçlu (konvansiyonel/nükleer) savaştır. Bir devletin milli güvenlik çıkarlarının zorunlu kıldığı hallerde kuvvete başvurmaktan çekinmeyeceğini inandırıcı biçimde ortaya koyması çoğu zaman etkili olur. Tabii bunun için bu ülkenin yeterli gücü ve gücü kullanan yönetime sahip olması gerekmektedir. Savunma gücünün barış zamanında en etkili biçimde kullanılması için diplomasi ile silahlı kuvvetlerin çok yakın bir uyum işbirliği içinde olmaları gereklidir. Askeri gücün dış politikada etkin bir unsur olabilmesi, büyük ölçüde silahlı kuvvetlerin etkinliğine bağlıdır. Dünya politikasında önemli bir rol oynamak isteyen ülkeler daima güçlü ordulara sahip olmaya önem vermiştir (Yılmaz, 2006:240).

24 Ağustos-11 Eylül 1987 tarihleri arasında düzenlenen Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından düzenlenen “Silahsızlanma ve Kalkınma Arasındaki ilişki” konulu uluslararası konferansta benimsenen ve sonuç belgesinde yer verilen tanıtımda, "Ulusal güvenlik, askeri boyutuna ek olarak siyasal, ekonomik, sosyal, ekolojik ve insan haklarına ilişkin yönleri de bulunan bir kavram olarak nitelendirilmiştir." (Ülman, 2000:100). Dünya politikasında etkin unsur olma adına güçlü ordulara sahip olmanın yanında, ulusal güvenliğin sadece siyasi ve askeri alanda değil, aynı zamanda iktisat, teknoloji, kültür, iklim ve toplum gibi değişik alanlarının da mevcudiyetinden bahsedilebilir.

Herhangi bir devlet açısından ulusal güvenliğe bağlı tehdit endişesi tarih boyunca var ola gelmiştir. Fakat bu tehdit endişeleri, her aktörün kendine özgü niteliklerinden dolayı farklılık arz etmiştir. Ayrıca, uluslararası güvenlik açısından sistemdeki aktörlerin (devletlerin) çıkar ilişkileri neticesinden oluşturdukları da düşünülmelidir. Bu sebeple, devletlerin kimin ya da neyin tehdit olduğu ve güvenliği anlayıp anlamlandırmalarının farklılık göstermesi çok doğaldır. Soğuk savaş sonrasında geleneksel ulusal güvenlik algılamaları, günümüz küresel ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Soğuk savaş döneminin kitlesel olan tehdit kavramı yerini; etnik çatışmalar, ülkelerin iç istikrarsızlıkları, ekolojik faktörler, göç, insan hakları, kökten dincilik, kaçakçılık ve terörizm gibi yeni tehdit ve riskleri kapsamaktadır. Artık barış ve güvenlik, sadece askeri güvenliğe bağlı değildir. Eski askeri tehdidin yerine, birbirinden izole edilemeyen iç içe geçmiş tehditler ulusal güvenliği tehdit ederken, tehdit

kavramı da gün geçtikçe çok yönlü, değişken, karmaşık ve belirsiz hale gelmiştir. (Öke, 2001:53)

Bu noktadan hareketle günümüzde küreselleşme sürecinde yaşanan değişim ve dönüşüm süreçlerinin getirisi ile birlikte tehditler hem genişlemiş hem de derinleşmiştir. Soğuk Savaş döneminde suni korkular üzerine kurulu olan güvenlik anlayışı, yerini ortaya çıkan bu yeni tehdit durumuna cevap verebilecek nitelikte olan bir güvenlik anlayışına bırakmaktadır. Bu kapsamda savunma mekanizmalarının geliştirilmesi çalışmalarıyla, güvenlik alanında kurumsal bir değişim başlamıştır. Söz konusu değişim ulusal menfaatler ve uluslararası kurumsal baskılar tarafından belirlenmekte olup değişimin arkasındaki en etkili güç ise Soğuk Savaş sonrası dönemde ivme kazanan küreselleşme sürecinde yaşanan değişim ve dönüşüm süreçleri olmuştur.

Geleceğe yönelik öngörü geliştirme yeteneği, güvenlik algılamalarının mahiyetine etki etmektedir. Öngörüsü yetersiz olan ülkelerin, şirketlerin ve hatta şahısların güvenlik algılamaları daha sığ ve sınırlı olurken, bunun tersine, uzun vadeli plan ve politikalara sahip olanların güvenlik algılamaları ise daha kapsamlı olacaktır. Bir devletin öngörü geliştirememesi dahi ülkesi için bir güvensizlik ortamı haline dönüşmeye neden olabilir (Küçükşahin, 2006:26). Günümüzde uzun vadeli ulusal güvenlik politikalarına sahip olmak; ulusal çıkarların askeri olmayan yollarla elde edilme ihtiyacı ve askeri seçeneklerin en son başvurulacak yöntem olması yeni güvenlik politikalarının varlığını gerekli kılmaktadır.

Cumhuriyetin kurulmasından günümüze Türkiye'nin güvenlik politikası, biri coğrafi konum, diğeri komşu ülkelerle ilişkiler olmak üzere, iki temel olgu dikkate alınarak şekillendirilmiştir. Bu iki belirleyici faktör, Türkiye'yi Avrupa, Balkanlar, Kafkasya, Ortadoğu, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde ve zaman zaman bu bölgelerin de ötesinde güvenlik alanında önemli bir aktör haline getirmiştir (www.mfa.gov.tr).

Devletin varlığını sürdürebilmesi için, ulusal ve uluslararası ortamdaki doğrudan kendisine yönelik tehditleri nasıl algıladığı ve bu algıya nasıl cevap verdiği/vereceği, davranış kalıpları geliştirmesi, değişime açık ve esnek olması çok önemlidir. Dolayısıyla devletin bekasını, iç ve dış tehlikelerden korunmuş olarak varlığını, hukuki, sosyal ve bağımsız olarak sürdüreceği her türlü yaklaşım, ulusal güvenlik kapsamında olup bunun sağlanması ise ülke içinde, sağlam

temeller üzerine oturtulmuş, taktik ve stratejik seviyede bilme ve değerlendirme ihtiyacını karşılayabilecek istihbarat yapılanmalarının teşkilinden geçer.

Sonuç olarak yukarıda yapılan tanımlardan hareketle genel anlamda milli güvenlik kavramından; içten ve dıştan gelebilecek her türlü tehditlere, saldırılara, güvenliği tehlikeye düşürecek her türlü faaliyetlere, teşebbüslere, doğal afet ve benzeri toplumu olumsuz yönde etkileyen olaylara karşı gerekli tedbirler alabilmek, devlet otoritesini muhafaza ve devam ettirmek ve tehlike ve tehdidin giderilebilmesi için, devletin bütün unsurlarıyla bir bütün halinde seferber edilmesi olarak anlaşılmaktadır. Devlet güvenliğini bir bütün olarak, devletin sınırları içerisinde kalan kişileri de kapsayacak şekilde, hem bir iç güvenliği hem de devlete karşı dışarıdan gelebilecek tehlikelere yönelik olarak bir dış güvenliği kapsamaktadır. Bununla birlikte, devlet güvenliğini her ne kadar iç ve dış güvenlik olarak bir ayrıma tabi tutsak da bu ayrım anlatım içindir. Dolayısıyla, devlet güvenliğini bir bütün olarak düşünmek gerekir. İç güvenlikte ortaya çıkacak bir güvenlik zafiyeti dış güvenliğe yönelik çalışmaları ve politikaları da doğrudan etkileyecek ve devlet varlığını devam ettirme konusunda zorlanacaktır. Ülkesinde yaşayan kişiler için gerekli güvenlik ortamı sağlayamayan devletler de kendilerini geliştiremezler ve varlıklarını tehlikeye düşürürler (Urhal, 2008:42).

Günümüzde kişi hak ve özgürlüklerinin önem kazandığına, kentlerdeki nüfusunun heterojenleştiğine, sosyal ilişkiler ağının öncekine nazaran farklılaştığına, insanlar arası ilişkilerin daha kompleks bir yapıya büründüğüne şahit olmaktayız. Bunun sonucunda güvenlik anlayışında halka karşı sorumluluk, insan odaklılık, hesap verebilirlik, şeffaflık, kaliteli hizmet sunumu ve katılımcı demokrasi öğeleri ön plana çıkmış bulunmaktadır. Bu öğelerin varlığıyla beraber karar alıcı makamlar tarafından kamu düzenini sağlayabilme ve ülke içinde ve dışında güç kullanma tekeli elinde bulundurabilme adına, güvenlik kavramı “iç güvenlik” ve “dış güvenlik” olarak yeniden yapılanmıştır.

Modern bir devlette güvenlik hizmetlerinin yönetimi ve denetimi sivil ve siyasal makamlara aittir. Bu sebepten ötürü güvenlik hizmeti sunan kurumlar hiçbir şekilde sivil ve siyasal yönetimin yerine geçemezler. Bunun yanında, gelişmiş ülkelerin güvenlik sistemleri incelendiğinde, kanunlarında iç ve dış güvenliğin farklı birimler aracılığıyla uygulanıyor olmasını bir gelişmişlik ölçütü olarak algılayabiliriz. Dolayısıyla iç ve dış güvenlik kurumları, karar alıcılar

tarafından birbirlerinin yerlerine kullanılamazlar.

Devletin varlığının devamı adına, kendisine yönelik gelebilecek olası iç ve dış tehditlere karşı, gerekli savunma ve caydırıcı mekanizmaları geliştirmesi, sürekli olarak hazır olması gerekmektedir. Bu kapsamda ülke sınırları içerisinde gelen tehditlere karşı iç güvenlik teşkilatları ile gerekli tedbirler alınırken, dıştan gelebilecek açık tehditlere karşı ise silahlı kuvvetler ile gerekli güvenlik tedbirleri alınmaktadır. Bu noktada ülkemizde akademik bir disiplin olarak derinlemesine irdelenmeyen “iç güvenlik” ve “dış güvenlik” kavramlarına da kısa olarak vurgu yapmak uygun olacaktır.

2.1.3.1. İç güvenlik

Güvenliği sağlamak, devletin asıl görevleri arasındadır. Güvenlik olmadan toplumun huzur ve barış içerisinde yaşaması olanaksızdır. Ülke sınırları içerisindeki bireylerin güvenliği ve huzurunun sağlanması; toplumun, ekonomik, sosyal, psikolojik, kültürel dokusunun ve devlete ait fiziki varlıkların korunması için yapılan faaliyetler iç güvenlik hizmetleri kapsamında olup devlet tarafından sağlanmaktadır.

İç güvenlik kavramı genel anlamda, bir ülkenin coğrafi sınırları içerisinde yaşayan bireylerin, tehdit ve tehlikelerden uzak olarak huzur ve emniyet içinde yaşamalarının sağlanması olarak ifade edilmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sıcak savaşların yerini Soğuk Savaş metotlarına bırakılması ile birlikte ağırlık kazanan ideolojik faaliyetler iç güvenliğin önemini daha da arttırmıştır. Ayrıca toplumun huzuru, vatandaşların can ve mal güvenliğinin sağlanması açısından asayiş olayları da çok önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Bu yönüyle de gerekli faaliyetlerin yürütülmesi büyük önem taşımaktadır. Huzur ve güvenliğin bozucu nitelikleri faaliyetleri önlenmesi, ancak etkili bir iç güvenlik anlayışı ile mümkün olabilecektir (Urhal, 2008:43).

Ülkemizde iç güvenliğin tesisi, devletin görevi olup yasalar iç güvenlik hizmetlerinin sunulması görev ve sorumluluğunu İçişleri Bakanlığı'na vermiştir. Bakanlık bu görevi kendisine bağlı genel kolluk kuvvetleri olan Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Teşkilatı marifetiyle yerine getirmektedir. Bunun haricinde ülkemizde kuruluş bakımından görev alanı ve içerik yönünden birbirinden farklı olan özel kolluk kuvvetleri bulunmaktadır. Bunlar; Milli İstihbarat Teşkilatı, Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü, Orman

Muhafaza Genel Müdürlüğü ve Zabıta Teşkilatı, Köy korucuları ve Özel Güvenlik Görevlileri olarak karşımıza çıkmakta ve görev mevzuatları çerçevesinde, sorumluluk alanlarında tanımlanan suçların işlenmesinin önlenmesi veya işlenen suçlarla ilgili olarak başlatılan soruşturmadaki görevleri kapsamında kolluk görevlisi sıfatını taşımakta ve kolluk kuvveti olarak tanımlanmaktadır.

Devletin varlığın devamı ve düzenin gereği olan hukuk sisteminin işletilmesi, böylece başıboş, düzensiz ve güvensiz ortamın önüne geçilebilmesi güvenlik güçlerinin varlığı ile mümkündür. Devlet adına da bu görevi genel kolluk olarak adlandırılan polis ve jandarma kuvvetleri yapmaktadır. Kolluk kuvvetleri öncelikle koruyucu güvenlik tedbirleri almakla yükümlüdür. İkinci aşama ise işlenen suçların aydınlatılarak bozulan devlet düzeninin tekrar tesis edilmesini sağlamaktır. Sınırlarımız içerisinde, mevcut anayasal hukuk sistemi içerisinde belirlenen kuralları bozmaya yönelik her türlü faaliyet ve bu faaliyetlerle ilgili mücadele polis ve jandarmanın görev sorumluluk alanları içerisinde yer almaktadır. (Urhal, 2008:50).

İç güvenliğin sağlanmasında önemli ve ağır yük yüklenmiş olan polis teşkilatı; yaptığı görev itibarıyla doğrudan devletin güvenliğine yönelik suçlarla ilgili çalışmalarda bulunmaktadır. Çünkü, soğuk savaşın milli sınırlar içinde meydana gelen olayların her yönü polisi ilgilendirmektedir. Milli sınırlar içinde, ister kendi vatandaşlarının olsun, ister yabancıların olsun, devlet güvenliğini tehdit edebilecek her türlü davranışları ile mücadele, polisin asli görevi olmaktadır. Polisin bu tip faaliyetlerde mücadele eden bölümüne bazı batı ülkelerinde “devlet polisi” bazı ülkelerde “siyasi polis” denmektedir. Şu halde polis devlet güvenliği bakımından bu koruma tedbirleri kadar bu güvenliği bozmaya çalışanlara karşı savaşan bir kuvvet olarak da düşünülür. Dolayısıyla, polis bu önlemleri önemli görevi gereğince ifade edebilmek için uygun şekilde teşkilatlanır ve donatılır (Urhal, 2008:45).

Polis teşkilatı bulunmayan yerlerde ilgili mevzuatlar çerçevesinde aynı yetki, jandarma teşkilatına verilmiş olup, jandarma şehir merkezleri dışında kalan ve genellikle kırsal alanları kapsayan bölgelerde; il, ilçe, bucak ve köylerde, emniyet ve asayişin sağlanmasından sorumludur.

Genel kolluk kuvvetlerine iç düzeni sağlama ve koruma, bireylerin hak ve özgürlüklerini koruma, kamu düzenini sağlama, yasaları uygulama ve suçla

mücadele gibi yaşamımızda önemli bir yeri olan görevler verilmiştir. Bu kapsamda polis ve jandarma birimleri, yasalar nezdinde silah kullanma yetkisi, arama, takip/gizli izleme, iletişiminin dinlenmesi, yakalama ve göz altına alma gibi geniş yetkilerle donatılmışlardır.

Güvenlik anlayışında halka karşı sorumluluk, insan odaklılık, hesap verebilirlik, şeffaflık, kaliteli hizmet sunumu ve katılımcı demokrasi öğelerinin ön plana çıkmış olması ile birlikte kolluk kuvvetlerinin görevlerini icra ederken yasal yetkilerinin dışına çıkmadan hareket etmeleri, demokratik hukuk devletinin sorumluluğundadır. Kolluk kuvvetlerine yasalarla verilen bu yetkilerin kötüye kullanılması bireyler üzerinde menfi yönde sonuçlara yol açabilir ve halkın devlete olan saygınlığının zedelenmesine neden olur. Dolayısıyla, kolluk kuvvetlerinin eğitimi çok önemli olup, personel tarafından görevin aksatılmadan yürütebilmesi adına, tehdit ve tehlikeler ile mücadelede kullanılacak metot ve tekniklerin idrak edilmesi, görev ve yetkilerinin sınırlarını, yetkilerini hangi koşullar altında kullanıp kullanmayacaklarının teşkilat mensupları tarafından bilinmesi gerekmektedir. Kolluk kuvvetleri bilinçli, bilgi birikimli ve donanımlı ve alanında hep bir adım önde olmak zorundadır.

2.1.3.2. Dış Güvenlik

Ulusal güvenliğin unsurlarından olan dış güvenlik, en yalın anlatımla devletin dış tehditlere karşı muhafaza edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Daha geniş olarak ise, “bir devletin, başka devlet veya devletlerin, kurum ve kuruluşların etkisi altında olmama politikalarını tespit ederken bu birimlerden emir ve direktif almama, yabancı devletlerin her türlü saldırısından uzak durma, etkilenmeme ve karşı koyma” durumu olarak ifade edilebilir (Urhal, 2009: 71).

Günümüzde güvenliğe etki eden faktörlerin büyük bir bölümü küresel bir mahiyet almış olup dış güvenlik kavramı da bu doğrultuda şekillenmiştir. Devletlerin bağımsızlığı sadece bayrak ve toprakla sınırlı kalmayıp ekonomik, sosyal ve kültürel yönden de sürdürülebilmesi gerekmektedir. Dış güvenlik; bir ülkenin siyasi sınırları dışından o ülkenin maddi, manevi bütün değerlerine yönelik risk ve olası tehditlere karşı alınan tedbirlerdir. Özellikle sınır tanımayan terörizm, siber saldırılar, kitle imha silahlarını ve kıtalararası balistik/nükleer füze tehditleri, ülke güvenliğinin sağlanmasında, coğrafi sınırlara bağlı olmayan bir dış güvenlik anlayışını zorunlu hale getirmiş bulunmaktadır. Devletin bu

tehditlere karşı refleks gösterebilmesi amacıyla bütün unsurlarıyla birlikte her zaman hazır olması gerekmektedir. Bu kapsamda devletten beklenen görev, hükümet ve hükümet dışı organizasyonlar, uluslararası örgütler, istihbarat birimleri, diplomatik unsurlar ve en etkin güç olan silahlı kuvvetler ile dış güvenlik sorunlarının üstesinden gelebilmesidir.

Cumhuriyetin kurulmasından günümüze Türkiye'nin güvenlik politikası, biri coğrafi konum, diğeri komşu ülkelerle ilişkiler olmak üzere, iki temel olgu dikkate alınarak şekillendirilmiştir. Bu iki belirleyici faktör, Türkiye'yi Avrupa, Balkanlar, Kafkasya, Ortadoğu, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde ve zaman zaman bu bölgelerin de ötesinde güvenlik alanında önemli bir aktör haline getirmiştir. Türkiye'nin dış güvenlik politikasındaki başlıca hedefi, bölgesinde ve dünyada barış ve istikrarın korunması ve böylelikle sürdürülebilir kalkınma ve insan gelişimi için ihtiyaç duyulan güvenlik ve huzur ortamının tesis edilmesidir. Ülkenin ulusal bağımsızlığını, egemenliğini, toprak bütünlüğünü ve hayati çıkarlarını korumak, müttefiklerine karşı gerektiğinde uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmek gibi belli başlı bazı ilkeler bu politikanın temel unsurlarını teşkil etmektedir. Bu politikanın gereği olarak, ülke savunmasının yanı sıra, ulusal hak ve çıkarlar ile uluslararası yükümlülükler paralelinde çatışmaların önlenmesi, işbirliğinin geliştirilmesi, krizlerin yönetilmesi ve barışı destekleme operasyonları kapsamındaki faaliyetlere aktif olarak katılmaktadır (www.mfa.gov.tr).

Bağımsız her ülke, ülke dışından gelmesi muhtemel tehdit/tehditlerle karşı karşıya kalabilir. Devletlerin dış güvenliklerini sağlamak için düşman olarak nitelenen ülkelere gelecek olası her türlü tehlikeye karşı düzenli, örgütlü güvenlik güçlerine ihtiyaçları vardır. Ülkemizde dış güvenliğin tesisi, devletin görevi olup yasalar dıştan gelebilecek açık tehditlere karşı, güvenlik hizmetlerinin sunulması görev ve sorumluluğu silahlı kuvvetlere verilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri, Genelkurmay Başkanlığına bağlı Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapan Jandarma Genel Komutanlığı ile Sahil Güvenlik Komutanlığı'ndan meydana gelmektedir.

211 sayılı Kanun'un "Umumi Vazifeler" başlığını taşıyan 35. maddesi "*Silâhlı Kuvvetlerin vazifesi; Türk yurdunu ve Anayasa ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyetini kollamak ve korumaktır.*" hükmünü, 36. maddesi ise

“Silâhlı Kuvvetler, harp sanatını öğrenmek ve öğretmekle vazifelidir. Bu vazifenin ifası için lâzım gelen tesisler ve teşküller ve tedbirler alınır.” hükmünü getirmiştir. Buna paralel bir hüküm Kanun’un 2. maddesinde "askerlik" tanımında yer almaktadır. Buna göre, *"Askerlik: Türk vatanını, istiklal ve Cumhuriyetini korumak için harp sanatını öğrenmek ve yapmak mükellefiyetidir..."* 211 sayılı Kanun’un 2., 35. ve 36. maddeleri TSK’nın görevlerini düzenlemektedir.

Ülkeler için siyasi, ekonomik, kültürel ve teknolojik büyümenin daha da önem kazanmasıyla, güvenliğin sadece askeri güçle sağlanması artık çok daha zor olması sebebiyle, devletler ve NATO gibi çok uluslu güvenlik kuruluşları, askeri ve sivil yeteneklerin birlikte kullanılmasını öngören arayışlara yönelmişlerdir.

18 Şubat 1952’de NATO’ya katılan Türkiye Cumhuriyeti, Silahlı Kuvvetlerinde modernizasyon çalışmaları başlatmıştır. Türkiye Cumhuriyeti, NATO Savunma Paktına dahil bulunmakla savunma güvencesini arttırmış, aynı zamanda global dengenin korunmasına katkıda bulunmuştur. Değişen dengeler sonucu büyük güç olarak kalan ABD ile savunma ve ekonomik işbirliği içerisinde olan Türkiye, silahsızlanma ve silahların kontrolü girişimlerini desteklemekte, silahsızlanmanın hiçbir ülkenin güvenliğini olumsuz yönde etkilemeyecek bir biçimde ve etkin denetim altında gerçekleşmesi gereğini savunmaktadır.

Türkiye belirsiz tehdit ve risklerin bulunduğu bir bölgede, barış zamanından itibaren millî savunma olanaklarını güçlü bulundurmak ve Silahlı Kuvvetlerini olası tehditlere karşı hazır ve güçlü bir yapıda bulundurmak zorundadır (www.tsk.tr).

Savunma gücüyle olduğu kadar, caydırıcılık faktörüyle de dış güvenlik tehditlerini henüz oluşmadan bertaraf edebilmek adına ordumuzun her zaman güçlü olması şarttır. Bu kapsamda hızlı ve etkin hareket edebilen kara gücü, açık denizlerde bayrak gösteren güçlü bir donanma, Türk hava sahasını her türlü tehditten koruyabilecek filolar ve günümüzde eksikliğini oldukça hissettiğimiz hava savunma sistemlerine sahip olmak, Türkiye’nin milli çıkarlarını, hudutların ötesinden itibaren koruyacak bir güçlü dış güvenlik yapısı için şart olan unsurlardır.

Dış güvenliğin sağlanmasında; silahlı kuvvetlerin yanı sıra hükümet ve

hükümet dışı organizasyonlar; ülke sınırları dışından gelebilecek tehditlere karşı önceden bilgi edinme ve bunun sonucunda gerekli tedbirleri alma amacıyla istihbarat faaliyetlerini yerine getirmekle görevli Milli İstihbarat Teşkilatı ve diğer istihbarat unsurları, diplomatik unsurlar, sivil toplum örgütleri ve uluslararası güvenlik örgütleri, dış güvenlik sorunlarının üstesinden gelebilme adına gerekli olan diğer kuruluşlardır.

Bu kapsamda, görevlendirilmiş olan millî unsurlara kanunlarla verilmiş rutin görevlerinin yanı sıra ülke için risk ve tehditlerin neler olduğu, menfi durumların tespiti ve bertaraf edilmesi konusunda birbirleri ile koordineli bir şekilde çalışarak milli birlik ve beraberliğin devamına yönelik hizmet etme görev bilincinin de aşılması gerekmektedir.

BÖLÜM III

İSTİHBARAT

İnsanoğlunun var olması ve topluluklar halinde yaşamasından bu yana istihbarat faaliyetleri süregelmiştir. İstihbarat ilk insanların avcılık faaliyetleri esnasında, avlarının izlerini sürmesi ve tuzaklar kurmasıyla başlamış, yerleşik hayata geçilmesinden sonra ise büyük gelişmeler kat ederek bugünkü halini almıştır. İstihbarat faaliyetleri, ilerleyen teknolojinin de varlığı ile önümüzdeki zaman diliminde de kendini yenilemeye devam edecektir.

İstihbarat faaliyetleri, geçmişte olduğu gibi günümüzde de devletlerin geleceğinde rol oynayan önemli ve öncelikli faktörlerden biridir. İstihbarat, hedef ve hedef olması muhtemel kişi, grup, örgüt veya devletlerin imkân ve kabiliyetlerini ortaya çıkarmak, muhtemel hareket tarzlarını önceden tespit etmek için yürütülür.

İstihbarat alanı ile ilgili faaliyetler, istihbaratın ülkemiz için faydaları ve eksikliğinin de hissedilmesiyle, karar alıcı makamlar tarafından son dönemde daha profesyonel şekilde ele alınmaya başlamıştır. Bu güne değin hak ettiği konumdan uzak olmasının birçok sebebi bulunmakla birlikte en etken sebeplerden biri, alan ile ilgili akademik çalışmaların Cumhuriyet'in son çeyrek yüzyılıyla birlikte başlaması ve halen yeterli düzeyde olmamasıdır.

Dünyada güçlü devletlerin siyasi stratejilerini evrensel ortamda kabul ettirmek için etkili istihbarat yöntemleri uyguladıkları görülecektir. Bu kapsamda ülkemizde de İstihbaratın akademik yönden araştırılması, istihbarat yöntemleri konusunda iyi yetişmiş istihbaratçılar ve sağlam organize edilmiş istihbarat örgütlerinin varlığı, çok kuvvetli bir istihbarat ağıımızın olması, bağımsızlık ve güvenliğimizin teminatı olması yönüyle gereklidir.

3.1. İSTİHBARAT KAVRAMINA TARİHSEL BAKIŞ

Tarih, bir milletin hafızasıdır ve hafızası olmayan bir millet istikbalini planlayamaz. Türk istihbaratına dair bir çalışma yapmak için, öncelikle tarihsel açıdan istihbarat hakkında bir bilgi birikimi olması gerekmektedir. Aksi takdirde konuyu geçmişe bakmadan incelemek ve yorumlarda bulunmak; temeli zayıf, kolon ve kiriş kullanılmadan yapılan yığma bir bina misali olur. İstihbarat alanında yapılan çalışmalarda başarı elde etmek ve gelecekte devletimizin güçlü ve baki kalması adına ve

sağlam temeller üzerine kurumsallaşmış ve teşkilatlanmış bir istihbarat yapısının teşkili için öncelikle istihbarat tarihi incelenmelidir. Ancak tezin esas amacı istihbarat tarihini incelemek olmadığı için istihbarat tarihi özet olarak incelenecektir.

Geçmişten günümüzde düşman devletler hiç boş durmadan, aralıksız olarak milletimize karşı aktif, pasif istihbarat faaliyetlerinde bulunmaktadırlar. Bunun engellenmesi ve savunmamızın en kavi bir şekilde gerçekleşmesi için güçlü ve kuvvetli bir istihbarat sisteminin devamı şarttır.

3.1.1. Dünya Tarihinde İstihbarat

İnsanoğlu, bilginin vazgeçilemez gücünü keşfettiği zaman, tarih boyunca tüm gizli veya açık bilgileri bulmak ve sahibi olabilmek için çabalamıştır. Bilginin öğrenilmesi ve doğru şekilde kullanılabilmesi içinde istihbarat ve haber alma çalışmaları, dünyanın en eski uğraşlarından (Acar, 2011:21).

İstihbarat faaliyetleri ile ilgili ilk bulgulara, ilkçağ insanların avcılık faaliyetleri esnasında, avlarının izlerini sürmelerinde ve tuzaklar kurmalarında rastlanmaktadır.

Hz. Nuh'un yaşanan tufandan sonra, İnsanlığın çevresinde olan bilinmeyenleri öğrenmeye çalışma içgüdüğü ile güvercinleri keşif amacıyla kullanmaya başlamasıyla birlikte istihbarat faaliyetleri tarihi süreç içerisinde yerini almaya başladığı yönünde değerlendirme yapmak mümkündür.

İstihbaratın geçmişi çok eski yıllara dayanmaktadır. Milattan önce (M.Ö.) 5000'lerde Mısır Kralı 3'üncü Tutmosis, kuşatma altındaki Yafa kentine ajanlarını gizlice göndermiş ve bu ajanlardan gelen istihbarat raporları doğrultusunda savaş stratejisini belirlemiştir. Bu sayede şehri daha az bir maliyetle ele geçirmiştir (Şimşek ve Bahar, 2004:12).

Casusluğa ilişkin bir diğer yazılı veriye M.Ö. 1370'de Hitit tabletlerinde rastlanmaktadır. M.Ö. 1224-1290 yılları arasında hüküm süren II. Ramses döneminde, Hititlilerle Kadeş Meydan Savaşı'nı yapan, bunu müteakip Kadeş Barış Anlaşmasını imzalayan Mısırlıların bu tarihî belgesinde de, Hititlerin casusluk ve haber alma teşkilatlarındaki başarı övülmektedir (Aydın, 2008:93).

Eski Ahit'te Hz. Musa 12 adamını, Mısır'ı terk ettikten sonra kavminin yerleşik bir düzene geçmesi için Filistin'e yollarken "Gidin görün ülke nasıl bir yer? Ülke savunması kolay mı zor mu?" sorularını sorması stratejik istihbaratın unsurlarını göstermektedir. (Özdağ, 2011: 41).

Yıllar geçtikçe dünyada birçok devletin ortaya çıkışı, siyasi, ekonomik ve askeri ilişkilerin gelişmesi ile istihbarat teşkilatlarına olan ihtiyaç artmış ve bu yapılanmalar günümüze kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir.

İstihbarat genel olarak askeri ihtiyaçlar ile ortaya çıkmıştır. M.Ö. 500 yılında yazılan ve dünyanın en eski askeri eserlerinden olan “Harp Sanatı” adlı eserinde Sun Tzu, istihbaratın önemini vurgulayarak şunları söylemiştir: “Akıllı bir hükümdarın veya bir komutanın düşmanını yenerek topraklarını işgal ve sıradan kişilerin erişemeyeceği şeyleri elde etmesini mümkün kılan unsur, düşman hakkında daha önceden bilgi sahibi olmasıdır.” (Üstüner, 2001: 8-9).

Bizans imparatoru Justinyen, Teodora ile evlendikten sonra 13 Ocak 532’den sonra istihbarat örgütlerini kurarlar. Propaganda araçları ise Hıristiyanlığı yaymak ve misyonerlik faaliyetleri olduğu belirtilmektedir. Silahlı din adamlarından oluşan ve Malta’yı üs olarak kullanan Tapınak Şövalyeleri’nin de (Gizli Templar) güçlü istihbarat yapılanmalarının olduğu belirtilmektedir. (Altındal, 2004: 61)

Çinliler, Göktürkler’e karşı 570’li yıllarda bir istihbarat örgütü kurmuş ve örgütün başına sorumlu bir bakan atamıştır. Bu örgüt, Göktürk’lerin hızla yükselmesi, bölgede güç olması ve Çin’in Batı ile Hindistan gelirlerine el koymasına üzerine kurulmuştur (Şimşek ve Bahar, 2004:13).

İstihbarat, Hz. Muhammed döneminde de dikkat çekmektedir. Hz. Muhammed’e inananlar Hz. Muhammed’den İslam’ı öğretecek öğretmen istemişlerdi, bu talep üzerine Hz. Muhammed, Mus’ab b.Ümeyr’i İslam’ı öğretecek öğretmen olarak görevlendirdi. Mus’ab b.Ümeyr’i, bu görev ile Medine’ye vardığında Arap kabilelerin çoğunun İslam’ı kabul ettiğini belirten bir raporu Hz. Muhammed’e gönderir, Mus’ab’ın bu raporunda ileride yapılacak olan çalışmalar kolaylaşmıştır. Ayrıca Hz. Muhammed, Medineli halk hakkında gerekli istihbaratı elde etmesini sağlamıştır. Mus’ab b. Ümeyr tarafından Hz. Muhammed’e sunulan bu rapordan başka, dikkat çekici bir diğer olay da şudur: Şabi’nin Rivayetine göre Hz. Muhammed’e Akabe gecesi Ensar’a şunları söylemişti:

“Ey Ensar Topluluğu! Konuşun ve Kısa tutun. Üstümüzde gözler var”.
(Karabulut, 2013: 66)

Hz. Muhammed’in bu sözleri, gizli ve sessiz yapılan Akabe Biatlerinden, casuslar vasıtasıyla Mekkelilerin haberdar olmasını önlemek için bir tedbirdir. Hz. Muhammed Medine’de düşmanlara karşı daima uyanık olmak zorundaydı. Çünkü Hz. Muhammed’e İslam’a düşman olanların gücü ve sayısı kabarıktı. Bu maksatla Hz.

Peygamber, zaman zaman iç ve dış Emniyeti sağlamak, haber toplamak (istihbarat), kervanları takip etmek... vs. gibi görevleri ifa edecek Seriyyeler (timler) oluşturmuştur. (Üstüner, 2001: 22).

Hız. Ömer hilafeti döneminde (634-644) diplomatlık görevlerinin artışına paralel olarak, bu diplomatlarla haberleşmeyi sağlayan “Berid” veya “Neccabe” adı altında hizmet veren haberciler aynı zamanda birer istihbarat elemanı olarak görev yapmaktaydılar. Bu dönemde talimatların İran, Mısır ve Suriye gibi uzak illerin valilerine haberciler eliyle gönderilmesi usul haline getirilmiştir. Berid teşkilatı, İran Sasani Devleti ve Bizans imparatorluğunda işleyen bir kurum haline gelmiştir. (Çerçi, 2003: 194-196).

Çağdaş anlamda ise kurumsal olarak bir ilk olan İngiliz Kraliyet Gizli Sevisinin kurulması 1530’lu yıllara rastlar. İtalyanlar bundan da önce daimi elçilikler oluşturarak istihbarat toplamışlardır. Fransızlar 18’inci yüzyıl, daha sonra Almanlar ve diğer Batı ülkeleri istihbarat teşkilatlarını oluşturmuştur.

Askeri istihbaratın üç dönemde geliştiği ifade edilmektedir. İstihbarat 19. yüzyılda kurumsallaşmaya başlamış, Birinci Dünya Savaşında radyo sinyalleri dinlenmeye başlamış, İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş döneminde ise istihbaratçılar savaştaki komutanlar kadar önem kazanmışlardır.

İlk askeri istihbarat birimini kuran Rusya olmuştur. 1856 yılındaki Kırım Savaşı sonrasında, Rus Çarı’nın kendisini savaş bakanı olarak atadığı Albay Dimitri Miliutin tarafından ordunun modernleştirilmesi fikri ortaya atılmıştı; Miliutin bu kapsamda kendisine bağlı altı birimden birisini yabancı ordular hakkında istihbarat toplamakla görevlendirmişti. (Kahn, 2006: 125, 126).

İstihbaratın yetkinleşmesi, profesyonelleşmesi ve kurumsal anlamda olgunlaşması İkinci Dünya Savaşı’nın hemen öncesinde ivme kazanmıştır. İstihbarat tarihinin en hızlı gelişme süreci İkinci Dünya Savaşı sırasında olmuştur (Özdağ, 2012: 49).

İkinci Dünya Savaşında önemi daha da iyi anlaşılan istihbarat faaliyetleri savaşın gidişatında önemli yer tutmuştur. Ancak bu dönemde liderler, istihbaratı sadece savaşları kazanmak için gerekli bir unsur olarak görmekteydiler. Barış zamanında bir istihbarat teşkilatına ihtiyaç duyulduğunu düşünmüyorlardı. Soğuk Savaş döneminde ise bu görüş, barışta da istihbarat etkinliklerinin devamının ve gerekliliğinin zorunlu olduğu yönünde değişmiştir. Bu dönemde Dünya’nın bir çok noktası istihbarat örgütleri ve

ajanlarının cirit attığı bir hale bürünmüştür. İstihbarat dünyası özellikle, Sovyetler Birliği'nin de yıkılmasıyla birlikte bir sürü ajanın birlikte yaşadığı bir hale bürünmüştür.

3.1.2. Türklerde İstihbarat

Türkler istihbarata tüm zamanlarda önem vermişlerdir. Türk topluluk ve devletlerinde de, istihbaratla uğraşan bazı teşkilatların bulunduğu görülmektedir. Hunlar'ın, Göktürkler'in, Uygurlar'ın, Karahanlılar'ın, Gazneliler'in, Selçuklular'ın, Harzemşahlar'ın, Zengîler'in, Eyyubîler'in, Memlûkler'in, Tolonoğuları, Timurlular'ın ve Osmanlılar'ın askerî, ekonomik ve siyasî istihbarat faaliyetlerine ağırlık verdikleri görülmektedir (www.mit.gov.tr).

Türkler ilk defa casusluk faaliyetlerine Hunlar döneminde başlamıştır. Zira bu dönem de Çinliler tüm entrika ve oyunları ile Türk topraklarına casuslar göndermekte idiler. Zaman zaman bu entrika ve oyunlarında başarıya ulaştıkları görülür. Ancak Hunlar da özellikle yabancı tüccar ve seyyahlar aracılığı ile Çin ülkesinden değerli bilgiler almasını bilmişlerdir. Çinlilerin özellikle Göktürklerin ikiye bölünmesinde faal olarak yer aldıkları inkar edilemez bir gerçektir (Yüksel, 2013:37)

Yerleşik hayata geçildikten sonra ilk olarak espionaj elemanlarına rastlanmaktadır. Bu konuda Ögel, yapmış olduğu araştırmalarda bazı tespitlerde bulunmuştur:

- Türkler devletlerinin temel düzenini yıkmaya, devleti ortadan kaldırmaya, milleti esir etmeye çalışan casuslara Türkler "çaşıt-çaşut" derlerdi. İhbar işine ise "çaşutlama" derlerdi. Göktürk Yazıtları ile yazılmış Türkçe yazılarda haberci, için "sabçı" denmiştir (Ögel, 1988:750).
- Türkler devletler arasında gidip gelen kağan elçilerine şimdiki gibi "elçi" derlerdi. Oğuzlar, aileler arasındaki elçi ve habercilere "yazıkçı-salıkçı" derlerdi. Aynı zamanda bu katip demektir (Ögel, 1979:266)
- Türklerde "çabar, çapar" sözleri de kurye ve elçi demektir. Diğer taraftan eski Türklerin "kılağuz", "yirçi" dedikleri kılavuzlar, devlet ve ordu içinde çok önemli rol oynuyorlardı. Bu kişiler, çok gezmiş ve çok görmüş kimselerdi. Ayrıca fevkalade askerlik bilgisi ile, idari tecrübeye de sahip idiler. Askeri kılavuzlara "yi (e) zek" denirdi (Ögel, 1979:266,267)

Çaşıt kelimesi, halen kullandığımız Casus kelimesinin kökeni olup; o dönemde Türkler arasında "gizlemek, gizli bir şeyi söyleyen" anlamlarında kullanılmaktadır. Bu gün olduğu gibi, geçmişte de devletlerin temel düzenini yıkmaya, devleti ortadan kaldırmaya çalışan casuslar bulunmaktaydı. Bunlar bazı devlet adamları, askerler ve elçilerden oluşmaktadır. Devlet adamları ve askerler içinden casusluk yaptığı tespit edilenler hemen idam edilirdi. Casusluk yapmadıkları sürece yabancı elçilere dokunulmazdı, hareketlerinden şüphelenilen yabancı temsilciler hapse atılır veya

devletin uzak bir yerinde belirli bir müddet, ikamet ettirilirdi. Bu durum elçilerin de casusluk faaliyetlerinde de bulduklarının bir göstergesidir.

Orta Çağ'da Karahanlı ve Gaznelilerle birlikte Türklerde istihbarat ve istihbarat teşkilatları ile ilgili bilgilerimiz daha da netleşmeye başlamaktadır. Özellikle Ortaçağ'ın büyük bir bölümüne damgasını vuran Büyük Selçuklu Devleti'nde ise istihbarat teşkilatı ve istihbaratçılık ile ilgili kaynaklarda birçok bilgi bulunmaktadır (Pehlivanlı, 2002:525).

3.1.2.1. Selçuklularda İstihbarat Hareketleri

Selçuklular öncesinde, kervancılar ve derviş görünümü casuslar vasıtasıyla elde edilen haberlerin, Selçuklular zamanında bizzat devlet eli ile yürütüldüğü görülmektedir. Memleketin her tarafından haber getirmek üzere 'peyk'ler yani piyade 'sai'ler istihdam edilirdi. Peyklerin *nakip* ismi verilen tımar sâhibi amilleri vardı (Uzunçarşılı, 1984:45). Raporlar derviş kılığındaki sai'lerle gönderilirdi. Gizliliğe son derece önem verilirdi. Özellikle Selçuklular döneminde kurulan "posta ve istihbarat" işlerine bakan Dîvân-ı Berîd'e teşkilatı da devlet için önemli istihbarat bilgileri temin ediyordu.

Selçuklular döneminde Dîvân-ı Berîd ve istihbaratçılık konusunda geniş bilgi veren kaynakların başında, Büyük Selçuklu Devletinin en önemli devlet adamlarından biri olan Nizâmü'l-mülk tarafından kaleme alınan "Siyâsetnâme" adlı eser gelmektedir. Nizamü'l-mülk Siyâsetnâme'sinde bu konuyla ilgili şunları söylemektedir: "*Bu iş çok nazik ve çok üstün bir iştir. İstihbarat hakkında şüphe bulunmayan kimselerin eline, diline ve kalemine bırakılmalıdır. Zira memleketin salaha kavuşması ve fesada uğraması onlara bağlıdır.*" (Aykaç, 1997:40).

Büyük Selçuklu İmparatorluğu yönetiminde istihbarat konusunda Büyük Vezir Nizamü'l-mülk şunları söylemiştir: "*Her tarafa tacir, seyyah, sufi, ilaç satan ziy kıyafetinde casuslar gitmeli ve ne işitirlerse haber getirmelidirler. Çok vakit olur ki, valiler, mukataa erbabı, memurin ve umera isyan ve muhalefete meyleder ve padişah hakkında fenalık ister ve sufi fikirde bulunur. Casus gelip haber verince heman padişah atına biner ve askerini sevk eder.*" (Özkan, 2003:30).

Dîvân-ı Berîd'e teşkilatı Büyük Selçuklu İmparatorluğu döneminde, günümüz istihbarat faaliyetlerine ışık tutan bir yöntem izlemiştir. Teşkilata mensup İstihbarat elemanlarının resmi olarak görevlendirilmeleri yapılmaktaydı. Bu görevler:

- İstihbarat elemanlarının görevlerini yaparken şüphe çekmemek için hangi iş, sanat, meslek erbabı olarak hareket gizliliği sağlayacakları da belirtilmektedir. İstihbaratçılar tüccar, seyyah, sufi, derviş, satıcı, eczacı, elçi vs. kılığında ülkenin çeşitli yerlerine giderek olan biteni hükümdara bildirecektir.
- İstihbarat teşkilâtı ve elemanlarının oldukça geniş görevleri vardır. İç istihbarat görevi bu teşkilâta yüklenmiş durumdadır. Ülkenin her tarafındaki kumandanların, valilerin, kadılar ve maliye memurlarının hal ve hareketlerini takip etmektedir. Yine bu görevlilerin hükümdara karşı besledikleri niyetlerini tetkik ederek en kısa zamanda merkeze bildirmektedir.(Pehlivanlı, 2002:528).

Selçuklular hemen, hemen bütün müesseselerinde olduğu gibi istihbarat teşkilatında da kendilerinden önceki Türk-İslam devletlerini örnek almışlardır. Ancak istihbarat kurumu bazı hükümdarlar zamanında diğer devlet kurumlarının aksine görmesi gereken itibarı daha az görmüştür. Burada dikkat çeken bir hususta şudur. Vezir Nizamü'l-Mülk ve diğer devlet adamlarının bu kuruma önem vermelerine karşılık, özellikle Sultan Alparslan bütün ikaz ve isteklere rağmen istihbarat teşkilatı ve elemanlarına pek, hatta hiç sıcak bakmamıştır. Posta ve istihbarat görevi yapan "Berid" teşkilatının istihbarat kısmını ihmal etmiştir (Pehlivanlı, 2015). Bununla beraber Sultan Alp Arslan'ın özellikle istihbarat kısmını, bazı kaygılarından dolayı büsbütün kaldırdığı görülmektedir.

Ahlaki ve hukuki gerekçelerle bu teşkilata karşı çıkan Sultanın endişelerinde haklı olduğu bir gerçektir. Zaten günümüzde de istihbaratın sınırı (özellikle iç istihbaratta) meselesi istihbarat hukuku kavramını doğurmuştur. Uluslararası bir mesele haline gelmiştir. Özellikle iç istihbarat konusu istismara açık ve toplumsal sonuçları bakımından da önemlidir. Sınırlarının iyi tespit edilmesi ve çok iyi araştırmalardan sonra karar verilmesi gereken bir konudur. Zaten sultan da bilhassa bu husus üzerinde durmakta ve istihbaratçıların verecekleri bilgilerin; dostu düşman, düşmanı dost suretinde gösterebileceğini vurgulamaktadır. Bu insan hakları ve istihbarat hukuku bakımından çok önemli, isabetli ve günümüze ışık tutacak nitelikte bir düşüncedir. Ancak bu sakıncaları ortadan kaldıracak uygulama, teşkilatı ihmal etmek veya ortadan kaldırmak olmamalıydı. Daha önceki Türk-İslam devletlerinde olduğu gibi teşkilat içi kontrol mekanizmalarını kuvvetlendirecek tedbirler alınmalıydı. Ancak istihbaratsız devlet olamayacağını gösteren birçok olay ve uygulama da söz konusudur. Zaten Sultan Alp Arslan'ın bu tavrının bir devlet politikası haline gelmediğini de görüyoruz (Pehlivanlı, 2015).

3.1.2.2. Osmanlı İmparatorluğu'nda İstihbarat Hareketleri

Osmanlı Devletinde istihbarat; gönüllü casusluk, Ulufeli (ücretli) casusluk, Dil Alma yöntemi, tüccar ve gezginlerden gelen haberler olmak üzere başlıca dört unsura dayanmaktaydı. Başlıklarında da anlayacağınız üzere gönüllü olarak Osmanlı tebaasından bireylerin yaptığı faaliyetler gönüllü casusluk, devletten resmi maaş alarak çalışan casusluk faaliyetlerine ücretli casusluk, düşman hakkında bilgi alınması açısından önemli olan savaş esirlerinden elde edilen bilgilere dil alma yöntemi ve tüccar ve gezginler aracılığı ile yapılan faaliyetlere ise tüccar ve gezginler adları takılmıştır. Tabi ki bu yöntemlere tarih içinde hayvan eğitimi de karışmıştır. Mesela beyaz güvercinlerin ve farelerin de bilgi götürüp getirmek için eğitildiği ve kullanıldığı bilinmektedir. (Eroğlu, 2003:17-22). Bir de, Martolos ve Voynuk teşkilâtları sayesinde merkezi sisteme yönelik tehditler hakkında mümkün olduğu kadar ayrıntılı bir şekilde haberdar olmaya çalışıyorlardı.

İmparatorluğun yükseliş döneminde, XVI. yy. ortalarından itibaren İstanbul'da batılı devletlerin elçilikleri kurulmuştur. Buna karşın Osmanlılar'ın daimî elçiler bulunduramamış olmaları bir eksiklik olarak gösterilirse de, onlar çok iyi haber toplayan espionaj elemanları yanında, yabancı elçiler aracılığı ile de değerli bilgiler toplamışlardır. "Mühimme Defterleri" olarak belirtilen, devletin önemli bilgilerinin kayıt altına alındığı, padişahın emir ve fermanlarının bulunduğu kayıtlarda, Padişahların Anadolu ve Rumeli Beylerbeylerine yönelik, sınır ülkeleri hakkında istihbarat ve espionaj faaliyetlerine ağırlık vermeleri konusundaki emirleri bulunmaktadır. Bu hükümlerde, ajanlar vasıtasıyla sınır ülkeleri ve orduları ile hareket tarzları hakkında bilgi toplanması ve saraya bildirilmesi emredilmektedir. (www.mit.gov.tr)

Osmanlı Devleti de kendisine karşı olası bir faaliyete bulunulmasına karşı hem ülke içerisinde hem de ülke dışında istihbarat faaliyetlerine baş vurmuştur. XIX. yy.'da, istihbarat faaliyetlerinin kurumsallaşarak devlet teşkilatları arasında yer alacağı zamana kadar olan süreçte Osmanlı devletinin yapacağı her türlü askeri ve siyasi hareket ve alacağı önlemler, sahip oldukları iç ve dış istihbarat bilgilerle şekillenmiştir. Bu sebeple Osmanlı hükümdarı ve devlet adamlarının iç ve dış istihbarat faaliyetlerine, bir devlet politikası ve istihbarat stratejisi olarak son derece önem vermişlerdi. İç istihbarat, özellikle şehzadelerin tahta geçmek üzere isyan etmeleri ve ülke içinde asayişsizliklerin ortaya çıktığı dönemlerde önem kazanmış ve gerek şehzadeler birbirlerini gerekse hükümdar babaları, oğullarını takip etmek için casusları kullanmıştı. Dış istihbarat faaliyetleri ise daha ziyade Balkanlarda yapılan fetihler öncesi ve sonrasında yoğunlaştı.

Osmanlı Devleti yapacağı herhangi bir sefer öncesi durumu gözlemek ve elde edilen bilgiler doğrultusunda hareket etmek yolunu izledi. İzlenen bu yolla kazanılan zaferler istihbarat faaliyetlerinin önemini daha da belirginleştirdi. İstihbarat faaliyetleri açısından Osmanlı Devleti farklı dönemlerde farklı istihbarat yöntemlerine ağırlık verdi. Özellikle kuruluş döneminde gönüllü casusluk ve dil alma yöntemi önem kazanırken, XV. yy. sonu ve XVI. yy.'da ise dil alma yöntemi önemini korumuş bunun yanı sıra ulufeli (ücretli) casusluk ile tacir ve gezginlerden elde edilen bilgiler ağırlık kazandı. Bu süreçte İstihbarat ağı coğrafi ve siyasi şartlara göre değişiklik gösterdi. Daha önce de belirtildiği gibi Osmanlı devletinin iç ve dış siyasetini şekillendiren en önemli unsur elde edilen istihbari bilgilerdi (Eroğlu, 2003:33)

Osmanlılar, 19. Yüzyıl ortalarına kadar gizli bir haber alma örgütüne sahip olamamışlar ve klasik muhbirlikle yetinmişlerdir. Sonraki yıllarda Osmanlı İstihbaratı teşkilatlanmaya, bugünün istihbaratının temel taşları atılmaya başlanmış ve bu süreçte; Gizli Polis Örgütü, Yıldız İstihbaratı, Teşkilat-ı Mahsusa gibi bazı örgüt/teşkilatlar kurulmuştur.

19. yy. sonlarına doğru devlet istihbaratı geliştirilmiş, ancak özel çıkarlara hizmet veren bir araç haline getirilmiştir. II.Abdülhamid devrinde yaşanan iç ve dış olaylar, Abdülhamid'i Yıldız İstihbarat Teşkilatı'nı kurmaya sevk etmiştir. O hâtıratında,

"Yabancı devletler kendi emellerine hizmet edecek kimseleri vezir ve sadrazam mertebesine kadar çıkarabilmişlerse, devlet emniyet içinde olamazdı. Doğrudan doğruya şahsıma bağlı bir İstihbarat Teşkilâtı kurmaya, bu düşünce ile karar verdim. İşte düşmanlarımın Jurnalcilik dedikleri teşkilât budur."

ifadeleri ile bu teşkilâta neden ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir (www.mit.gov.tr).

Teşkilat, öncekilerden farklı olarak devlete değil sadece Abdülhamid Han'a hizmet veriyordu. Öncelikle ülke içerisinde olmak üzere, Paris, Roma, Londra gibi çeşitli merkezlerde, başta Jöntürkler olmak üzere, saray aleyhtarı kişi ve kurumları yakın takip altında tutuyordu. Ayrıca Ermeniler içinde bulunan isyancılara karşı istihbarat faaliyetlerinde bulunmaktaydı. Çok kısa sürede geniş bir alana yayılan hafiyeleri sayesinde saraya, ayda 3000'den fazla jurnal gelmekteydi. Bunlardan önemli olanlara padişah özel işlem yaptırmaktaydı (www.mit.gov.tr). İkinci Meşrutiyetin ilan edilmesi ile Bakanlar Kurulu tarafından 29 Temmuz 1908'de Yıldız İstihbarat Teşkilatı'nın faaliyetlerine son verilmiş, elde bulunan bütün kayıt ve önemli bilgiler yakılmıştır.

Yıldız İstihbarat Teşkilatı'nın faaliyetleri durdurulduktan sonra Balkan Savaşı (1912-1913) sonuna kadar alanda istihbarat yönünden bir boşluk olmuştur. Ayrılıkçı hareketlerin artması ve isyanların genişlemesi, istihbarat alanında eksikliği iyice hissettirmiş ve Teşkilâtı Mahsûsa adıyla yeni bir istihbarat teşkilatı kurulmuştur.

Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) arşiv belgelerine göre yapılan bir çalışmada, Teşkilâtı Mahsûsa'nın 17 Kasım 1913 tarihinde resmî olarak kurulduğu anlaşılmaktadır. Teşkilât'ın ilk başkanının Kurmay Binbaşı (bilahare Yarbay) Süleyman Askerî Bey, ikinci başkanının Ali Bey Başhampa ve son başkanının da Hüsametdin Ertürk olduğu bilinmektedir (www.mit.gov.tr).

Konuyla ilgili ne yazık ki ülkemizde detaylı akademik çalışma bir çalışma mevcut değildir. Philip Stoddard isimli ABD'li, bir CIA görevlisi, Teşkilat-ı Mahsusa hakkında detaylı bir çalışma yapmış olup, ABD'de istihbarat alanında akademik yayınlar arasında bulunan "Teşkilat-ı Mahsusa" adında kitabı mevcuttur. Osmanlı Devletinin I. Dünya Savaşının hemen öncesinde ve savaşın yaşandığı yıllarda (1911-1918) yürüttüğü dış istihbarat faaliyetlerini ele aldığı çalışmasında Teşkilat-ı Mahsusa ve bu kuruluşun önemli isimleri ve faaliyetleri hakkında bilgi vermektedir.

Teşkilat-ı Mahsusa, Enver Paşa'nın verdiği görevleri yerine getirebilmek için birtakım teknikler kullanmıştır. İslam Birliği propagandası, dünyadaki bütün Müslümanların Osmanlı Devletine desteğini kazanmaya ve özellikle Hindistan, Mısır, Kuzey Afrika ve Orta Asya'da mevcut idarelere karşı isyanlar çıkartmaya yöneliktir. Osmanlı İmparatorluğunda yaşayan Müslüman liderlerle Osmanlı askeri hareketlerine maddi destek verme konusunda kendilerini ikna etmek için görüşmeler yürütüldü. Casusluk ve karşı casusluk için hücreler ve başka gizli gruplar kuruldu. Askeri ve paramiliter operasyonlar için düzensiz kuvvetleri silah altına almak, eğitmek ve idare etmek üzere çete savaşı uzmanı kadrolar oluşturuldu (Stoddard, 2003:148).

Bu teşkilatın gayesi, bir taraftan bütün Müslümanları bir bayrak altında toplamak, bu suretle "Pan İslamizm"e ulaşmak, diğer yandan da Türk ırkını siyasi bir birlik içinde bütünleştirmek ve "Pantürkizm" akımını gerçekleştirmektir. Enver Bey bu konuda tamamen kendi inisiyatifi ile hareket ediyor, görevlileri kendisi tayin ediyordu. Teşkilatın başına önce Mümtaz Yüzbaşı Süleyman Askerî Bey'i getirdi. Süleyman Askerî, dönemin büyük mücahitlerinden biridir. Trablusgarp Savaşında Bingazi'de, Balkan Harbinde Batı Trakya'da savaşmış, teşkil edilen Osmancık gönüllü alay komutanlığına getirilmiş ve alayına Teşkilat-ı Mahsusa'nın seçkin subaylarını toplamıştı (Tunaya, 2000: 277).

İmparatorluğun geleceğini teminat altına almak maksadıyla ve büyük ölçüde Enver Paşa'nın kendi siyasi geleceğiyle de ilgili olarak yaptığı siyasi hesaplamalar ve çıkarımların sonucunda oluşturulmuş olan Teşkilat-ı Mahsusa, I. Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte kendisini “*kurulma amacının dışında olan*” çok farklı bir hedef ve mücadelenin aniden içinde bulmuştur. Kurulma amacının içinde kalan sahada yani genel hatlarıyla savaş öncesi dönemde ne kadar başarı gösterebileceği ve gösterdiği son derece belirsiz olan bir örgütün hazırlıksız yakalandığı bir sahada kendisinden çok daha geniş imkanlara sahip istihbarat örgütlerine karşı bir ölüm-kalım savaşında başarılı olması elbette beklenemezdi. Teşkilatın kuruluş aşamasında esas çalışma sahası olarak seçtiği coğrafi bölgenin Balkanlar olması, teşkilatın başlıca hedefinin de bu bölgede bulunan Türk nüfusun Bulgarlarla işbirliği yapılarak Sırp-Yunan komitacılık faaliyetlerinden kurtarılmasını sağlamak olduğu göz önüne alındığında, savaşın başlamasıyla birlikte kuruluş amacıyla fazla ilgisi bulunmayan coğrafi bir sahada faaliyet yürütmek zorunda bırakılan Teşkilat-ı Mahsusa'nın başarısızlık sebepleri daha iyi görülecektir (İnal, 2015:637).

Stoddard tarafından yapılan genel değerlendirmeler Teşkilat-ı Mahsusa'nın savaş yıllarındaki başarısızlık sebeplerinin açıklığa kavuşturulmasını amaçlamıştır. Bu amacın da ötesinde Stoddard'ın çalışması, Orta Doğu'da sahip olduğu stratejik üstünlükleri korumaya çalışarak arttırmayı hedefleyen bir devletin istihbarat teşkilatının nasıl hareket ederse başarısız olacağını ayrıntılı olarak incelemiştir. Bu doğrultuda söz konusu çalışmayı, günümüzde ve sonrasında büyük güç olarak kalabilmek için bölgede her zaman hakimiyet kurma arayışı içerisinde olacak bir devletin gizli servisine sunulmuş tarihi bir manifesto şeklinde de değerlendirmek mümkündür (İnal, 2015:638).

Teşkilat temelde değişik Türk ve İslam yörelerinde “Gayrinizamî Harp” metotlarına uygun olarak savaştacak müfrezeler ve çetelerden oluşturulmuş bir gönüllüler grubundan ibaretti. Olumsuz tenkitlerin aksine iyi düşünülmüş ve gerçekten Osmanlı Ordusuna yakışacak tarzda geniş düşünülmüş ve hatta o dönem için çağdaş kabul edilecek bir teşebbüstür. Bu teşkilatın özellikle I. Dünya Savaşı içindeki faaliyetleri olumlu, ancak yetersizdir. Denilebilir ki, bu teşkilat, gönüllüler yerine uzmanlardan kurulu olsaydı, savaş içinde İngilizler Arap topraklarında bu kadar rahat bir çalışma ortamı bulamazlardı. Teşkilatın ana fikri, Alman komutanların yayılımcı ve geniş alanları kapsayan jeopolitik ve jeostratejik düşünce sistemine uygundur. 1909 yılı başından 1911 Ekim'ine kadar Almanya'da askeri ateşe görevi ile bulunan Padişahın damadı Genç Kurmay Binbaşı Enver Bey'in, Alman askeri düşünürlerin bu konudaki

görüşlerinden etkilenmiş ve ülkesi için geleceğe yönelik tedbirler planlarken, böyle geniş kapsamlı bir planı zamanı gelince uygulamaya koymak üzere tasarlamıştır. Her şeyden önce sorumluluk sahibi bir komutanın, talihsiz olaylar sonucu, düşmana terk edilen topraklarda bırakılan yüz binlerce yurttaşının düşman asker ve sivil güçler karşısında tamamen savunmasız bırakılmasına gönlü razı olamazdı. Ya doğacak her türlü fırsattan yararlanarak onlara yardıma koşacak, ya da bir imkân yaratacaktır. Enver Bey'in Teşkilat-ı Mahsusa'sı bu ikinci şıkkın bir ürünüdür (www.mit.gov.tr).

3.1.2.3. Kurtuluş Savaşı Yıllarında İstihbarat Hareketleri

Teşkilat-ı Mahsusa sonrasında Ankara'nın gereksinim duyduğu istihbaratın sağlanması adına mütareke ve millî mücadele dönemlerinde bazı istihbarat örgütleri, gizli gruplar kurulmuştur ancak bunlarda dönemin şartlarına uyum sağlayamayarak fazla ömürlü olamamıştır. Buna rağmen bu kısa zaman diliminde, aralarında Milli Mücadelenin başarıya ulaşmasında büyük rol oynayan Karakol Cemiyeti, Zabitan Grubu, Hamza Grubu, Mim Mim Grubu ve Askeri Polis Teşkilatı gibi gruplar da olmuştur (www.mit.gov.tr). Özellikle işgalci İngilizlerin faaliyetleri hakkında istihbarat toplamak için çok çaba sarf etmişlerdir. İstihbarat elemanları ve askerler, İşgal altında bulunan Osmanlıya ait silah ve mühimmat depolarına sızarak, Anadolu'ya silah, cephane ve mühimmatı sevkiyatı yapmış ve büyük başarılar elde etmişlerdir.

Ankara'da T.B.M.M. Hükümeti kurulur kurulmaz Millî Müdafaa Vekaletiyle, Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Reisliği İstanbul'da çok güvenilir subay ve şahsiyetlerden gizli bir teşkilat kurmuşlardı. Ayrıca 13 Kasım 1918'de İstanbul'da kurulan "Karakol" cemiyetinin varlığının İngilizler tarafından öğrenilmesi üzerine, "Zabitan Grubu" adı altında yeniden faaliyete geçmiş, Ekim 1921'den itibaren "Yavuz Grubu" adıyla faaliyetine devam etmiştir. Nihayet 23 Eylül 1920'de İstanbul'da gizli olarak kurulan "Hamza Grubu" Ankara'nın tasvip ve emri ile resmen teşekkül etmiş, daha sonraları "Mücahid, Muharip ve Felah Grubu" isimleriyle 26 Ekim 1923'e kadar faaliyetine devam etmiştir. İstanbul'da gizli olarak kurulan Millî Müdafaa Teşkilatı ise, 3 Mayıs 1921'de Ankara Hükümeti tarafından resmen kabul edilmiş, teşkilatın başına getirilen süvari miralay ve İstanbul Merkez Kumandanı Esad Bey doğrudan doğruya Ankara Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Riyaseti ile haberleşerek çok kıymetli bilgiler vermiştir (Ayışığı, 2013)

3.1.2.4. Cumhuriyet Döneminde İstihbarat Hareketleri

1926 yılına gelindiğinde Millî Emniyet Hizmeti Riyaseti adıyla devletimizin ilk istihbarat teşkilatı Mustafa Kemal öncülüğünde, Fevzi Çakmak Paşa tarafından kurulmuştur. Cumhuriyet kurulduktan sonra ordu müfettişliklerince yürütülen istihbarat çalışmaları bundan böyle bu teşkilat tarafından yürütülmeye başlanmış olup 1965 yılına kadar görevini başarıyla yerine getirmiştir. Millî Emniyet Hizmeti, hem okunuşu kolay olması, hem de teşkilatın ismi deşifre olmaması amacıyla önceleri MAH (Millî Amele Hizmeti), sonraları MEH (Millî Emniyet Hizmeti) diye anıldı.

MAH, tecrübeli ve hadiselerin içinde yaşamış bir gizli servis olarak, güçlü yabancı İstihbarat Servisleri ile mücadele etmek zorunda kalmış ve başarılı olmuştur. Bu dönemde, yabancı servis operasyonlarına dahil hedeflerden bir çoğuna suçüstü yapılarak adalete teslim edilmiştir. Millî Emniyet Hizmeti, bu dönemde bir taraftan yabancı servisler ile mücadele ederken, diğer taraftan dost devletlerin hasım devletler hakkında savaş içinde elde edemedikleri bilgileri temin etmek suretiyle, onlara istihbarat konusunda önemli yardımlarda bulunmuş, Balkanlar'da ve Akdeniz'de savaşın seyrini etkileyecek kararlar aldırabilmiştir (İlter, 2002:30).

Ancak geçen zaman diliminde ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeler nedeniyle Türkiye'nin daha verimli ve o günün ihtiyaçlarına cevap erebilecek nitelikte, teknolojik gelişmeleri de takip edebilen yeni bir istihbarat teşkilatına ihtiyacı olduğu gözükmekteydi. MAH, istihbarat ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalıyordu. Ayrıca tam olarak yasal statüsü olmaması ve çalışanların İçişleri Bakanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı kadrolarında gözükmeleri nedeniyle istihbarat ile ilgili kanuni statüleri bulunmamakta ve çalışanların istihbarat toplamada çok zorluk çekmelerine sebep olmaktaydı.

Türkiye'nin güvenliğini ve millî politikası ile ilgili istihbarat çalışmalarını bir bütün olarak ele almak, istihbarat ile uğraşan kurumlar arasında koordinasyonu sağlamak, devletin millî güvenlik politikası ile ilgili plânların hazırlanmasında esas olacak askerî, siyasî, iktisadî, ticari, milli güvenlikle ilgili istihbaratın üretilmesi amacıyla 27 Mayıs 1960 ihtilalinden hemen sonra yeni bir istihbarat yasası hazırlama çalışması başlatıldı (İlter, 2002:36).

MİT Yasa Tasarısı, 23 Mart 1965 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine geldi ve 644 sayılı Millî İstihbarat Teşkilatı Kanunu adıyla yürürlüğe girdi. Yeni kanunla birlikte MAH'ın adı artık MİT oldu. MAH ise tamamen ortadan

kaldırılmayarak, aynı isimle MİT bünyesinde Haber Toplama Ünitesi olarak faaliyetlerine devam etmiştir.

Kanunla birlikte istihbarat teşkilatı yasal statüye kavuştu. Milli Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı kadrosunda gözüken 4 bin istihbarat görevlisi MİT'in bünyesine alındı (Özkan, 2003:243).

Millî İstihbarat Teşkilatı, Soğuk Savaş'ın en gergin dönemlerinde, 18 yılı aşkın bir süre bu 644 sayılı kanun hükümleri doğrultusunda yürüttü. Ancak hızla değişen ve gelişen şartların ışığında MİT ile ilgili 1983 yılında yeni bir yasal düzenlemeye gidildi. 1 Kasım 1983 tarih ve 2937 sayılı "Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanunu" çıkartıldı (Özkan, 2003:244).

01 Ocak 1984 tarihinde yürürlüğe giren bu kanunla MİT bu kez doğrudan Başbakan'a bağlandı. MİT bünyesinde bulunan Millî Emniyet Hizmetleri (MAH) Başkanlığı ise bu yeniden yapılanma döneminde kaldırılarak, görevleri İç ve Dış İstihbarat Başkanlıkları'na devredildi (İlter, 2002:36).

MİT'in temel görevi; Türkiye'ye içten ve dıştan yöneltilen tehditler karşısında 2937 sayılı Kanun'da belirtildiği üzere milli güvenlik istihbaratını devlet çapında oluşturmak, bu istihbaratı ilgili yasada sayılan makamlara ve gerekli kuruluşlara ulaştırmaktır. MİT'in bu önemli işlevini yerine getirmesi için kamu kurum ve kuruluşlarından gerekli bilgi ve belgelere erişim sağlaması ve etkin bir işbirliği yapması zorunludur. Bunun yanı sıra dönüşüm geçiren tehditlerle mücadelede, MİT'in teknik ve siber altyapısını geliştirmesi de bir gereklilik halini almıştır. Dünyadaki kriz ve çatışma bölgelerinin bulunduğu coğrafyada yoğunlaşması da Türkiye'nin dış tehditlere daha fazla maruz kalmasına yol açmaktadır (www.mit.gov.tr). MİT, Türk istihbarat sisteminin üzerine inşa edildiği sağlam temeller üzerinde günümüze değin çalışmalarına devam etmiştir, yakın döneme kadar iç istihbarat eksenli bir çizgide devam eden faaliyetler, son 5-6 yılda yapılan reform niteliğinde çalışmalarla yüksek gelişmeler kaydederek yeni bir stratejik istihbarat konseptine sahip, dünyaya meydan okuyabilecek küresel ölçekte bir servis haline gelmiş durumdadır.

3.2. İSTİHBARAT KAVRAMI

Toplumlar, geçmişten günümüze kadar istihbarat sayesinde birbirleri hakkında bilgi toplamışlar ve bunun neticesinde etkileşerek gelişmişlerdir. Bu kadar eski dönemlere uzanan istihbarat olgusu, toplumların algıları çerçevesinde farklı şekillerde tanımlanmaktadır (Acar ve Urhal, 2007:191).

İstihbaratın kullanımı insanla başlamış olup sadece güvenlik alanında değil hesap, karar ve hareketlerinde rol oynamış, ticari ve teknolojik alanlarda etkili olmuş ve toplumların oluşmasıyla birlikte devlet faaliyetleri arasında da yer almıştır (İnan, 2004:17).

İstihbarat en kapsamlı sosyal bilimdir. İncelediği objeyi bize en mantıksal, en bilimsel ve kullanmaya en uygun hale getirip ifademize sunmak için kullanılan bir metottur. İstihbarata dayanmayan karar alma mekanizmaları işi şansa bırakmış demektir. Özellikle devlet yönetiminde bu konu yaşamsal önem arz etmektedir. Aslında istihbarat bizlere ilk etapta soğuk, ürkütücü bir sır perdesi gibi görünse de, istihbarat basit ve açık ihtiyaç duyulan bilgiyi elde etmek için uygulanan bir metottur. Ayşe Hanım'ın bugün yapacağı yemekte ihtiyaç duyduğu malzemelerin tespiti, bu malzemeleri nereden ve nasıl alacağını sorulması, bu malzemelerin evde olanlarla karşılaştırıp satın alınacak malzemelerin seçilmesi ile bunların satın alınması için uygulanacak yöntem ve yemeğin pişirilmesi işleminde bilginin toplanması, eldekilerle karşılaştırılması, gerçek ihtiyacın tespit edilip eksik kalanların temin edilmesi bir bakıma basit anlamda istihbarattır (Güven, 2013: 120). Yaşamsal döngüde sürekli olarak iç içe olduğumuz bu kavram, alışverişte, berberde, kasapta, manavda, mahallede, semtte karşımıza çıkmaktadır.

İstihbarat, Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğüne göre; “Haber, bilgi alma, istihbar etmek, haber almak, duymak, öğrenmek. İstihbar'ın çokluk biçimi. Yeni öğrenilen bilgiler, haberler, bilgi toplama, haber alma” olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr).

İstihbarat kavramının, tanımını yapmak kolay değildir. Günün şartlarına uygun olarak geliştirilen çok yönlü bir konudur. Çeşitli kaynaklarda bazı klasik tariflere rastlanmaktadır. Ancak, üzerinde herkesin fikir birliği içerisinde olduğu bir tanıma ulaşmak mümkün değildir. İstihbarat kelimesi, arapça “*istihbar*”, “*haber*” ve “*bilgi alma*” kelimesinin çoğuludur.

Kurtuluş Savaşı komutanlarından Kazım Karabekir ise istihbaratı “Barışta ve harpte doğru haber almak ve yanlış haber yaymak.” olarak tanımlamıştır. Ordunun istihbarat şubesini göz ve kulak unsurları olarak niteleyen Kazım Karabekir: “*Vücut ne kadar kuvvetli olursa olsun kulaktan, hele gözden yoksun olmak, onu felçli hale getirebilecektir.*” demiştir (Karabekir, 2011:23).

Kahn'a göre istihbarat: "Bilginin en geniş manadaki halidir. Ayrıca Kahn biyolojik içerikli bir tanım da yapmıştır: *"İstihbaratın kökleri biyolojiktir. Her hayvan, hatta bir protozoan bile zararlı kimyasallar gibi bir uyarıcıyı fark edecek ve bunun kendisi için iyi ya da kötü olduğunu değerlendirebilecek bir mekanizmaya sahip olmalıdır. Bu aşamada istihbarat nefes almak gibidir: Hakimiyet için değil; hayatta kalabilmek için elzem... İnsanoğlu, fiziksel objelerden bilgi edinmenin ilkel kapasitesine, bu bilgiyi kelimelerden de elde etme becerisini ekledi. Bu sözel beceri onu, av ya da kaçan yırtıcıların peşindeki hayvan ya da insanların kullandığı bilginin çok daha güçlü bir biçimine kavuşturdu. Bu da haber almanın bugünkü önem seviyesine yükselmesine neden oldu."* (Kahn, 2006:126)

Özetle istihbarat ulaşılabilen bütün açık, yarı açık ve/veya gizli kaynaklardan her türlü aracın kullanılması sonucunda elde edilen her türlü veri, malûmat ve bilginin ulusal genel veya ulusal özel plândaki politikaların gerçekleştirilmesi ve ulusal politikalara zarar verilmesinin engellenmesi amacı ile toplandıktan sonra önemine ve doğruluğuna göre sınıflandırılması, karşılaştırılması, analiz edilerek değerlendirilmesi süreci sonucunda ulaşılan bilgidir (Özdağ, 2012:31).

Tarih boyunca sürekli gelişen istihbarat kavramı kendisini zamanın şartlarına göre yenileyerek etkin olduğu alanların sayısını arttırmıştır. İstihbaratın bu açıdan çok yönlü ve çok geniş bir alana hitap ettiği söylenebilir (İnan, 2004:19).

Geleceği görebilmek, muhtemel sorunlar hakkında önceden bilgi sahibi olabilmek, olayların gerçek nedenlerine ulaşabilmek, ancak sağlıklı istihbarat üretimi ile mümkün olabilir. Haber, ham bilgiyi ifade eder. İstihbaratın üretilebilmesi için ise, sadece haberin, bilginin ve belgenin toplanması yeterli değildir. Elde edilen haberin, bilginin ve belgenin belli bir sistematik içerisinde işlenmesi gerekir. Önemli bir haber, doğru bir şekilde değerlendirilemediği takdirde, yanıltıcı sonuçlara yol açabilir.

İstihbaratın sağladığı bilgiyi, silahlı kuvvetler, üniversite, medya, dışişleri gibi kuruluşların üretmesi mümkün değildir. Bu anılan meslek grupları da istihbarat üretimine/analizine katkıda bulunabilirler. Ancak milli düzeyde istihbarat ancak bu iş için örgütlenmiş bu iş için eğitilmiş kadrolar ve bu kadroları istihdam eden bir teşkilat tarafından gerçekleştirilebilir (Özdağ, 2012:38).

3.3. İSTİHBARAT OLUŞUM SÜRECİNDE ETKİLİ FAKTÖRLER

İstihbarat, bir devletin ve milletin milli menfaatlerini en yüksek derecede gerçekleştirmesi, millete yönelik her türlü tehdidin bertaraf edilmesi, milletin önündeki fırsatları görebilmesi için yapılmakta ve milli bir felsefeye dayanmaktadır. İstihbarat milli bir iş olduğu için “dost servislerden” alınan bilgiler hiçbir zaman milli istihbarat üretiminin yerine geçemez ve bir milleti sistemli olarak milli hedeflerine taşıyamaz (Özdağ, 2012: 39).

İstihbarat konusuna giriş yapmadan önce istihbarat ürünlerinin nasıl oluşturulduğu sorusuna yanıt verilmesi gerekmektedir. İstihbarat faaliyetlerinin de kendi içinde bir dili, metotları ve kuralları vardır. Milli istihbarat üretiminin nasıl şekillendiğinin bilinmesi, konuya hakimiyet açısından önemli bir noktadır.

3.3.1. İstihbaratın Temel İlkeleri

Yapılan akademik çalışmalarında etkisiyle bilimsel bir kimlik kazanan istihbaratta başarılı olabilmek, bu başarıyı devam ettirebilmek, sistemli olarak milli hedeflerine taşımak, bazı bilimsel ilke ve temellerin uygulanmasıyla ve bu ilkelere sadık kalınmasıyla mümkündür. Bu ilkeleri gizlilik, sürat, doğruluk, kesinlik, esneklik ve tarafsızlık ve yenilikçilik olarak sıralayabiliriz.

3.3.1.1. Gizlilik İlkesi

Gizlilik, istihbarat faaliyetlerinin temel özelliğidir. İstihbarat faaliyetlerinden istenilen verimi alabilmek için gizlilik ilkesine kesin olarak riayet edilmesi gerekmektedir (Ünal ve Urhal, 2007:218).

Gizlilik kurallarına yeterince uyulmadan yürütülen bir istihbarat faaliyetinden verimli sonuç alınması mümkün değildir. Ayrıca istihbarat faaliyeti, devlet güvenliği veya devletin menfaatlerini ilgilendiren konularda, karar verici makamları bilgilendirme ve aydınlanma amacına yönelik olduğu için gizlik içerisinde yürütülmesi gerekmektedir (Urhal, 2008:210). Urhal’ın da belirttiği gibi istihbaratın gizlilik içinde elde edilmesi gerekmektedir. Hatta gizlilik söz konusu olduğunda herkesten şüphe etmek, kimseye güvenmemek gerekir. Buradaki güvensizlik kişilere karşı güvensizlikten değil, profesyonellikten dolayıdır. İyi niyetle bile olsa, bilmesi gereken prensibine uygun şekilde, bilmesi/bilinmesi gerekenin dışında konuşmamalı, sadece gerekli kişi/birimle irtibat kurulmalıdır. Hedef unsurların hangi konuda araştırma yapıldığını bilmemesi

esastır. Aksi takdirde yapılan istihbarat faaliyetlerinin teşhir olmasına sebep olabilecek bir durum ortaya çıkabilir ve böyle bir olay, elde edilecek istihbari faaliyete, istihbarat kurumuna ve istihbarat talep eden kuruma ciddi şekilde zarar verebilir.

3.3.1.2. Sürat İlkesi

İstihbarat bilgisi, talep eden makamlara ihtiyaç duyulduğu anda oldukça süratli bir şekilde doğru zamanda doğru kişilere ulaştırılmalıdır. Karar alıcı makamlar istihbarat kanalıyla edilen bilgi doğrultusunda politika üretmek ve karar vermek için zamana ihtiyaç duyarlar.

İstihbarat, siyaset hazırlamanın temel amacı olduğu için mümkün olduğunca süratli olmalıdır. Tabii burada süratin görece bir kavram olduğunu, sürat ile kastedilenin politika üretmek için gereken zamanı temin edecek ölçüde bilginin zamanlı olarak iletilmesi gerektiği olduğu ifade edilmelidir. Olayların gerisinde kalan istihbaratın hiçbir politik faydası yoktur. Öte yandan vaktinde, tam ve doğru istihbarat üretmek zordur. Bu tür durumlarda istihbarat analizci, tam ve doğru istihbarat üretmeden de karar alıcıları olası tehditler/fırsatlar konusunda uyarmalıdır. İstihbaratta başarısızlığın birçok olayda istihbarat olmamasından değil, doğru istihbaratın zamanında doğru kişiye aktarılmamasından kaynaklandığı göz önünde tutulmalıdır (Douglas ve Godden, 1995: 65).

3.3.1.3. Doğruluk İlkesi

İstihbaratta bulunması gereken en önemli özelliklerden birisi de verilen istihbaratın doğru olması ilkesidir. Elde edilen bilgi, istihbarat haline getirilirken, değerlendirme safhasında bilginin ve kaynağın güvenilir olması çok önemlidir.

Bilgi kirliliği içerisinde hazırlanan istihbarat raporları olumsuz sonuçlar doğurabilir. Yanlış istihbari bilgi yüzünden karar alıcılar yanlış kararlar vermeye yönlendirilebilir. Bir de doğru alınan istihbaratın yanlış aksettirilmesiyle menfi sonuçlar oluşabilir ve ülkeler arasında ikili ilişkileri etkileyebilir hatta savaşa dahi götürebilecek bir ortam oluşturabilir. Doğru ve güvenilir istihbarat bilgisi sağlamak için, alanında, vereninde doğruluk ilkesinden taviz vermemesi gerekmektedir.

Nitekim ABD istihbarat servisi CIA'in 14 yıl önce hazırladığı ve Irak işgaline gerekçe gösterilen raporun gerçekleri yansıtmadığı resmen kanıtlanmıştır. Dönemin ABD Başkanı George Bush, raporu Kongre'ye sunarak işgal iznini almıştır. Vice News'in bilgi edinme yasası aracılığıyla CIA'den edindiği raporda yer alan istihbarat birimlerinin değerlendirmesinde, Irak'ta Saddam Hüseyin yönetiminin kitle imha silahı

üretim programı yürüttüğü iddialarına ilişkin kilit konularda bilgi eksikliği olduğu, bunun teyidi için yeterli delil olmadığı vurgulanıyor. Bush yönetimi ise savaş öncesi açıklamalarda, istihbarat raporlarının sarsılmaz biçimde Irak'ta kitle imha silahı bulunduğunu teyit ettiğini savunmuştur. Bush yönetimi 2003 yılında kitle imha silahları olduğu gerekçesiyle Irak'ı işgal etmiş ancak var olduğu iddia edilen silahlar bulunamamıştır. 20 Mart 2003 tarihinde başlatılan Irak işgali ülkede etnik ve mezhepsel bölünmeyi körüklemiş, işgal neticesinde ortaya çıkan kaos nedeniyle yüz binlerce kişi hayatını kaybederken, milyonlarca insan ise mülteci olarak yaşamak zorunda kalmıştır (www.hurriyet.com.tr).

3.3.1.4. Kesinlik İlkesi

İstihbarat bilgisi, kullanıcı makamlara arz edilirken, istihbarat birimi tarafından hazırlanmış olan rapor içeriğinde görüşler net olmalı ve kesinlik ilkesine göre verilmelidir. Aksi takdirde olası hadiselerde istihbarat birimi sorumlu tutulur.

İstihbaratın mümkün olduğunca kesin olması lâzımdır ki, politikacılar kararsız kalmadan görüş oluşturabilsinler. Bir istihbarat raporunun kesin olması onun, şu gelişme muhakkak olacaktır demesi anlamına gelmez. Ancak raporda farklı olasılıklar net bir dille ifade edilmelidir. En olası gelişme, daha az olası gelişme ve olması en çok muhtemel olan gelişme şeklinde sıralanabilir. Öte yandan müphem ifadeler ile kaleme alınmış, kesin olmayan, “şöyle de olabilir böyle de, şu zamanda olabilir başka zamanda, ama olmayabilir” şeklindeki bir istihbarat raporunun siyasi karar alıcılara politika üretmek konusunda hiç yardımcı olmayacağı açıktır (Özdağ, 2012:36). İstihbarat raporlarında bilginin kesinliği “tespit edilmiştir” ifadesiyle, değerlendirmeler ise “olası” veya “muhtemel” olarak ifade edilebilir.

3.3.1.5. Esneklik İlkesi

İstihbarat sonuçları olayların değişmesi veya yeni verilerin gelmesi ile değişebilecek esneklikte olmalıdır. İstihbarat doğmalara değil, olayların gelişmesini izleyen yaratıcı bir zekâ ve tekniklere dayanmalı; istihbaratçı değişen veriler sonucunda istihbaratını değiştirebilmelidir (Özdağ, 2012:36).

İstihbarat üretimi sürecinde, ilk tespit esnasında ya da sonrasında gelen haberler, gelişmeler ve değerlendirmelerde değişimler olabilir. Olası değişimler öngörülebilir ve değişen şartlara uyum sağlanabilmelidir. Bu kapsamda istihbaratın değişebilecek esneklikte olması için, toplama faaliyeti ile istihbaratın meydana

getirilmesi faaliyetlerinin aralıksız devam etmesi gerekir, ki bu sayede olası değişimler anında fark edilebilir ve gerekli tedbirler alınır.

3.3.1.6. Tarafsızlık İlkesi

Bilgiyi, haberi ve istihbaratı önceden düşünölmüş göröşlere uydurmak için yapılacak teşebbüslerden kesinlikle sakınılmalıdır. Her kademedeki istihbarat personeli, bilgileri tahrif etmemeli, gerçeği yansıtacak tam bir tarafsızlık içinde istihbarat üretme yolunu seçmelidir (Tezsever, 1999:107)

İstihbarat faaliyetlerine yönelik icra edilen meclis, yargı ve kurum içinde yapılan denetimlerin tarafsızlık ilkesi içerisinde siyasi baskılardan uzak olması gerekmektedir.

Başarılı bir istihbarat süreci için profesyonel bir duruş sergilenmelidir. İstihbaratçı, politikacı veya karar alıcı değildir. İstihbarat sağlayıcı makamların, analizlerini ideolojik bir zeminde yapmaması, hedefler ve olaylar karşısında tarafsız olması, tarafsız bir analiz sürecinden geçirilen istihbari bilgiyi, siyasi baskı altında olmadan kullanıcı makamlara sunması gerekmektedir. İstihbarat sürecinde elde edilen bilginin olduğu gibi değil de taraflı olarak yorumlanıp sunulması halinde karar alıcıları hatalı kararlar vermeye yönlendirilebilir. Bu da menfi sonuçlara neden olabilir.

3.3.1.7. Yenilikçilik İlkesi

İstihbaratçı, “yenilikçi” olmalıdır. Sürekli daha yetkin istihbarat teknikleri peşinde koşmalıdır. Kendisini üzerinde çalıştığı konu hakkında yetiştirmeye çalışmalıdır. Bu süreç bir mükemmeliyetçilik arayışı ile iç içe olmalıdır (Özdağ, 2012: 39). Teknoloji anlık olarak takip edilmeli ve yeni gelişen istihbarat teknikleri ve teknolojisine ayak uydura bilmeli hatta daima bir adım önde gidilmelidir.

3.4. İSTİHBARATTA HABER TOPLAMA YÖNTEMLERİ

İstihbarat faaliyetlerinde üretim aşamasına geçmeden önce, bilginin farklı yöntemler kullanmak suretiyle toplanabilir olması sebebiyle, ihtiyaç duyulan bilgiye nasıl ulaşılabacağına dair bir karar vermek gerekmektedir. Bu aşama, istihbarat süreci için önemli olup dikkatli bir şekilde karar vermeyi gerektirmektedir. Çünkü verilecek kararlar İstihbarat toplama süreci başlar ve o doğrultuda devam eder.

İstihbarat toplama yöntemlerini üç başlık altında incelemek mümkündür. Bunlar açık kaynak istihbaratı, insan istihbaratı ve teknik istihbarat olarak

adlandırılabilir. İstihbarat toplama yöntemlerinden her biri ayrı bir yapılanma, eğitim ve teknoloji gerektirmektedir.

3.4.1. İnsan İstihbaratı (HUMINT)

İnsan istihbaratı, en eski istihbarat toplama yöntemi olup günümüzde gelişen teknolojiye rağmen önemini daima korumaktadır. Adında anlaşılacağı üzere insan aracı kullanılarak , insanlardan, görsel ve işitsel kaynaklardan; ilgi duyulan yapıların zayıf ve güçlü yanlarını ortaya koymak, niyetlerin, mahiyetlerin, kapasitelerin, güçlerin, mevcut ekipmanların öğrenilebilmesi için toplanan bilgilerin analizinden elde edilen istihbarattır. İngilizce “Human Intelligence” genel olarak kullanılan kısaltmasıyla “HUMINT” olan insan istihbaratı, diğer haber toplama çeşitlerinden farklı olarak, genellikle ülke ve millet menfaatine tehdit olarak bilinen yapıların içerisine sızma metoduyla işlemektedir. İnsan unsuru kullanılarak, tehdit olarak bilinen yapıların amacı ve hedefleri hakkında iyice bilgi sahibi olunur ve elde edilen bilgilere istinaden karşı istihbarat teknikleri geliştirilebilir.

İnsan kaynakları tarafından sağlanan ve toplanan bilgiler sayesinde ortaya çıkarılan bir istihbarat kategorisidir. Burada temel olan istihbarat faaliyetlerinde insan unsurunun kullanılmasıdır. Yani istihbaratın, toplanması ve temin edilmesi, elde edilen bilgilerin kıymetlendirilmesi ve analize tabi tutulması anlaşılmaktadır. İnsana dayalı istihbarat, maskelenmiş ya da yasal olarak görev yapan saha operasyon elemanları veya diğer görev personelini kullanır. Dolayısıyla, bu kategoride yetiştirilmiş istihbarat personelinin yanında hedef ile ilişkili kişi insan istihbaratının kaynağını oluşturmaktadır. Bu anlamda, insan istihbaratı kaynaklarının çok geniş olduğunu söylemek mümkündür (Yılmaz, 2006:168).

İnsan istihbaratının temel ilkelerini Barnea şu şekilde sırlamıştır:

- Bir insan kaynağı ile irtibat gizlice sağlanır, işler gizlice yürütülür.
- İstihbarat ajanı ile insan kaynağı arasında devamlı bir bağ olmalı ve bu bağ sayesinde kaynaktan hassas bilgilere erişim esnasında kendini güvende hissetmelidir.
- Toplayıcı ve kaynak arasındaki düzenli buluşmalar gizli tutulmalıdır. Bilgi aktarımı çeşitli yöntemlerle yapılsa da buluşmalar devam etmelidir.
- Bazı kaynaklar ülkeye düşmanca olduğundan, düzenli olarak sadakat ve güvenilirlik kontrollerini yapmak bilhassa önemlidir (Barnea, 2012:207).

İlkelerden de anlaşıldığı gibi insan istihbaratında iki ana aktör bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla kaynak (bilginin elde edildiği kişi veya döküman) ve toplayıcıdır (ihtiyaç duyulan bilgiyi toplamak üzere görevlendirilmiş olan nitelikli personel).

İstihbarat personeli; uzmanlık konusunda bilgili olmalı, bilgiyi aktarabilmesi yanında gerektiği yer ve zamanda kullanabilmeli, analiz yaparak düşünce üretebilmeli, işini severek yapmalı ve sorumluluk duygusu olmalı, grup çalışması kapsamında uyum sorunu yaşamamalı, sabırla hareket etmeyi ve sır saklamayı bilmeli, ani gelişen durumlarda doğru karar verebilmeli, sorun çözme yolunda her bilgiyi değerlendirmelidir (Acar, 2011:183). İstihbarat faaliyetlerinde görev alan personelin çok iyi eğitim almış olması; özel yetenek, teknik kapasite gibi meziyetlerinin bulunması, ayrıca sadakatinin de üst düzeyde olmalıdır.

HUMINT iki kategoride incelenebilir. Birincisi açıktan yapılan insan istihbaratıdır. Açıktan yapılan insan istihbaratı üç şekilde elde edilir; mülteci, sığınmacı ya da ülke dışına seyahat edenlerden, diplomatik misyonlarda görevli ülke vatandaşlarından ve diğer ülke hükümetleri ve istihbarat örgütlerinden. İkinci kategori ise gizli olarak, özel olarak eğitilmiş insan istihbaratçıları tarafından casusluk ve espionaj yöntemleri kullanılarak istenen bilgilere ulaşılmasıdır (Fischbach, 1997:1)

3.4.2. Teknik İstihbarat

İçerisinde bulunduğumuz bilgi çağında iletişim ve bilgi teknolojilerine olan ilgi üst düzeydedir. Teknoloji, askeri konular ve ülke güvenliği ile ilgili olan konularda gücü belirleyen başlıca unsur haline gelmiştir.

Uydu sistemleri, dijital haritalar veya casus uçaklar gibi araçlar yardımıyla tekniğe dayalı kaynakların yoğun olarak dış istihbarat servisleri tarafından kullanıldığı düşünülmekte ise de iç istihbarat örgütleri de hava ve kara sistemleri vasıtasıyla bilgisayar, elektronik sistemler, kablolu veya kablosuz ağ sistemlerini bilgiye erişimde kullanmaktadır (Marrin, 2005:554).

Teknik İstihbarat, 19'uncu yüzyılın üçüncü çeyreğinde telefonların dinlenmesini içeren sinyal istihbaratı ile başlamış, 1960'ların başında ilk casus uyduların yörüngeye oturmasına kadar geçen takriben 100 yıl içinde büyük gelişme kaydetmiştir (Özdağ, 2012:121). Teknik istihbarat, bilgi toplamak için insan kaynağından çok, gelişmiş bir dizi teknik yöntemin kullanılması olarak ifade edilmektedir. Teknik istihbarat kapsamında kullanılan toplama yöntemleri: sinyal istihbaratı, görüntü istihbaratı, ölçüm ve iz istihbaratı olarak sıralanabilir.

3.4.2.1. Sinyal İstihbaratı (SIGINT)

Sinyal herhangi bir bilginin iki nokta arasında iletilmesine için kullanılan bir fonksiyon olarak tanımlanır ve genlik, frekans ve faz bileşenlerinden oluşur. Analog ve sayısal olmak üzere iki tür sinyal iletişimi bulunmaktadır. Sürekli ve kesintisiz bir biçimde genliği değişen sinyallere yapılan iletişim analog iletişim olarak adlandırılmaktadır. Sayısal iletişim ise analog verilerin sayısal kodlara dönüştürülerek aktarılmasıdır. Günümüzde iletişim genelde, analog türüne göre pek çok üstünlüğü olan sayısal iletişim ile gerçekleştirilmektedir.

İngilizce “Signal Intelligence” genel olarak kullanılan kısaltmasıyla “SIGINT” olan sinyal istihbaratı, orijinal olarak hedef tarafından gönderilen sinyal şeklindeki mesajların, elektromanyetik yayma vasıtaları ve sensörler tarafından tespit edilmesidir. Özellikle iletişim vasıtalarıyla yapılan haberleşmenin tespit edilebilmesi sayesinde çok yararlı bilgiler elde edilebilmektedir. Terör örgütleri bu kabiliyetin farkına varana kadar bu yolla büyük miktarda bilgi elde edilebilmiş ve birçok eylem de önlenebilmiştir. Günümüzde terör örgütleri de bu kabiliyetlerin farkında olup kendilerince önlemler geliştirmeye çalışmaktadırlar (Ödemiş, 2014:53)

Sinyal istihbaratı, hedef devletin muharebe elektronik sistemleri tarafından yayımlanan elektromanyetik enerjinin alınması, kaydedilmesi, değerlendirilmesi ve yorumlanması ile elde edilen istihbarattır (Özdağ, 2012:122).

Sinyal istihbaratının etkin kullanımı savaşların kaderini değiştirecek şekilde etkide bulunmaktadır. İngiliz tarihçileri, İkinci Dünya Savaşı’nda İngiliz ve Amerikan istihbaratının Alman kodlarını kırarak Alman haberleşmesini dinlemesinin, Avrupa’da savaşı üç dört sene kısalttığını ileri sürmektedirler (Herman, 1996:138).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından kurulan bir SIGINT sistemi de dikkat çekmektedir. Bu sistem; dünyadaki bütün telefon, teleks, faks, telsiz, SMS, internetten yapılan downloadlar, uydu yayınları ve elektronik posta iletişimini dinleyen Amerika, NSA bünyesinde işletilen Echelon’dur. ABD, Yeni Zelanda, İngiltere, Kanada ve Avustralya istihbarat servislerinin ortak bir çalışması olan bu sistem, istihbarat sinyalleri toplama ve analiz ağı işletimini kontrol etmektedir (tr.wikipedia.org). Echelon Sistemi, dünyanın çeşitli bölgelerine yerleştirilmiş olan alıcı sistemleri sayesinde, bütün haberleşme ağını takip etmekte ve elde edilen kayıtlarla istihbarat elde edilmektedir.

Sinyal istihbaratı, İletişim İstihbaratı (Communications Intelligence, COMINT), Elektronik İstihbarat (Electronic Intelligence, ELINT) ve Telemetri İstihbaratının müşterek ürünüdür.

Sinyal istihbaratının ana kaynağı iletişim istihbaratıdır. İletişim istihbaratı, haberleşme için kullanılan kablolu ağlar ile hava ve uzay ortamındaki kablosuz ses ve veri ileten radyo dalgaları üzerinden ele geçirilen bilgilerin analiz edilmesidir (Turner, 2005:88).

Hedefe ait alıcı ve vericiden oluşan iki nokta arasında; uydu, mikrodalga, radyo, telsiz, cep telefonu ve araç telefonu gibi araçlarla gerçekleşen haberleşme işaretlerinin aranması, yakalanması, izlenmesi hatta şifrelerini çözülmesi şeklinde tanımlanabilir. Doğrudan dinleme ile yapılabildiği gibi, karşı tarafın haberleşme devrelerine takılan özel cihazlarla da gerçekleşir. İletişim istihbaratında, devletler diğer devletlerin uydularını izleyebilir; uydulardan resimler, sinyaller alır ve bunları etüt eder (Sefer, 2010)

Hedefteki devlet ya da grubun iletişim sinyallerinin yakalanması, telefon konuşmalarının dinlenmesi, yazışmaların ele geçirilmesi, kurumlar arasında gizli hatlar aracılığıyla gönderilen şifrelenmiş mesajların şifrelerinin kırılması gibi oldukça önemli çalışmalar iletişim istihbaratı kapsamında yapılmaktadır. İletişim istihbaratı alanında bir ülkenin güçlü olması yani hem karşı tarafın iletişimini izleyebilmesi hem de kendi iletişimine yönelik sızmaları engelleyebilmesi ulusal güvenlik açısından son derece önemlidir. Bu yüzden de iletişim istihbaratı alanında dünya genelinde kıyasıya bir yarış yaşanmaktadır. Fakat bu popülerlik aynı zamanda elektronik istihbaratın aldatma amacıyla kullanılmasını beraberinde getirmektedir. İletişim istihbaratı ile ilgili-ilgisiz, doğru-yanlış, eksik-tam geniş yelpazede bilgiler elde edilmektedir. Bu durumda yanlış yorumlamaların önünü açmaktadır (Kovacs, 1997:159). Ayrıca herkesin herkesi izleme ve dinleme olasılığının olduğu bu dönemde, kullanıcı makamlar kendilerine yönelik istihbarat saldırısı hissettiğinde, iletişim kanallarına yanlış bilgiler sunmakta ve bilgiyi elde eden karşı taraf yanlış yönlendirilmektedir.

COMINT hem düşman iletişiminin dinlenmesi, hem yönünün bulunması ve hem de analizinin yapılmasını sağlar, öncelikle düşman kuvvetlerinin niyetlerini ve hareketlerini değerlendirir. Kumanda ve kontrol bakımından sinyallerin analizi düşmanın niyetleri hakkında çok değerli bilgiler verir ve çoğu son sistemler operatöre normal dinleme ve yön bulma imkanları yanı sıra, sıra dışı ve karmaşık sinyallerin algılanması ve analiz edilmesinde yardımcı olur. Alıcı cihazlar sıkça bir bilgisayar destekli işleme ve görüntü sistemi ile birlikte çalışır, yer istasyonundaki otomatik konum tayinleri uzaktan kontrollü yön bulma istasyonları kullanılarak yürütülür. Normal olarak, izgeler ve/veya dalga biçimleri eşliğinde iletişim tipi, frekans,

modülasyon ve diğer sinyal parametreleri hakkında alfasayısal sesli okuma da sağlanır. Bu parametreler kullanılan iletişim tipinin ve radar sisteminin, bunların hareketli yada sabit olup olmadığının, hareket ediyorsa yönünün belirlenmesinde, vs. kullanılır. Çoklu sinyal algılama ve analizi hemen hemen bütün sistemlerde bulunur ve dinlenen bilgilerin katıldığı hem taktik ve hem de elektromanyetik genel durumu kapsayan bir harita görüntüsü sağlanır (www.radartutorial.eu).

Sinyal istihbaratını oluşturan diğer alt başlık olan elektronik istihbarat, hedef ülkenin iletişim istihbaratı kapsamında düşünülen yazılı ve sözlü mesajları içermeyen elektronik sinyallerden bilgi elde etme yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Bernard, 2009:1).

ELINT, platformun korunması için yön-bulma yanında, gelen sinyalleri analiz ederek gözetim, atış kontrol, hedefleme radarlarından ve füze kılavuz sistemlerinden gelen tehditleri anında erken uyarması nedeniyle hayati önem taşır. Radar sistemlerinden gelen sinyaller bir uyarı alıcısı tarafından dinlenir ve alıcının işlemcisi yön, radar tipi, frekans, frekans ataklığı (frequency agility), darbe tekrarlama frekansı, ve darbe tekrarlama frekansına benzeyen geniş kapsamlı parametreleri de analiz eder. Bu parametreler yayın kaynağını karakterize etmek için genellikle yeterli olur, analiz edilen bilgiler bilgisayarın belleğinde kayıtlı dost ve düşmana ait bilgilerle karşılaştırılarak tam kimlik tespiti yapılır. Sinyallerin analizi sonucu bir tehdit uyarısı çoğunlukla ani olur ve parazit yapıcı karşı önlemleri ve/veya kurulacak tuzakları devreye sokar (www.radartutorial.eu).

Gemiler, uçaklar, uydular, sabit ve hareketli platformlarla yapılan elektronik istihbaratın başlıca hedefinde radar izleri yoluyla tespit edilen, yeri belirlenen ve tanımlanan her tür araç bulunmaktadır. Daha az önem verilen diğer elektronik kesit hedefleri seyrüsefer sistemleri, komuta, telemetri ve bilgi hatlarıdır (Schleher, 2004:466).

Sinyal istihbaratını oluşturan önemli bir istihbarat türü de telemetri istihbaratıdır. Telemetri istihbaratı, iletişim istihbaratına benzemektedir; fakat buradaki sinyal müdahalesi füze gibi bir test aracıyla, yer üssü arasındaki iletişimle yapılmaktadır ve sensörlerden ya da araç üzerindeki diğer cihazlardan veri alınmaktadır. Aracın sürati ve hızlanma gücü, farklı noktadaki ısı miktarı, yakıt tüketimi, gidebildiği mesafe gibi önemli bilgiler telemetri ölçümü ile elde edilebilmektedir. Bu tür bilgileri ele geçirmek düşmanın teknoloji alanında ne seviyede olduğunun saptanmasında kullanılmaktadır (Shulsky ve Schmitt, 2002: 30).

Sonuncu bileşen olan telemetri istihbaratı, genelde askeri alanda düşman veya hedef devletin balistik füzelerine ait sinyalleri ve şifreli yazılımları, düşman kodları, radar yerlerinin tespitine yönelik haber toplama yöntemidir (Turner, 2005:88).

3.4.2.2. Görüntü İstihbaratı (IMINT/Imagery Intelligence)

Görüntü istihbaratı, çeşitli vasıtalarla görüntü almak suretiyle yapılan istihbarattır. Hava keşifleri ve gözetlemesi olarak uygulandığı için genellikle uydu, uçak ve insansız hava araçlarından görüntü alınarak yapılmaktadır. Örneğin, uluslararası hava sahası içerisinde görüntü keşifleri yapılarak bir kamera aracılığıyla elde edilmiş olan füze mevzilerinin yerleri ile ilgili film veya resimler görüntü istihbaratıdır. Bu tür istihbarat genellikle U-2 gibi uçaklara monte edilen çok yüksek alandan resim çekebilen kameralar, film sistemleri veya elektro-optik sistemler vasıtasıyla elde edilen görüntülerin, elektronik iletişim linklerinden faydalanılarak yer istasyonlarına aktarılması işlemlerinden oluşmaktadır (Yılmaz, 2006:107).

Görüntü istihbaratı, uydu sistemleri, insansız hava araçları, sentetik aralıklı radar ve özel teknolojik kameraların kullanımıyla görüntü elde etme şeklindeki uygulamalarla ulaşılması zor detaylara daha kolay bir şekilde ulaşımı sağlamakla birlikte yeryüzündeki çok geniş alanları tek merkezden görmeyi ve gökyüzünden farklı bir bakış açısıyla bakmayı sağlar.

3.4.2.3. Ölçüm ve İz İstihbaratı

Ölçüm ve iz istihbaratı, hedefleri kendi temel fiziksel özellikleri ve özgün karakteristikleri vasıtasıyla ortaya çıkarmak, yerlerini tespit etmek, kimliğini saptamak ve tanımlamak için bir dizi teknoloji kullanan istihbarat toplama yöntemidir (Clark, 2007:44).

Ölçüm ve iz istihbaratı, hedef unsurlara ait izleri algılamak, kimliklendirmek, tanımlamak ve izlemek suretiyle haber toplayan bir teknik istihbarat dalıdır. Hedef unsurlara ait bulguların fiziksel özelliklerinin ölçülmesiyle potansiyel hedefe ait iz bilgisi tespit edilir. Söz konusu ölçüm; şekil, boyut, ses, sıcaklık, titreşim, istenmeden yayılan radyasyon, yoğunluk, kimyasal ve biyolojik alışımlardan bir veya birkaçının ölçülmesiyle yapılır.

Ölçüm ve iz istihbaratı ayrıca radar, akustik ve sismik, nükleer, kimyasal ve biyolojik istihbarat türlerini de kapsamaktadır. Günümüzde ise ölçüm ve iz istihbaratı sonucunda tespit edilen hedeflerin yine bu teknoloji ile işaretlenerek akıllı silahlar

vasıtasıyla vurulması yaygınlaşmıştır.

3.4.3. Açık Kaynak İstihbaratı (OSINT/Open Source Intelligence)

Açık Kaynak İstihbaratı, herhangi gizli bir faaliyet yürütmeden TV, radyo, gazete, dergi broşür, bildiri, medya ve internet üzerinde yapılan yayınlarında yer alan ve herkes tarafından temin edilmesi mümkün olan bilgilerin istihbarat amaçlı olarak kullanılması ve bilgi elde etme yöntemidir.

Bilgiler açık kaynakların içerisinde yer almaktadır. Önemli olan bu bilgiyi oradan seçip almak, işleyerek istihbarat haline dönüştürmek ve kullanıcı makamlara sunabilmektir. Bu kaynaklar ulaşılmada herhangi bir zorluk yaşanmayan, bilgi kirliliğinin ve dezenformasyonun yoğun olduğu, bu nedenle ciddi tahlillere ihtiyaç duyulan kaynaklardır.

Üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve özellikle düşünce kuruluşları istihbarat kuruluşlarının olağanüstü faydalı açık kaynak bilgileri devşirdiği merkezlerdir. Özellikle stratejik araştırma merkezleri/düşünce kuruluşları devlet ile sivil toplum arasında gri bir alanda konumlanmakta ve çoğu zaman kaliteli stratejik bilgi üretmektedirler. Bir İngiliz subayın bir Rus subaya, bir Fransız diplomatın bir Çinli diplomata, bir Alman istihbaratçının Ukraynalı bir istihbaratçıya söyleyemeyeceği görüşlerini/analizlerini aynı ulusların stratejik araştırma merkezi çalışanları birbirleri ile rahatlıkla paylaşabilirler (Özdağ, 2012:296,297).

Ülkeler çıkarlarını savunmak gerekçesi arkasında kimi zaman, başka ulusların topraklarını işgal eder, halkları sömürür, işkenceler yapar, soykırıma göz yumar, katliamlar karşısında sessiz kalır, savaşlar çıkartır, sivil halk üzerinde atom bombaları kullanırlar. Bütün bunların “normal” olduğu bir dünyada devletlerin ve halkların kendilerini hasımları karşısında korumaları, yaşamlarını onurlu bir şekilde sürdürebilmeleri, tehlike ve tehditleri zamanında görebilmeleri için öncelikli olarak güçlü bir istihbarata ihtiyaçları vardır. Çağımızda ülkeler istihbarat ihtiyaçlarını %80-90 oranında açık kaynaklardan elde etmektedir (Gibson, 2003:5,6).

Açık kaynak istihbaratı, stratejik, operatif, taktik ve teknik istihbarata yapmış olduğu katkıların yanı sıra, uygulama alanında diğer gizli istihbarat yöntemleri ile elde edilecek bilgilerin genel çerçevesini çizmekte de kullanılır. Bütün bunlardan daha da önemlisi, açık kaynak istihbaratı günümüz çağdaş toplumlarının temel değerlerine karşı hassas ve duyarlı bir yöntem uygulamasıdır. Çünkü Açık kaynak istihbaratının alternatifini olan casusluk faaliyetleri, elektronik istihbarat, sinyal istihbaratı gibi

yöntemler çoğu zaman insanların temel özgürlüklerine aykırılık teşkil eder (Gibson, 2003:6)

Günümüzde açık kaynaklardan elde edilen istihbaratın bu denli önem kazanmasını sebeplerinden birisi de ülkelerin güvenlik kurumlarının ve bu konuda karar vericilerin, her konuda giderek daha fazla halkın arzu ve hislerine kulak vermek zorunda hissetmeleridir. Ülkenin menfaatine olduğu bilinen birçok konuda, halkın o konudaki hassasiyeti ve olumsuz bakış açısı bilindiği halde bazı adımlar atılamamaktadır. Basın-yayın kuruluşlarının yaptığı haberler, halkın bu haberler karşısında verdiği tepkiler ve yaptığı yorumlar istihbarat kuruluşları için oldukça değerlidir. Örgütler halkın hangi konularda hassas olduğunu tespit ederek bu konularda olumsuz bilgiler yayarak veya dezenformasyon yaparak ülkelerin karar mekanizmalarını etkilemeyi düşünürler (Acar, 2011:215).

Açık kaynaklardan elde edilen bilgiler diğer bütün gizli istihbarat yöntemlerine nazaran daha şeffaftır ve kullanılması kolaydır. Güvenlik konusunda karar verecek bir merci, her hangi bir konuda “güvenirliği teyit edilemeyen” bir kaynaktan elde edilen elde edilen bir bilgiyi okuduğunda, eldeki bilginin ne oranda önemli olursa olsun, kafasında çok sayıda soru işareti olacak ve çoğu zaman karar vermekte zorlanacaktır. Oysa herkes tarafından itimat edilen bir bilim adamının veya bir akademisyen heyetinin yazmış olduğu bir rapor veya makaleyi okuduğunda aynı karar vericini zihni çok daha duru olacak ve güvenle kararını verebilecektir. Açık kaynak istihbaratı yapısı gereği hiçbir zaman diğer istihbarat türleri kadar popüler olamayacaktır belki ama diğer gizli istihbarat kaynaklarının hiç sahip olmadıkları ve olamayacakları çok önemli bir özelliği vardır. Açık kaynak istihbaratının, çok uluslu, çok kurumlu, çok disiplinli ve çok alanlı bilgi paylaşımına imkân vermesi en önemli özelliğidir (Vivas ve Robert, 2008:619).

3.5. İSTİHBARAT ÇARKI

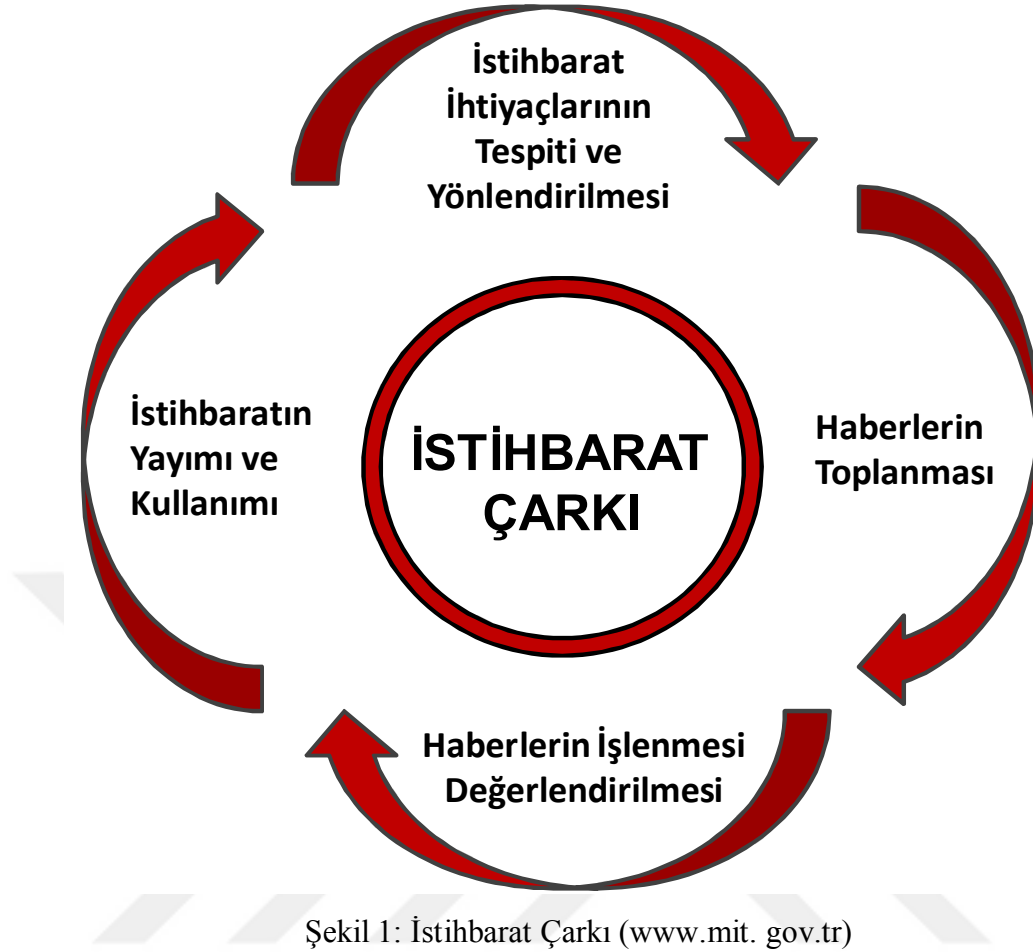
İstihbarat faaliyetlerinde; toplanan haber ve her türlü bilginin istihbarat haline dönüştürülmesi, çeşitli aşamalardan oluşan bir süreci içermektedir. Teknik açıdan ele alındığında bir istihbarat faaliyetinin, gelecekte herhangi bir gelişmenin beklenmesi, anormal bazı hususların farkına varılması ve istihbaratı kullanacak makam veya makamların emir ve talepleri sonucu, temel ihtiyaçlara cevap vermek için başlatılıp yürütüldüğü söylenebilir (Urhal, 2008:214). Bu kapsamda sadece haberin ve bilginin toplanması yeterli olmayıp istihbarat üretmek için “istihbarat çarkı” olarak adlandırılan belli bir sistematik yapı, metot içerisinde işlenmesi gerekmektedir.

Sağlam bir istihbarat veri tabanı yapılanması adına istihbarat çarkı sürekli olarak çalışmalı, istihbarat süreci süreklilik arz etmelidir.

Teknik açıdan ele aldığımızda istihbarat hizmet ve görevi istihbarat çarkı denen bir izafi çarkın dönüşüne göre başlar ve sürer. İstihbarat çarkı genel hatlarıyla sırasıyla dört ana aşamadan geçer. Bunlardan birincisi, istihbarat ihtiyaçlarının tespiti ve toplama çalışmalarını yönlendirilmesi ile başlar yani istihbarat ihtiyacı ve planlama yapılır. İkinci aşamada haberler toplanır. Üçüncü aşamada haberler işlenerek değerlendirilir ve dördüncü aşamada istihbaratın dağıtımı ve kullanılması sağlanmış olur (İyiat, 2006:151)

İstihbarat çarkının safhalarında batılı ülkeler ile Türkiye arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. İstihbarat çarkı çeşitli kaynaklarda, farklı sayılarda ve farklı aşamalarda belirtilmiştir. Temelde konu aynı sistemde incelenmiş olup en az dört ve daha fazla sayıda farklı aşamanın dairesel bir döngü üzerinde birbirini takip etmesi şeklinde incelenmiştir. Yeni bir sorun ya da ihtiyacın ortaya çıkmasıyla birlikte bir önceki adım/adımlara tekrar dönülür ve çark tekrar çalışmaya başlamak suretiyle kullanıcı makamlara istihbarat üretir. Bu konuda ülkemizde kabul gören ve MİT'in de resmi internet sitesinde yer verdiği istihbarat çarkı 4 aşamadan oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla;

- Planlama (istihbarat ihtiyaçlarının tespiti ve yönlendirilmesi)
- Toplama (Haberlerin toplanması)
- Değerlendirme (Haberlerin İşlenmesi-Değerlendirilmesi)
- Dağıtım (İstihbaratın Yayımı ve Kullanımı) şeklindedir (www.mit.gov.tr).

İstihbarat süreci; istek-ihtiyaç belirtilmesi ve istikamet verme ile başlar, isteklere uygun haber toplama faaliyetleri ile ele alınır, toplanan bilgi belli metotlarla bazı işlemlere tabi tutularak istihbari bilgi üretilmiş olur. Üretilen bilgi rapor haline getirilerek kullanılacak olanlara dağıtılır ve kullanıcı tarafından yeni bilgilere ihtiyaç duyulması halinde istihbarat çalışmaları kesintisiz olarak devam eder. Bu nedenle bilgiyi kullanan yöneticilerin istihbarat birimlerinden yeni bilgiler talep etmesi istihbarat çarkının dönmesi açısından son derece önemlidir. Bilgiyi kullanan yöneticilerden yeni bilgi taleplerinin gelmemesi istihbarat çarkının durmasına neden olur. Dolayısıyla, istihbarat süreci, haber denilen istihbarat için gerekli hammaddelerin toplanıp, belirli işlemlere tabi tutulduktan sonra istihbarat haline getirilip, ilgili makamlara ulaştırılmasını kapsayan bir süreci ifade etmektedir. Bu aşamalardan geçmeyen, bu süreci tamamlamayan bir haberin istihbarat olarak değerlendirilmesi yanlış olur (Şenel, 1997:38-39). Şenel her ne kadar, “bilgiyi kullanan yöneticilerden yeni bilgi taleplerinin gelmemesi istihbarat çarkının durmasına neden olur” dese de, çark işleyiş açısından, siyasal ve askeri karar alıcılardan bir talep gelmese de, istihbarat faaliyetlerinin sağlıklı

bir şekilde yürütülebilmesi için dönmek ve istihbarat üretmek zorundadır.

3.5.1. Planlama (İstihbarat İhtiyaçlarının Tespiti ve Yönlendirilmesi)

Normal olarak süreklilik gösteren bir faaliyet olmasına rağmen somut istihbarat bilgisine dönüştürülmesi bir ihtiyaç ve talep karşısında oluşmaktadır. Bu istek ve ihtiyaç; devlet güvenliğini ilgilendiren, önemli bir sorunun ortaya çıkması ihtimalinin bulunması, içte ve dışta önemli gelişmelerin yaşanması, yetkili makamların emir ve taleplerinin olması, arşiv bilgilerinin geliştirilmesi ve güncellenmesi gibi durumlarda ortaya çıkmaktadır (Urhal, 2008:215).

Gereksinimlerin/ihtiyaçların belirlenmesi aşamasında; devletler, karar alıcı mekanizmaları aracılığıyla, ulusal güvenliğini ve menfaatlerini ilgilendiren hususlar çerçevesinde hakkında istihbarat üretilmesini istediği konuları belirlemektedir (Peterson, 2009:7).

Karar vericiler istihbarat örgütlerine öncelikli istihbarat isteklerini belirtmelidirler. Güvenlik kuvvetleri ve karar vericiler tarafından belirtilen istek ve ihtiyaçlar planlama aşamasına rehberlik eder (Yılmaz, 2006:89). Burada istek ve ihtiyaçların, siyasi, askeri, idari, ekonomik, sosyal vb. birçok yönü bulunabileceği için geniş dairedeki sınırlar mutlaka belirlenmelidir. Konu bilimsel bir çalışma misyonu içerisinde incelenmeli; kuram, istihbarat çarkının başında oluşturularak tümden gelimci bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

Planlama ve yönlendirme aşamasında; karar alıcılar tarafından belirlenen gereksinim ve ihtiyaçlar, belirli bir planlama çerçevesinde istihbarat teşkilatlarının haber toplama birimlerine talimat veya istek biçiminde yönlendirilmektedir (Peterson, 2009:8).

İstihbarat faaliyetlerinin istikrarlı bir şekilde devam edebilmesi için dikkatli ve ayrıntılı bir planlama yapılması gerekmektedir. Planlama dahilinde hangi bilginin nereden, ne şekilde ve kimden alınacağı, ihtiyaç duyulan bilgiye ilişkin dikkat edilmesi gereken hususlar belirlenir. Belirlenen hususlar dahilinde, bilgiye en hızlı ve en güvenilir şekilde ulaşabilmek için uygun olan istihbarat toplama yöntemi tespit edilir.

3.5.2. Toplama (Haberlerin Toplanması)

Yapılan planlama sonrasında ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşma ve bu bilgiyi kullanır hale getirmek amacıyla harekete geçilerek haber toplama faaliyetlerine başlanılır. Haber toplama faaliyetlerinde insan unsuru ağırlıklı olmak üzere her türlü

imkan ve araçlar kullanılarak, sonuç alınmaya çalışılır. Bu aşamada haber toplama araçları, istenilen haberleri toplama görevini yerine getirmekle birlikte, mevcut kaynakların yanında yeni kaynaklar oluşturmaya ve bu kaynaklardan gelen haberlerin tatmin derecesini de, devamlı surette etüt etmeye çalışır. (Urhal, 2008:215).,

Haberlerin toplanması safhası, istihbarat çarkının en yorucu ve en riskli bölümüdür. Bu safhada yapılan planlama doğrultusunda bilgi toplamak maksadıyla, açık kaynak istihbaratı, insan istihbaratı ve teknik istihbarat olmak üzere üç farklı yöntem kullanılarak toplama faaliyetleri icra edilir.*

3.5.3. Değerlendirme (Haberlerin İşlenmesi-Değerlendirilmesi)

İşleme aşamasında; farklı haber toplama kaynaklarından elde edilen ham bilgiler daha kullanışlı ve anlaşılır hale getirilmek ve sonuçta istihbarata dönüştürülmek amacıyla çeşitli işlemlere tabi tutulur. Örneğin söz konusu bilgiler yabancı bir dilde ise tercüme edilir, şifreli ise deşifreyona tabi tutulur veya sınıflandırılır yani benzer bilgiler bir araya getirilir (ITACG, 2011:10).

Haber toplama işlemini yerine getiren birimler tarafından çeşitli kaynaklardan temin edilen haber ve bilgilerin, kullanıcı makamlara iletilmeden önce istihbarat birimleri tarafından sırasıyla, tasnif, analiz, kıymetlendirme, yorumlama yapılarak işlenmesi veya değerlendirilmesi işlemleri yapılır.

3.5.3.1. Tasnif

Bilgiyi elde ettikten sonra asıl benzer bilgileri tasnif etmek, istihbaratçının ihtiyaç duyduğu doğru bilgiye ulaşmasına imkan tanır. Bilgiler ve haberler konularına, önem sıralarına, önceliklerine göre tasnif edilmelidir (Acar, 2011:174).

Bu aşamada bilgiler sınıflandırılır, gerekli düzeltmeler yapılır ve konuları itibariyle dosyalanır. Farklı kaynaklardan temin edilen haber ve bilgiler konunun uzmanları tarafından ele alınarak, konuya ilişkin bilinen hususlar ile bilinmeyen hususlar birbirinden ayrılmalı ve bilgi kirliliğinden kaçınılması için, analiz sürecini zorlayacak ve olumsuz etkileyecek haddinden fazla veri elenmelidir. Bilgi, istihbaratçının gerektiğinde en kısa sürede ve kolay erişebileceği bir veri tabanında, hazır halde bulundurulmalıdır.

---

* Bu yöntemler istihbaratta haber toplama yöntemleri başlığında incelenecektir.

3.5.3.2. Analiz

Analiz, haberlerin birbirleri ile ilgili kısımlarının diğerlerini ne dereceye kadar teyit edip desteklediğinin bulunması amacıyla yapılan bir incelemedir. Analiz, açık bilgilerin toplanması, gizli bilgilerin ortaya çıkarılması ve sahte veya yanlış bilgilerin tanımlanması ve ayıklanması ile istihbarat kullanıcılarına istenen bilginin sağlandığı, diğer yandan hala cevaplanması gereken veya çözülememiş bilgilerin tespit edilerek resmi yetkililerin uyarıldığı bir süreçtir (Yılmaz, 2006:179).

Analiz ve üretim aşamasında; bir araya getirilen bilgiler önce doğruluğu ve alındığı kaynağın güvenilirliği açısından değerlendirmeye tabi tutulur. Daha sonra ise bilgi konu hakkında uzmanlaşmış analistlerce analiz edilir ve rapor haline getirilir. Böylece karar alıcı mercilere tehdit ile ilgili muhtemel sonuçları ve öngörülerini içeren taktik, operasyonel veya stratejik istihbarat üretilmiş olur (Peterson, 2009:9).

İstihbarat analizinde ilk adım, hangi bilginin analiz edileceğine karar vermektir. İstihbarat amaçlı olarak rapor ve değerlendirmelerin hazırlanmasında dört çeşit bilgi söz konusudur: açık, gizli, sahte ve henüz sır olan bilgiler. İstihbarat analizinde ilk adım hangi bilginin analiz edileceğine karar vermektir (Yılmaz, 2006:179).

İstihbarat analizi temel olarak, elde edilen ham bilgilerin değerlendirilmesi ve bu değerlendirmelerin sonuca dönüştürülmesi sürecidir. Beklenen sonuçlara göre analiz, birçok şekilde yapılabilir. Analiz, esas itibarıyla haberi parçalamak, elde edilen parçaları çeşitlere ayırmak, birbirine benzeyenleri hassas bir şekilde mukayese etmek ve konunun uygun parçalarını belirlemektir. Daha sonra aynı konudaki diğer haberlerle birlikte, parçalar birleştirilmek suretiyle bir sonuç çıkarılmaya, elde edilen haberlere bir anlam yüklenmeye çalışılır, yani sentez yapılır. Sentez, kabul edilen bu parçalardan kolaylıkla anlaşılır bir tablo oluşturacak şekilde birbirine eklemeyi ifade eder. Analiz ile deliller meydana çıkarılır, sentezle bu delillerin sonuçları bir araya toplanır. Uygulamada analiz ile sentez arasındaki fark daima net değildir. İstihbarat araştırmacısı, bu iki faaliyeti genellikle birlikte yapar. Sonuçta, bu birleşme sonunda böyle bir haberden ne gibi anlamlar çıkarılacağı, elde edilen haberin ne tür gelişmelere işaret ettiği düşünülür ve sonuca varılır (Urhal, 2008: 216). Bu süreç, analizcinin görevini uygun şekilde yerine getirebilmesi ve işini kolaylaştırması amacıyla icra edilmektedir.

3.5.3.3. Kıymetlendirme

Bu safhada ise haberin istihbarat değeri, haber kaynağının güvenilirliği ve doğruluk derecesi teyit edilir. Böylece haberin inanılrlık derecesi ve kaynağın güvenlik derecesi tespit edilmiş olur. Bu esnada haber hakkında birbirinden bağımsız olmak üzere farklı kaynaklarda da bilgi teyidi yapılarak, doğruluk derecesi belirlenmeye çalışılır.

Konuyla ilgili olarak yapmış olduğu çalışmasında Özdağ, haber ve kaynağın güvenilirliği/doğruluğu için tüm istihbarat analizlerinde bir ölçüt geliştirildiğini belirtmektedir (Özdağ, 2012:357).

Tablo 1: İstihbarat Analizinde Haber ve Kaynak İlişkisi (Özdağ, 2012:358)

KAYNAK	HABER
(1) Tamamen güvenilir.	(a) Tamamen doğru, diğer bilgilerle teyitli.
(2) Genellikle inanılır.	(b) Olması kuvvetle muhtemel.
(3) İnanılır.	(c) Doğru olması mümkün.
(4) Genellikle inanılmaz.	(d) Doğruluğu şüpheli.
(5) İnanılmaz.	(e) Güvenilmez.
(6) İnanılrlığı tayin olunmaz.	(f) Doğruluğu hakkında hüküm verilemez.

Kıymetlendirme işlemi esnasında haber yada bilginin anlamının net olarak ortaya çıkarılması gereklidir. Hedef gücün amaçlarını, taktik ve stratejilerini gözden geçirmek, kıymetlendirme yapılabilmesi için kolaylık sağlayacaktır.

3.5.3.4. Değerlendirme-Yorumlama

Analiz ve kıymetlendirme işlemlerine tabi tutulan bilginin değerlendirilmesi ve bunu sonucunda kullanıcı makamlara rapor halinde sunulması gerekmektedir. Değerlendirme safhası, istihbarat çarkı için en önemli safhalardan biridir. Değerlendirmeyi yapan analizcinin çarkın aksamaması için konuya hakim olması lazımdır.

İstihbarat kullanıcıları istihbaratçıdan net ve açık cevaplar ister ama bu genellikle imkânsızdır. Geleceğe ilişkin bilgi ve değerlendirmelerin her zaman bir belirsizlik ve ihtimal payı vardır. İstihbaratçının kesin ifadeler kullanabilmesi için devlet güvenliği aleyhinde çalışan örgütlerin tamamına hakim olması gerekir. Bu yüzden

istihbarat analizcisi yorumlamayı yaparken “oldukça muhtemel”, “muhtemel”, “muhtemel değil”, gibi sıfatlar kullanmak zorundadır (Yılmaz, 2006:179, 180).

İstihbarat yorumlarının hatalı olma nedenlerinin başında bilinçsizce yapılan değerlendirmeler kadar dezenformasyon da gelmektedir. Dezenformasyon, rakip veya hedef teşkilatın bilinçli olarak bilgiyi diğerlerinin içinde saklaması, gerçek dışı bilgi vermesi veya analizi yanlış yönlendirecek şekilde bilgiyi değiştirmesidir (Yılmaz, 2006:180). Burada Yılmaz’ın rakip veya hedef teşkilat ifadelerine haber kaynağını da eklememiz yerinde olacaktır. Çünkü dezenformasyona neden olan bir diğer unsur da haber kaynağıdır.

İstihbarat üretiminde son aşama yorumlama süreci olup, sonunda; haber, bilgi ve belgeler artık istihbarat haline gelmiştir ve istihbari bilginin gizlilik derecesi belirlenir ve kimlere ulaştırılacağına karar verilerek dağıtım aşamasına geçilir.

3.5.4. Dağıtım (İstihbaratın Yayımı ve Kullanımı)

İstihbarat çarkının son aşaması dağıtımdır. Ham bilgi olup çarka giren haber ve belgeler, işlemlere tabi tutulduktan sonra, istihbarat niteliği kazananlar artık bir istihbarat bilgisi haline gelmiştir. İstihbarat bilgisi yazılı rapor formatına çevrilerek kullanıcı makamlara, süratle ve hassas bir biçimde iletilir. Bu esnada istihbarat bilgisi, bilmesi gereken prensibine sadık kalınarak ilgili yerlere ulaştırılması gerekmektedir. İstihbari bilgileri alan kullanıcı makamlar ise amaçları doğrultusunda bunları kullanırlar.

Karar alıcılar tarafından değerlendirilen istihbarat, sonraki süreçte yeni gereksinim/ihtiyaçları ortaya çıkarabilir. Bu süreç devamlı gözden geçirilerek tespit edilen yeni istihbarat ihtiyaçları belirlenir, karar alıcılar istihbarat teşkilatlarına geri bildirimde bulunur ve istihbarat çarkı yeniden işlemeye başlar.

İstihbaratın dağıtımını kişisel temas yolu ile veya mesaj ile olabileceği gibi, döküman verme şeklinde de olabilir. Ayrıca dağıtım esnasında emniyet tedbirlerine de azami ölçüde dikkat edilir. İstihbarat bilgisi haline gelen çalışmaların dağıtımını; normal yazışma esasları içerisinde yapıldığı gibi, bu esasların dışında “istihbarat raporları” haline dönüştürülerek de dağıtılabilmektedir. İstihbaratın dağıtılmasında; istihbaratta gereği kadar detayın bulunması, istihbaratın, istihbarata ihtiyacı olan bütün şahıs da makamlara gönderilmesi, en elverişli yazım, vasıta ve şeklinin seçilmesi esastır. Dağıtım yapılan istihbarat raporlarının istihbarat birimlerince arşivlenmesi gerektiğinden, istihbarat raporlarına okuyan yöneticilerin raporları okuduktan sonra

imha etmeleri ya da dağıtımı yapan istihbarat birimi ne iade etmesi gerekir. İstihbarat bilgisi eğer operasyona dönük bir içeriğe sahip ise bu bilgiler icracı birimlere intikal ettirilir ve icracı birimler tarafından operasyona dönüştürülmek suretiyle değerlendirilmiş olur. Diğer yanda, devletin karar mekanizmalarında bulunan kişiler de kendilerine ulaştırılan istihbarat bilgileri ışığında kararlarında daha isabetli hareket etme imkânını elde etmiş olurlar. Bu amaçla üst makamları görev alanlarına giren konularda sürekli bilgilendirmek, yeni gelişmelerden haberdar edilmek suretiyle faaliyetlerine önemli bir destek sağlamış olur (Urhal, 2008:218).

3.6. İSTİHBARAT TÜRLERİ

İstihbarat faaliyetlerine ilişkin, kullanılan kaynaklara ve icra edilen faaliyet alanlarına göre dünyadaki örnekleri açısından yaygın olarak başvurulan istihbarat türleri alt başlıklarda incelenmiştir.

3.6.1. Tehlikenin Kaynağı Bakımından İstihbarat

İstihbarat türlerinde kendi içerisinde tasnif yapıldığında, tehlikenin kaynağı başlığı önem arz etmekte olup bu konu ise ilk olarak, dış ve iç istihbarat ayrımı noktasında olmaktadır.

Ülkelerin istihbarat yapılanmaları; kendi içlerinde görev bölümü yaparak ülke güvenliğine yönelik tehlikelerin veya olası tehditlerin kaynağına göre genelde iç ve dış istihbarat olarak ayrılır. Kamu güvenliğinin sürekliliği için, devletin kendisine yönelik gelebilecek olası iç ve dış tehditlere karşı, gerekli savunma ve caydırıcı mekanizmaları geliştirmesi ve sürekli olarak hazır olması gerekmektedir. Bu kapsamda dıştan gelebilecek açık tehditlere karşı dış istihbarat, ülke sınırları içerisinde gelebilecek tehditlere karşı ise iç istihbarat olguları ortaya çıkmıştır.

3.6.1.1. Dış İstihbarat

Devletlerin birbirlerine yönelik olarak casusluk, propaganda, sabotaj ve psikolojik harekâtın da yer aldığı; birbirlerine karşı tehlike ve tehdit oluşturan maksatları, kapasiteleri, faaliyetleri, liderleri ve güçlü, zayıf yönleri ile ilgili güç ve kabiliyetlerinin öğrenilmesi/ortaya çıkarılması amaçlı yürütülen faaliyetler olarak tanımlanmaktadır.

Dış istihbaratta bilgi toplama kaynağı olarak açık kaynak istihbaratı ve rolü her geçen gün artan insan istihbaratı önemli yer tutar. Dış istihbarat, içinde casusluk,

propaganda, sabotaj ve psikolojik harekâtın da yer aldığı, hedef ülkelerin güç ve kabiliyetlerinin ortaya çıkarılması amaçlı yürütülen faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Dış istihbarat ülkelerin milli menfaatleri doğrultusunda, sınırların ötesinde ve küresel boyutta düşünülmesi gereken bir faaliyettir.

Ancak küreselleşme ile birlikte dünyada, tehdit tek boyutlu, içten veya devletten devlete olma klasik konumundan çıkmış, asimetrik ve çok boyutlu olduğu bir konuma ulaşmış olup yerini birbirine geçmiş bir sarmala bırakmıştır. Böylece risk ve tehditlerin kaynağının, zamanının ve şeklinin önceden tahmin edilmesinin güçleştiği, hatta neredeyse imkânsız bir hale geldiği, yeni mücadele alanının bütün dünya olarak ortaya çıktığı bir duruma gelinmiştir.

3.6.1.2. İç İstihbarat

İç İstihbarat devletlerin yönetim biçimini bozmak, rejimi değiştirmek, fertler arasına düşmanlık sokmak, hükümete olan güveni sarsmak, halk arasında etnik, din, mezhep, tarikat ayrılıkları veya ideolojik ayrılık yaratmak amacıyla yapılan faaliyetleri ortaya çıkarıp zararsız hale getirmek ve casuslukla mücadele etmek amacı güden istihbarat faaliyetidir (Acar ve Urhal, 2007:209).

Dünyadaki uygulamalarına baktığımızda; iç istihbarat teşkilatları, ülke bütünlüğünü korumaya yönelik faaliyetler öncelikli olmak üzere, terörle mücadele, hükümet dışı organizasyonların toplum üzerindeki olumsuz faaliyetleri ile ilgili bilgi toplamak, değerlendirmekle görevlidir.

İç istihbarat teşkilatları devlet güvenliği başta olmak üzere; toplumun teröre, espionaja, sabotaja, aşırıcılığa, organize suçlara, uyuşturucu ile ilgili suçlara karşı korunmasına yönelik çalışmaktadır. İç istihbarat teşkilatları faaliyetlerini kanunlar çerçevesinde yürütmekle mükellefler.

3.6.2. Alanlarına Göre İstihbarat Çeşitleri

İstihbarat günümüzde, özellikle 20. yüzyılda ulaştığı bilimsel ve teknik ilerlemeyle birlikte, bilimsel olarak bir disiplin şeklinde kabul görmeye başlamıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesi, mevcut güvenlik konseptinin değişmesi, küreselleşme ve piyasa ekonomisinin tüm dünyada etkili olmasıyla birlikte, klasik düşman tehdidinden farklı boyutlara sahip birçok yeni tehdit unsuru ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, ülkenin ulusal güvenliğine yönelik mevcut ve potansiyel iç ve dış tehdit unsurları ile bunlara karşı alınacak tedbirler kapsamında istihbarat faaliyetleri çok

farklı alana dağılmıştır. İstihbarat, alanına ve yöneldiği hedefe göre kendi içinde uzmanlaşma gerektirir.

Aslında istihbaratın ana konuları çok eski tarihten bu tarafa pek fazla değişiklik göstermemiştir. Aynı konular olmakla birlikte sadece konuların detayında, zamana, mekana ve gelişmelere paralel değişikliklerin olduğunu söylemek mümkündür. İstihbarat faaliyetleri; amaç edindiği alanlar, kullanılan araçlar ve kaynaklar, takip eden unsurlar ve çeşitleri bakımından çok farklı alanlara dağılmış olduğunu görürüz. Dolayısıyla, istihbarat çok geniş kapsamlı ele alındığından bu bilgiye ihtiyaç duyulan her konu istihbaratın alanı içerisinde yer alabilmektedir (Urhal, 2008:196).

İstihbaratın kapsamı içinde yer alan konular, bilginin elde edilmiş hızı ile bu süreçte kullanılan yöntem ve tekniklerde göz önüne alınarak çeşitli açılardan gruplandırılabilir. (Acar, 2011: 109) Başta güvenlik konuları olmakla birlikte siyasal, sosyal ve ekonomik birçok alanda da ihtiyaç haline gelmiştir. Bu istihbarat alanları aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır:

3.6.2.1. Siyasi (Politik) İstihbarat

Siyasi istihbarat geniş bir alanı kapsamaktadır. Devletlerin kendi içlerinde ve diğer devletlerle olan ilişkilerinde karar alıcı makamların siyasi istihbarata ihtiyaçları vardır. Bir ülkenin istihbari açıdan incelenmesi esnasında öncelikle o ülkenin siyasi durumunun analizi ile iç ve dış politikasının bilinmesi gerekmektedir. Devletlerin uluslararası arenadaki konumları, siyasal gücün dağılımı, siyasi hedefleri ve politikaları, liderleri, istikrarı, diplomasi kültürleri, siyasi tarihleri, muhalefet kültürleri ve muhalif unsurları, bu istihbarat türünün alanına girmektedir.

Uluslararası ilişkilerin temelini oluşturan siyasi istihbarat uluslararası ilişkilerdeki siyasal gelişmeleri yaklaşan olayları tespit ve analiz ederek önlemlerin alınması amacıyla diplomatik temsilcilikler ve diğer resmi birimler tarafından yürütülür (Miman, 2007:38). Siyasi istihbarat diplomatik kaynaklardan elde edilmesinin yanında, ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütleri, dernek, vakıf, eğitim kurumları, şirketler ve misyonerler vasıtasıyla da elde edilmektedir.

3.6.2.2. Askeri İstihbarat

Devletin varlığının devamı adına, kendisine yönelik gelebilecek olası iç ve dış tehditlere karşı, gerekli savunma ve caydırıcı mekanizmaları geliştirmesi, sürekli hazır olması gerekmektedir. Bu kapsamda içeriden ve dışarıdan gelebilecek olası askeri tehditleri önceden bilmek ve gerekli güvenlik tedbirlerini almak devletin sorumluluğundadır.

Askeri istihbarat, tarih boyunca istihbaratın en önemli kolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Askeri istihbarat, izlenen devletin mevcut askeri yapısı; genel olarak askeri imkan ve kabiliyetleri, silah ve araçların miktar, tür ve kaliteleri, elektronik ve teknolojik savaş kabiliyet ve seviyeleri, askeri eğitim ve teknikleri, askeri yapının ülke içindeki konumu, nükleer seviye, biyolojik ve kimyasal savaş seviye ve kabiliyeti gibi konuları ihtiva etmektedir.

Devlet güvenliğine yönelik gelebilecek tehdit ve tehlikelere karşı alınacak önlemler de askeri istihbarat önemlidir. Ülkemizde Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı barışta ve savaşta milli ve müttefikler arası askeri istihbaratı oluşturur ve istihbarata karşı koymak için gerekli esasları belirler, stratejik değerlendirmeleri yapar, plan ve direktifleri hazırlar (Özdemir, 1989:152). Askeri istihbaratta öncelikli olarak, düşman ya da düşman olması muhtemel kuvvetler de olmak üzere, diğer devletlerin askeri durumları üzerinde her türlü bilgiyi toplamak gerekir.

3.6.2.3. Ekonomik İstihbarat

Bu alandaki istihbarat çalışmalarının 19 ve 20. yüzyıldan itibaren arttığı ve günümüzde aktif bir biçimde devam ettiği görülmektedir. Ekonomik istihbarat faaliyetleri devletler tarafından yapıldığı gibi büyük şirketler tarafından da yapılmaktadır.

Ekonomik İstihbarat kavramı, günümüzde iki farklı amaçla kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi, ülkelerin kendi milli çıkarlarını diğer ülkelerin üzerinde tutmak, vatandaşların refah düzeyini arttırmak amacıyla ekonomik faaliyetlerde diğer ülkeleri takip etmek, topladığı bilgileri değerlendirerek şirketlerin küresel ekonomik pazarda söz sahibi olmalarını sağlamaktır. İkinci amaç ise, faaliyet gösteren yerel, bölgesel veya uluslararası şirketlerin, faaliyet gösterdikleri alanlarda pazar paylarını arttırmak, yeni yatırımlar yapmak, farklı pazarlara girmek, üretim süreçlerini yenilemek ve geliştirmek için kendi çaplarında bilgi edinme faaliyetlerini yürütmesidir (Miman, 2007:44).

3.6.2.4. Sosyal ve Kültürel İstihbarat

Bir devletteki sosyo-kültürel gelişme, değişme ve hareketlilikler, özellikle komşuluk ilişkilerinde daha yakından takip edilir ve çoğu zaman diğer devletler açısından da önemli olarak görülür. Diğer ifadeyle, uluslararası ilişkiler çerçevesinde ve menfaatler temelinde, hedef devletin sosyal gelişme, değişme ve hareketlilikleri her zaman diğer devletlerin ilgisini çekmiştir. Dolayısıyla, ülkelerin tarihi ve kültürel temelleri, jeopolitik ve stratejik değerlendirmeler açısından, stratejik istihbarat faaliyetlerinin her zaman konusu olmuştur. Özellikle, hızla gelişen teknolojik ve enformasyon alanlarındaki gelişmeler ve ülkelerin toplumsal yaşamlarındaki etkileşim, her devleti sosyal yönden mesafesi ne olursa olsun diğer devletlerin toplumlarını etkilemeye ve onlardan etkilenmeye açık duruma getirmiştir (Urhal, 2008:201).

Hedef unsur/devletin sosyal yaşamını etkileme, köklü kültürel temellerini değiştirme adına orada yaşayan bireylerin sosyal ve kültürel hayatı hakkında bilgilere sahip olunması gerekmektedir.

Sosyal istihbarat sekiz temel alan için planlanır. Bunlar; nüfus (yerleşim, nüfus artış oranı, yaş ve cinsiyet, yapısı, iş gücü, göç, askerlik çağındaki erkek nüfus, ırk grupları, etnik gruplar); sosyal karakteristikler (etniklik, aşiretçilik, sosyal skala, resmi ve gayri resmi örgütler, sosyal hareketlilik, mülkiyet düzeni uygulaması); kamuoyu ve bu çevrede basın-yayın araçları; eğitim; din (dinin yapısı, dini grupların karar alma suresine etkileri, dini gruplar ile devlet arasındaki çatışmalar, dini gruplar arası ilişkiler); sağlık ve sosyal güvenlik sistemi; genel kültürel özellikler; zihniyet analizidir (Özdağ, 2012:84,85).

3.6.2.5. Bilimsel ve Teknolojik İstihbarat

Bir milletin bilimsel ve teknolojik yönden kapasitelerini tespiti yönelik yapılan istihbarat faaliyetleridir. Devletlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için gerekli unsurlardan biri de bilim ve teknolojinin aktif kullanımınıdır. Bu açıdan teknolojinin elde edilmesi, kullanımı ve transferi zorunlu bir ihtiyaçtır. Hedef olarak bilimsel araştırma kurumları, üniversiteler ile kamu ve özel şirketlerdeki teknolojik çalışmalar, sanayi ve teknik üretim alanında meydana gelen yenilikler, buluş ve gelişmeler, askeri sistem ve cihazların bilgileri, bilim insanlarının ürettikleri icat, formül ve çözümler sayılabilir.

Örnek olarak ülkemizde faaliyet gösteren ASELSAN, TAI, HAVELSAN, Savunma Sanayi Müsteşarlığı (SSM) gibi önemli kurum ve kuruluşların ülke güvenliği açısından üretmiş oldukları bilgi, teknoloji ve yazılımların hasım devlet ya da

devletlerin ilgi alanına girmesi kaçınılmazdır.

Başka biri değerlendirme ile devletlerin gelişmişlik düzeyleri ve dünyadaki diğer devletler karşısındaki konumları; bilimsel faaliyetlerdeki çalışmaları, bu alana katkıları ve teknolojiyi hangi düzeyde kullandıkları ile ölçüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü, bilimsel ve teknolojik alandaki gelişmeler özellikle devletlerin vatandaşlarının kaliteli yaşam standartlarına ulaştırılması, güvenliklerini sağlamak için askeri ve savunma alanlarında kullanılması, ekonomik alanda ise bilimin uygulama sahasının teknolojinin transferinde önemli maddi girdi sağlamaktadır. Dolayısıyla, bilimsel istihbaratın faaliyet alanını; bilimsel araştırma kurumları, üniversitelerdeki laboratuvar çalışmaları ve bilim adamlarının ürettikleri çeşitli formül icat ve çözümleme gibi olgular oluşturmaktadır.

Ülkemizde bilimsel istihbaratın günümüz teknolojisine tam olarak uyum sağlayamamasının sebebi, kullanılan teknolojinin üretilmek yerine gelişmiş ülkelerden hazır olarak alınması ve ülkemizde üretilen teknolojinin gelişmesi adına yeterince AR-GE çalışmalarının yapılamaması, bu çalışmalar için gerekli kaynağın hatırlanmaması ile bilimsel çalışma yapacak elemanlardan yeterince yararlanılamaması ile bilimsel çalışma yapacak elemanlardan çeşitli sebeplerden olarak belirtebiliriz. Ayrıca Türkiye'nin, çağın ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim hedeflerine bilgi ve teknoloji üretimi ile teknoloji kullanımını esas alan bir eğitim yapılanmasına gitmesi, güvenlikle ilgili bağımlılığı azaltması durumunda belirli bir seviyeye gelmesi ile milli gücüne önemli oranda katkı sağlayacaktır (Urhal, 2008:202).

3.6.2.6. Siber İstihbarat

Ülkemize karşı gerçekleştirilen, milli güvenliğimizi tehdit etmek maksatlı faaliyetler, gelişen teknolojiye paralel olarak artık siber uzay üzerinden de etkili olmaktadır.

Siber uzay; bugün kara, deniz, hava ve uzaydan sonra beşinci savaş alanı olarak yerini almıştır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte savaşların etki alanları kinetikten analoğa, analogdan da sayısala dönüşmektedir. Sayısala dönüşen bu yeni alan, günümüzde birçok ülke tarafından savaş alanı olarak kullanılmaktadır. Bu noktada gerek kurumların gerekse de ulusal güvenliğin sağlanması açısından siber güvenlik önemli bir yer teşkil etmektedir (<https://istihbaratakademisi.com>). Günümüzde devletin güvenlik açısından görevleri arasına birde siber güvenliğin sağlanması hususu da eklenmiş bulunmaktadır. Siber güvenliği sağlamak ise öncelikle siber istihbaratın

sağlanması ile mümkündür.

Siber istihbarat, uydu ve bilgisayar sistemlerinde meydana gelen teknolojik gelişmelerin günümüzde uç noktalara ulaşmasıyla birlikte bilimsel ve teknolojik istihbarat kapsamından ayrılarak ayrı bir alan olarak ele alınmaya başlanmıştır. Siber istihbarat, geniş ve kapsamlı bir alanı içermekte olup işletilmesi siber teknolojiyle sağlanmaktadır. İnternet ve sosyal medya günlük yaşantımızın olmazsa olmazları haline geldiği bugünlerde bilgiye ulaşmak çok kolaylaşmış; üstelik elde edilen neticeler, eskiye oranla çok daha düşük maliyetli, hızlı ve güncel hale gelmiştir. Bununla birlikte devletler, şirketler, kurum ve kuruluşlar için bilgi güvenliği sorunları ortaya çıkmıştır.

Elektronik ortamda saldırı, bilgisayar sistemlerine sızma ve dijital sırlara ulaşma, “hack” olarak bilinen bilgisayar sistemlerini tahrip etme, özel hayatın ve haberleşmenin gizliliğine karşı yapılan siber eylemler siber istihbaratın konuları arasındadır (Acar ve Urhal, 2007:208).

Siber İstihbarat ya da siber casusluk, hedefin bilgisi ve izni olmaksızın, siber uzaydaki ağlara, bilgisayarlara ve sair cihazlara hacking vb. teknikler kullanarak sızmak, hassas verilerin toplanarak, istihbarat çarkından geçirilmesi faaliyetidir. Siber istihbarat, sadece teknik faaliyetlerle değil, sosyal mühendislik, psikolojik harp ve sair unsurlar kullanılarak da oluşturulabilmektedir. Angaje edilmiş, hedef örgüt içinde görevli kişilerin, fiziksel olarak sisteme girmesi, trojan, spyware, virüs vb. zararlı yazılımları sızdırması ya da laptop, harici disk, sabit disk vb. depolama alanlarını çalması da siber istihbarat faaliyetleri arasında yer almaktadır. (Keleştemur, t.y.:6)

Siber istihbarat faaliyetleri, her zaman bilgi elde etmek amaçlı yapılmayabilir. Kimi zaman, hedef ülkenin e-devlet altyapılarının çökertilmesi, kurumlara ait web sitelerinin erişilemez hale getirilmesi, hacklenmesi, (prestij kaybı olabileceği gibi, çeşitli propagandaların duyurulması maksatlı da olabilir) e-ticaret siteleri, bankalar vb. altyapılara saldırı gerçekleştirerek, internet üzerinden yapılacak ticari ya da finansal işlemlerin duraklatılması, böylelikle ekonomik zarara uğratılması gibi amaçlar da taşıyabilir. (Keleştemur, t.y.:7)

Siber saldırıların uluslararası ilişkilerde giderek daha önemli bir rol oynaması, saldırıları kimin yaptığının bilinmesi ve politik açıdan atılacak misilleme gibi adımlar bağlamında temel bir sorun teşkil edeceği düşünülmektedir.

3.6.2.7. Biyografik İstihbarat

Biyografik istihbaratın uzun süreli, yorucu ve zor bir istihbarat türü olduğu ve

tarihin her döneminde kullanıldığını bundan sonrada kullanılmaya devam edeceğini söyleyebiliriz. Çünkü istihbarat faaliyetleri açısından hedef olarak ele alınan şahısların; güçlü ve zayıf yanları, zaafaları, alışkanlıkları, mesleki bilgileri hakkında önemli bilgiler elde edilebilir. Karar alıcı makamlar açısından; önemli birimlerde görevli kişilerin, devletin gizlilik dereceli işlerini yürüten görevlilerin, üst düzey bürokrat ve devlet adamlarının geçmişlerine, siyasi eylemlerden özel yaşamdaki ilgi alanlarına yönelik olarak bilinmesi gereken bilgilerin temin edilmesi çok önemlidir. Biyografik istihbarat özellikle espionaj ve kontra espionaj açısından önemlidir.

Biyografik istihbarat, bir ülkenin politik, ekonomik, kültürel, askeri yönden toplumun yaşamında mevcut veya potansiyel önem taşıyan kişilerle olduğu kadar şüpheli ve gizli ilişkiler içinde olan bireylerle ilgili olarak toplanan özel ve kamusal nitelik taşıyan bilgileri içerir. Bazı istihbarat sorunları ancak biyografik istihbarat ile çözülebilir. Şüpheli ve gizli ilişkileri tespit edilen kişiler ile ilgili biyografik istihbarat bu kişilerin içinde olduğu ilişki ağı konusunda bilgi vermesi açısından önemlidir. Özellikle mafya ve terör örgütlerinin liderleri hakkında yapılan biyografik istihbarat çok faydalı bir bilgi temeli oluşturmaktadır (Özdağ, 2012:101,102).

Biyografik istihbarat, uzun zaman alan, detayın çok önemli olduğu, parçaların zaman içinde toplandığı ve bir yap-boz da olduğu gibi birbirini tamamladığı bir istihbarat türüdür. Bu süreçte değişik istihbarat yaklaşımları uygulanır. Örneğin, bir istihbarat servisinin izlediği, yükselme sürecinde olan bir politikacı, Öngörücü İstihbarat Raporları kapsamında izlenir. Ancak izlenen kişi bir iktidar makamında ise, Cari İstihbarat Raporları'nın konusu olmaktadır. Söz konusu emekli bir politikacı ise artık, Temel İstihbarat Raporları'nın konusu olmuştur (Clauser ve Weir, 1975:25).

3.6.2.8. Suç (Kriminal) İstihbaratı

İstihbaratın konuları içerisinde yukarıda ifade edilen gelişmelere bağlı olarak kriminolojik istihbarat veya suç istihbaratını da ilave etmemiz gerekir. Kanun uygulayıcıların genel olarak yaptığı istihbarat, taktik istihbarat ile onun uzantısı olan adli istihbarat operasyonel istihbarat ve nokta istihbaratı şeklinde adlandırılan türden istihbarattır. Bu istihbarat türlerini diğer istihbarat çalışmalarından farklı kılan en önemli husus delillendirme zorunluluğuna dayanmasıdır. Genelde istihbarat çalışmaları, bilme haberdar olma hedefli gerçekleştirilirken, adli istihbarat yapan kanun uygulayıcılar, kanıtlama, delillendirme, hedefli faaliyet gösterirler (Urhal, 2008:196). Bu alanda adli istihbarat yapan kanun uygulayıcılar, suçla bağlantılı olduğundan şüpheli

edilen kişi veya faaliyetler hakkında sistematik olarak bilgi toplar bunu delillendiriler. Kriminal istihbarat bilgisi devam eden adliye soruşturmalara değer katar. Bilginin doğruluğunu daha sonra destekleyecek ya da çözecek ipuçlarının geliştirilmesinde kullanılabilir, bilginin bağımsız esası doğruluk ve/veya güvenilirliğini teyit edebilir.

3.6.3. Ölçeklerine Göre İstihbarat

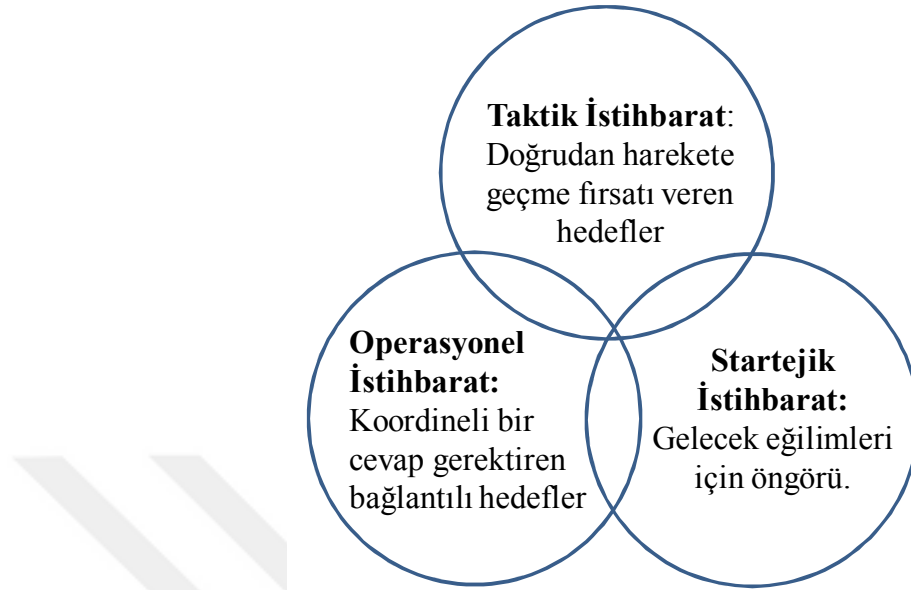
Yapılacak istihbarat çalışmalarında, istihbarat analistleri tarafından konular önemine ve öncelik sırasına göre tasnif edildikten sonra, istihbaratın kapsam alanı, hangi sorulara cevap vereceği ve değerlendirme zamanı, istihbaratın ölçeklerine göre ayrımını gerekli kılmaktadır.

İstihbaratın güncel olaylar karşısında ve uzun vadede planlamalar yapmak üzere stratejik, taktik ve operasyonel istihbarat olmak üzere üçe ayrıldığı da görülür (Yılmaz, 2006:167).

Ölçeklerine göre üçe ayrılan; stratejik, taktik ve operasyonel istihbarat birbiri ile iç içe geçmiş haldedir. İyi bir taktik istihbarat, operasyonel seviyedeki istihbaratın başarısını sağlar ve sonuçta stratejik istihbarat kapsamında ortaya güzel bir tablo çıkar.

İstihbaratın, alanlarına göre, ölçeklerine göre ve metotlarına göre değişiklik gösterdiği, bu değişikliklerden de farklı istihbarat türlerinin ortaya çıktığı söylenebilir. Örneğin stratejik istihbarat, “şimdiki ve gelecekteki politik, askeri, ekonomik, kültürel, kriminal dış politik genel eğilimler; bir ülkeye ittifaka veya şirkete yönelik muhtemel tehditler ve bu tehditlerdeki muhtemel değişimler” üzerinde yoğunlaşırken, taktik istihbarat, “düşmanın aktüel amaç ve kapasitelerini anlamaya yönelik, süren bir operasyonu desteklemek için” yapılan bilgi toplama, operasyonel istihbarat ise “belli bir amaca veya amaçlar bütününe yönelik olarak iç içe geçmiş uyumlu taktik istihbarat eylemlerinden oluşan” bir kombine istihbarat faaliyeti olarak görülmektedir (Özdağ, 2008: 59).

Özdağ, istihbaratın ölçeklendirilmesini ifade ederken şu şekli kullanmıştır:

Şekil 2: İstihbarat Ölçekleri (Özdağ, 2012:141)

3.6.3.1. Stratejik İstihbarat

Strateji kavramı, istenilen hedefin elde edilebilmesi için yapılacak işlerin ve eylemlerin ana yönünü belirleyen ve bunların koordinasyonunu sağlayan kapsamlı karar ve planlama çabası olup özünde geleceğe dönük faaliyet ve beklentileri ifade etmektedir.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise strateji şu şekilde tanımlanmıştır: “İzlem, bir ulusun veya uluslar topluluğunun, barış ve savaşta benimsenen politikalara destek vermek amacıyla politik, ekonomik, psikolojik ve askerî güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı, sevkülceş.” (www.tdk.gov.tr).

Geleceğe ilişkin gerçekçi öngörülerde bulunabilme, imkân ve riskleri tahmin etme ve olayları önceden kestirebilme gibi önemli istihbari bilgiler ülkelerin stratejilerini belirleyebilmeleri için oldukça önemlidir. Karar alıcı makamların, bu bilgileri analiz etmek suretiyle geleceğe yönelik planlar yapma ihtiyacı, bir anlamda ‘strateji’ ve ‘istihbarat’ın kesiştiği bir alanı, ‘stratejik istihbarat’ olgusunu ortaya çıkarmıştır.

Stratejik istihbarat, bir devlet için gelecekte ortaya çıkabilecek fırsatları, tehditleri araştırıp tespit ve öngörerek karar alıcıların önüne olabileceklerle ilgili seçenekler koyarak, onların politika üretme sürecini daha doğru bir zemine çekmek

amacıyla yapılan istihbarat türüdür (Yılmaz, 2006:171). Diğer bir tanımlamaya göre ise stratejik istihbarat, politika ve stratejileri belirlemek ve geliştirmek üzere karar alıcı, planlayıcı ve uygulayıcılara yardımcı olmak için tehdit, risk ve fırsatlar ortaya koymak amacıyla herhangi bir konuda derinlemesine ve detaylı bir biçimde yapılan özel bir araştırma yöntemidir” (McDowell, 2009:5).

Stratejik istihbarat, delil ve analize dayanan bir düşünce ve çalışma tarzına sahip olmaları adına, ulusal seviyede karar alma yetkisine sahip olan karar alıcılar ve politikacılar için üretilir.

Stratejik istihbarat konusunun bilimsel temelini ilk defa ortaya koymuş olan Kent’e göre stratejik istihbaratın yedi aşaması vardır:

1. Bir stratejik istihbarat grubunun dikkatini çekecek bir sorunun doğuşu,
2. Bu sorunun hangi aşamalarının ülke için önemli olduğunu tespit için analizin ve hipotezin geliştirilmeye başlanması,
3. İkinci aşamada ortaya konulduğu şekli ile sorun, yani hipotez ile ilgili bilgi toplama,
4. Toplanan bilginin tasnifi ve analizi, hipotezlerin test edilmesi,
5. Dördüncü aşamadaki bilginin özünü tespit için tekrar değerlendirme,
6. Olası başka hipotezlerin ortaya çıkması durumunda daha fazla bilgi toplanarak hipotezin doğrulanması veya yanlışlanması için sona gidiş,
7. Son hipotezin belirlenmesi (Kent, 2002:53)

Stratejik istihbarat, resmi yetkililere çok büyük katkı sağlamaktadır. Ustalıkla kullanıldığında ulusal gücü elde bulundurmak için büyük bir etken olan stratejik istihbarat, politikacıların ve yetkililerin uluslararası ilişkilerde, büyük resmi görmelerine ve geleceğe yönelik uzun vadede planlar yapmalarına olanak sağlamaktadır (Yılmaz, 2006:128).

Stratejik istihbaratın yönetim kadrolarındaki karar vericilere ve planlayıcılara desteği şu şekilde sıralanabilir;

- Silahlı saldırı ve savaşa kadar uzanabilecek olan, ülke menfaatlerini tehdit edici gelişmeleri önceden haber verir.
- Örtülü hareketler düzenlemeye, yabancı liderleri etkilemeye, ülkeler arasındaki çatışmalara diplomatik ve askeri yollarla müdahale etmeye veya bunları engellemeye yardımcı olur.
- Yeni teknolojik gelişmelerin gidebileceği yönü ve ülke için oluşturabileceği fırsat ve tehditleri öngörmeye katkıda bulunur.
- Diplomatik müzakereleri destekler.
- Karşı istihbaratın yönünü belirlemeye yardımcı olur (Yılmaz, 2006:172).

Sonuç olarak stratejik istihbarat, aslında bugünü anlamak ve geleceği tahmin etmek için yapılan bilimsel bir çalışmadır. Dolayısıyla stratejik istihbaratın geçmişi anlama, güncel durumları net bir şekilde ortaya koyma ve geleceği tahmin edebilme görevi vardır. Etkili bir stratejik istihbarat, ulusal seviyede karar verici makamların halkın beklentileri doğrultusunda hareket ederek ihtiyaç duyulan politikaları şekillendirilmeleri, için gerekli bilgi-eylem sürecinin önemli unsurudur. Ayrıca karşı taraf hakkında bilgi elde etmemizin yanı sıra istihbarata karşı korunmada da hareket tarzımızın belirlenebilmesine de yardımcı olur.

3.6.3.2. Taktik İstihbarat

Taktik istihbarat kelime anlamı olarak, belirlenen hedef ve strateji doğrultusunda güncel sorunlarla ilgili gerekli tüm bilgilerin en iyi hareket tarzına yönelik temin edilmesi ve planlanmasıdır. Taktik istihbarat, stratejik istihbarat algılamalarına göre daha sınırlı ve belirgin bir alanda, kısa süreli yapılacak istihbarat türüdür. Taktik istihbarat, eylemi gerçekleştiren şahısların kimliği, ne tür teçhizata sahip oldukları, hangi hedeflere, nasıl eylem yapmayı planladıkları, iletişim şekilleri, destek verenlerin kimler olduğu gibi çeşitli bilgilerin toplanarak mevcut tehdidin ortadan kaldırılmasına yönelik bilgilerin elde edilmesi için yapılan istihbarat çalışmasıdır.

Taktik istihbarat düşmanın amaç ve kapasitif gücünü anlamaya yönelik, süren bir operasyonu desteklemek için toplanan bilgilerin; düşmanın kabiliyetleri ve hasiyetlerini tespit etme; ne zaman, nerede ve ne kadar kuvvetle sevk ve idare edileceği gibi bilgileri ve bu bilgiler ışığında operasyonun gerçekleştirilmesi süreçlerini içerir.

Stratejik istihbarata göre ayrıntılı ve dar alanlı olarak kullanılır. Belirli bir konuda kısa süreli olarak, hemen sonuca ulaşmayı öngören, yapılan faaliyetin başarısına doğrudan katkı yapmayı hedefleyen, güncel olaylar için gerekli olan, toplanan istihbari bilgi ile kullanıcı makamlara kritik konularda katkılarda bulunan istihbarat türüdür.

Askeri anlamda taktik istihbaratın ihtiyacı olan, düşman gücünün kim ve ne olduğu, teçhizat detayları dâhil tüm düşman gücü, coğrafik detaylar ve analizi, düşmanın örgütlenme detayları, iletişim, ulaşım ve şekli durum imkânları, düşman ülke veya komutan analizinden çıkarılacak taktik hareket bilgisi, anlık zaafılar ve

imkânlar ile ilgili bilgilerin tümüdür. Toplanan bilgiler daha çok mevcut tehdidin ortadan kaldırılmasına yönelik istihbari bilgilerden oluşmaktadır.

3.6.3.3. Operasyonel İstihbarat

Belirli bir amaca yönelik olarak, operasyonel görevi bulunan birimlerin ve teşkillerin, gerçekleştirmek istedikleri eyleme yönelik tüm bilgilerin toplanması, orta vadeli planlama ve bu planların uygulanması için gerekli eylemleri içeren istihbarat faaliyeti, operasyonel istihbarattır.

Operasyonel istihbarat, eylem özelliği olan daha küçük kurum ve birimlerin belirli bir operasyonu gerçekleştirmeye yönelik olarak ihtiyaç duyduğu istihbarat çeşididir. Örneğin, bir adam kaçırmaya veya suikast eylemleri veya operasyonu için gerekli olan istihbarat bilgilerini bu kapsamda değerlendirmek gerekir (Yılmaz, 2006:167).

Özdağ ise operasyonel istihbaratı “belirli bir amaca veya amaçlar bütününe yönelik olarak, iç içe geçmiş uyumlu taktik istihbarat eylemlerinden oluşturulmuş olan istihbarat operasyonu, operasyonel istihbarattır.” şeklinde tanımlamıştır (Özdağ, 2008: 355)

Operasyonel istihbarat, hem istihbarat birimlerine, hem de asker ve kolluk kuvvetlerine, operasyon ve hareket alanlarında, görevlerin ve operasyonların başarıyla planlanması, uygulanması ve tamamlanması için gerekli olan bilgi ve verileri sağlar.

3.7. İSTİHBARAT SERVİSLERİNİN FAALİYET ALANLARI

İstihbarat Servislerinin faaliyet gösterdikleri çeşitli faaliyet alanları bulunmakla beraber çalışmada ana unsur olan Espiyonaj, Kontr/Espiyonaj ve İKK (İstihbarata Karşı Koyma) kavramları üzerinde durulacaktır.

3.7.1. Espiyonaj (Bilgi Toplamak)

Espiyonaj dilimizde ve batı kökenli dillerde casusluk veya günümüzde sık kullanılan haliyle ajanlık olarak anılmaktadır. İstihbarat servisleri çeşitli tiplerde birçok ajan kullanır. Her koşulda yaşamak için eğitim gören, her role adapte olabilecek şekilde yetiştirilen bu elemanlar ciddi ve uzun süren eğitimlerden geçirilmektedir. Kimi zaman yeni bir teknolojiyi sızdıran casuslar, kimi zaman istihbarat faaliyetlerini yürütmekle görevlendirilir. Ülkelerin en kritik teşkilat ve silahlarındandır. Yakın dönemde ABD eski ajanı Edward Snowden’in, Amerika’nın istihbarat birimlerinden Ulusal Güvenlik

Ajansı (NSA) ve Federal Soruşturma Ofisi (FBI) tarafından kullanılan telefon dinlemek ve internet kullanıcılarını takip etmek için kullandıkları PRISM (Prizma) adlı programı ifşa etmesi, tüm Dünya’da kriz yaratmış, bir casusun bile ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.

İstihbarat faaliyetlerinde, öncelikle düşman veya düşman olması muhtemel devletlerin niyeti, planı ve kapasitesi hakkında bilgi toplanır. Bundan amaç, düşman veya düşman olması muhtemel devletlerin, bizim hakkımızda kısa ve uzun vadeli ne düşündüklerini öğrenmek, düşüncelerini hangi şekillerde uygulama sahasına koyacaklar, kimlerden nasıl ve hangi şekillerde destek ve yardım göreceklerini bilmek, milli gücü hakkında bilgi toplamaktır. Bu hususlar hakkında derlenecek bilgilerin değerlendirilmesi sonucunda devletlerin, gizli hedeflerini, hassas zayıf noktalarını, fizik moral kaynaklarının odak noktalarını tespit etmiş oluruz (Şenel, 1997: 32-33).

Espiyonaj faaliyetlerinde standart veya herkesin müşterek kabul ettiği metot ve teknikler bulunmadığından, uygulanmasındaki farklılıkları ortaya koymak mümkün değildir. Ancak, pratik ve geniş düşünme kabiliyeti, yaratıcı zeka ve üstün mahareti gerektiren espionaj faaliyetlerinin farklı uygulama metot ve tekniklerine rağmen teori bazında aralarında çok büyük farklılıkların bulunmadığı görülmektedir (Urhal, 2008:280).

Espionaj faaliyetlerinin anlaşılabilmesi için, iç ve dış espionaj şeklinde bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Aslında iç ve dış espionaj arasındaki ayrım, yapılaş tarzı, verilen hedef, uygulandığı yer ve çalıştırılan elemanlar bakımından kolayca anlaşılabilir. iç ve dış espionaj, bir devletin asli görevleri arasında olmakla birlikte, bir ülkenin savunma ve güvenliğiyle ilgili çok önemli konularından birisini oluşturur. İç espionaj, bir ülkenin kendi sınırları içinde, devletin idare şeklini, genel düzenini bozmak ve rejimi yıpratmak amacı ile yapılan hazırlık ve uğraşları ortaya koymak veya hükümete karşı olan unsurların faaliyetlerini araştırmak, kamuoyunun fikir ve eğilimi hakkında bilgi edinmek üzere yapılan çalışmalardır. Dış espionaj ise; bir devletin diğer bir devlete ait sırlarını elde etmek amacı ile yaptırdığı gizli faaliyete denir (Tezsever, 1999:170).

Yasal espionaj operasyonları, hedef ülkede; elçilik ve konsolosluk gibi tamamen yasal statüye sahip olarak resmi hizmet güden bir ajanın, kontrolü altındaki espionaj faaliyetleridir. Yani bu operasyonları yürütenlerin hedef ülkede diplomatik bir statüsü vardır. Yakalandıkları zaman hedef ülkenin mahkemelerinde “*Devletler Hukuku*” gereği yargılanamadıkları görülür. Bunlar ancak Devletler Hukuku’na göre

hedef ÷lkece “İstenmeyen Kişi (Persona Non Grata)” ilan edilerek ÷lkelerine iade olunurlar. İlegal espionaj operasyonları ise, hedef ÷lkede bulunan elçilik gibi temsilcilikler ile doğrudan teması olmayan espionaj faaliyetleridir. Bu sistem gizli olarak faaliyet gösterir ve gizli haberleşmeden yararlanır. Yani bunların hedef ÷lkede bulunan kendi ÷lkeleri diplomatik temsilcileri ile resmi veya diplomatik ilişkileri mevcut değildir (Şenel, 1997:74).

Günümüzde küresel ekseninde mevcut olan espionaj faaliyetleri özellikle konumu itibari ile ÷lkemizi de hedef almış bulunmaktadır. Bu sebeple yapılacak olan espionaj faaliyetlerine karşı tedbirler alınmalı ve konuya gerekli önem verilerek dikkati elden bırakmamalıdır.

3.7.2. Kontr/Espionaj ve İKK

Kontr/Espionaj yani karşı casusluk hedef istihbarat servislerinin düşünce, niyet, planlarını ve çalışma sistemlerini deşifre etmek olarak tanımlanır.

Başka bir ifadeyle espionaja karşı koyma; “istihbarata karşı koymanın espionaj faaliyetlerinin teşhisi, takibi ile bu faaliyete katılanların yakalanmalarını, teşkilat ve sistemlerinin imha edilmesini amaç edinen aktif veçhesi anlaşılır.” (Şenel, 1997:86).

Espionaja karşı koymada yapılacak asıl iş, gizli teşkilatın personel, tesis ve malzemelerini bulup meydana çıkarmak, bu teşkilatın yürüttüğü faaliyetleri esas hedefinden saptırmak, yanlış haberler yaymak suretiyle, teşkilat mensuplarının birbirlerine olan güvenlerini sarsmak, hulul operasyonları, sızmalarla bu gizli teşkilat kontrolünü ele geçirmek ve mümkün olduğu taktirde kendi amacına hizmet eder hale getirmek, esas amaçlarına ulaşmadan teşkilat mensuplarını ve kurdukları ağı bütün varlığı ile ortaya çıkarıp yakalamak şeklinde özetlenebilir (Urhal, 2008: 286).

İstihbarata Karşı Koyma (İKK)’nın genel olarak yabancı dillerdeki karşılığı Contre-Intelligence’dir. Türkçe karşılığı ise “İstihbarata Karşı Koyma”dır. İKK kavramı, savaş ve barış zamanlarında espionaj, sabotaj ve yıkıcı faaliyetler ile karşı istihbarat servislerinin düşmanca hareketlerinin sezilmesi, önlenmesi ve zararsız hale getirilmesi konularını kapsamına almaktadır (Tezsever, 1999:170).

İKK, bilgilerin espionaja karşı, madde ve tesislerin sabotajlara karşı, personelin de yıkıcı faaliyetlere karşı korunması, milli güvenlik için tehlike yaratabilecek, küskün kişi veya grupların muhtemel zararlı faaliyetlerini zamanında teşhis ederek zararsız hale getirme faaliyetlerine denir (Şenel, 1997: 51).

İKK, negatif istihbarat faaliyetlerine karşı koruyucudur ve bir anlamda panzehirdir. Dolayısıyla, aktif istihbarat faaliyetlerinin beraberinde taşıdığı bir zorunluluktur. Bu nedenle İKK'nın iyi anlaşılması için, istihbaratın temel bilgilerinin çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Hatta iyi bir İKK uzmanı olmak için istihbarat genel kültür düzeyinin üstünde bilgi, birikim ve kapasiteye sahip olmak gerekir. Çünkü, operasyonların uygulanması sırasında karşı tarafın başvuracağı tuzaklara aşına ve hazırlıklı olmak, bu tuzaklara düşmeyerek operasyonun başarısızlığını önlemek ilk Şarttır (Şenel, 1997: V-VI).

İstihbarata karşı koyma faaliyetlerinin başlıca hedefleri; espionaj, sabotaj ve yıkıcı faaliyetler gibi yabancı ve düşmanca faaliyetlerin önüne geçebilmek için uygun planlar yapmak; karşı tedbirler almak suretiyle, bu gibi faaliyetlere girişenleri önlemek, bulmak ve zararsız hale getirmek için çareler aramak; bilgi ve dökümanları en uygun şekilde muhafaza etmek; bilgi ve dökümanların, düşmanların eline geçmesine engel olucu tedbirleri geliştirmek; espionaj, sabotaj ve yıkıcı faaliyetler gibi düşmanca faaliyetleri zararsız hale getirmek, katılanları yakalamak, örgütlerini ortadan kaldırmak için saldırgan (aktif) hareketlere girişmektir (Urhal, 2008: 288).

İstihbarata karşı koyma, yabancı bir istihbarat servisi için değer taşıyabilecek, düşmana yarayabilecek haberleri, bilgileri belgeleri korumaktır. Bu karşı koyma, sansür, şüpheli şahısları takip, dinleme, bunların mektuplarını okuma, telefon konuşmalarını dinleme, düşman istihbarat servisine sızma vs. gibi önlemlerle olabilir (Yılmaz, 2006:162).

Günümüzde istihbarat birimleri, rakip ülke ajanlarının istihbarat temin etme çalışmalarını önlemek (kont-espionaj); casuslar ve casuslukla mücadele, fiziki güvenlik sağlamak, kendi istihbarat faaliyetlerini örtmek, önemli kişilere koruma sağlamak gibi pek çok karşı istihbarat ve koruyucu güvenlik hizmeti sağlamaktadır. Koruyucu güvenlik, bilgi güvenliği yanında stratejik seviyede kurum ve kuruluşlar ile askeri tesislerin ve şahısların fiziki emniyeti, sabotaja karşı korunma ve diğer güvenlik tedbirleri uygulanarak stratejik önemi bulunan tesis ve değerlerin güvenliğinin sağlanmasını kapsar (Yılmaz, 2006:163).

Yabancı istihbarat birimlerinin milli güvenliğimize yönelik faaliyetlerini engelleyici ve onları etkisiz hale getirilecek tedbirlerin önemli olduğu bilinmeli ve önleyici tedbirleri en üst seviyede almalıdır. İKK kapsamında güvenlik kelimesi ile anlatılmak istenen ise, bir ülkenin milli politikasının, diplomatik kararlarının askeri alandaki ve ülke güvenliğini ilgilendiren sırların korunması için sarf edilen gayretler ve

alınan tedbirlerdir (Yılmaz, 2006:162).

İstihbarata karşı koyma kapsamında birbirinden farklı tedbirlerin alındığı görülmektedir. Bunlar, pasaport, vize, çeşitli sınırlamalar ve benzeri tedbirleri içeren genel tedbirler ile personel güvenliği, fiziki emniyet tedbirleri, koruyucu güvenlik tedbirleri (canlı, cansız, doğal-yapay, elektronik), haberleşme güvenliği; doküman, donanım ve yazılım güvenliği gibi özel tedbirleri içeren istihbarata karşı koyma önlemleridir. Bir de genel olarak aktif ve pasif önlemler şeklinde bir sınıflandırma yapılmaktadır.

Aktif tedbirler; düşman veya düşman olması muhtemel tarafın casusluk, sabotaj ve yıkıcı faaliyetlerinin haber alma yolu ile meydana çıkarılması, zararsız hale getirilmesi veya bertaraf edilmesi (çökertilmesi) için girişilen faaliyetleri kapsar (Tezsever:1999,165)

Pasif yöntemler ise hedefi aldatmaya yönelik yanlış ve yanıltıcı bilgiler sunarak gerçek durumu gizlemek için alınan önlemler içerir. Bu tedbirler, personelin, bilgilerin tesis ve malzemenin korunması için alınan güvenlik önlemlerinin tamamıdır. (Urhal, 2008: 289). Önemli bilgilerin bulunduğu bina ve tesisler casuslara karşı tedbir alınarak korunması bu kapsamdadır.

BÖLÜM IV

İÇ GÜVENLİK İSTİHBARATI

İstihbarat faaliyetleri birçok farklı alanda uygulanmasına karşın günümüz istihbarat ihtiyaçları açısından bir seçim yapılması gerekirse, öncelik iç güvenlik istihbaratına verilebilir.

İç güvenlik istihbaratı konusu ülkemizde akademik açıdan son dönemde ele alınmaya başlayan bir konudur. İç güvenlik istihbaratı, iç güvenliğe tehdit olan unsurları tespit etmek, ortaya çıkmadan önlemek amacıyla farklı istihbarat disiplinlerinin işbirliği ve koordinasyonuna dayalı olarak, aynı amaç doğrultusunda uygulanmasıdır. Konu ile ilgili olarak MİT'in internet sitesinde yer alan: "İç ve dış istihbarat servisleri bazı ülkelerde ayrı yapıdadır ancak Türkiye'nin jeo-stratejik konumu, bölgesel ve uluslararası sorunlar ile çıkar çatışmaları, siyasi-ekonomik-askeri-güvenlik konularının iç içeliği, haber toplama ve değerlendirme faaliyetlerinde Türkiye'de iç ve dış tehditlere bir bütün olarak yaklaşılmasını zorunlu kılmaktadır." (www.mit.gov.tr) şeklindeki açıklama bu bağlamda ele alınabilir.

Türkiye'nin, dünya coğrafyasında büyük güç merkezlerinin tam ortasında yer alması, stratejik konumu ve önemi nedeniyle birçok ülke tarafından hedef ülke listesinde yer almaktadır. Bu durum, istihbarat ve güvenlik açısından ciddi sıkıntılara neden olmakla beraber, küresel güçler tarafından ülkemizin sürekli denetim altında tutulmak istenmesine neden olmaktadır.

Genel olarak dış güvenlik konseptine uygun bir şekilde tanımlanan istihbarat; günümüzde, küreselleşmeden etkilenmekle beraber, terörizm faktörü nedeniyle iç güvenlik istihbaratı çalışmalarıyla giderek artan önemine binaen yeniden ele alınmaktadır. İç güvenlik istihbaratı diğer istihbarat türlerinin kesişiminden oluşan bir küme olarak kabul edilebilir.

Bu bölümde, öncelikle ulusal güvenliğin sağlanması açısından iç güvenlik istihbaratının önemi, terör ve istihbarat konuları ele alınacak, sonrasında küresel ekseninde iç güvenlik istihbaratına ilişkin bazı örnekler ve ülkemizdeki mevcut istihbarat yapıları incelenecektir.

4.1. İÇ GÜVENLİK İSTİHBARATININ ÖNEMİ

11 Eylül ile ABD’de başlayıp, Riyad, İstanbul, Madrid ve Londra gibi dünyanın çeşitli yerlerinde devam eden terör saldırıları, iç güvenlik yapılanmalarının, uluslararası işbirliği kabiliyetine sahip, önleyici iç güvenlik istihbaratına ne kadar ihtiyaç duyduğunu ortaya koymuştur. (www.istihbarat.pol.tr) İç güvenlik istihbaratı faaliyetlerinin önemi, dünya kamuoyunca da, özellikle kendi ülkelerinde yaşanan çeşitli olaylar sonrası hissedilmiş ve konu ile ilgili olarak yeni adımlar atılmış olup yine ülkemiz de dahil olmak üzere dünya genelinde iç güvenlik istihbaratı birimlerinin de işlevselliği hızla artmaktadır.

İstihbarat servisleri ülke güvenliğinin en önemli yapılardan biridir. Bazı ülkeler askerin görevi dışındaki her şeyi istihbaratın görevine sığdırırlar. Mesela günümüzde mücadele ekonomik araçlarla yapılıyor ve birçok ülke bunun teşhisini ve alınması gereken tedbirlerin hazırlamasını istihbarattan istiyorlar. Burada istihbarat alınacak tedbirlerin aracı değildir ancak ne yapılması gerektiğine karar verilirken onun değerlendirmeleri gözardı edilmez (Kaynak, 2014).

İstihbaratın karar alma ve siyaset plânlama için en temel ve vazgeçilmez unsurlardan birisi olduğu şüphe götürmez. İstihbarata dayanmayan bir karar alma ve siyaset plânlamanın doğru olma ihtimali tamamen şansa bırakılmıştır ki, devletlerin yönetiminin şansa bırakılmasının hiç de akıllıca olmadığı ortadadır. Kişiler kendi yaşamalarını şansa bırakma özgürlüğüne sahiptirler. Ancak devlet yönetimini elinde tutanların asgarî tarihsel ve toplumsal sorumluk açısından böyle bir şansları yoktur (Özdağ, 2009: 50). İstihbarat, millî güvenlik politikasının ana unsurlarındandır. Karşılaşılabilecek fırsatları ve olası tehditleri önceden haber alıp önlem almak için kullanıcı makamlar tarafından doğru kullanılmalıdır.

Ülke içerisinde suç unsurlarına ait bilgilere en hızlı yoldan ulaşabilen istihbarat birimleri, güvenliğin sağlanabilmesinde ve toplumda huzur ortamının tesisinde temel unsurlardır. Suç işlenmeden olayın önüne geçilebilmesi ancak istihbarat servislerinin etkinliği ile mümkündür. Örneğin günümüzün etkin problemlerinden biri haline gelen canlı bomba patlamadan önce istihbarat birimleri tarafından fiziki takip, teknik takip, yüz tanıma vb. sistemler aracılığıyla tespit edilip etkisiz hale getirilmelidir. İstihbaratın etkin olduğu durumlarda, terörist örgütün eylem taktikleri başarısız kalacak, yapılan operasyonlarla faaliyetleri deşifre edileceğinden örgüt sürekli güç kaybedecektir.

Ulusal güvenliğin sağlanması, etkin bir güvenlik sistemi ve bu sistem içinde

görevli birimlere; ülkemize ve milletimize yönelik içten ve dıştan gelecek her türlü tehdidin istihbarat birimleri tarafından zamanında tespit edilip, bildirilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması ile etkin bir şekilde gerçekleşebilir. Terör eylemlerini önlemek ve terör örgütü mensuplarını, ideolojilerini, yapılanmalarını, militan profillerini, taktiklerini, gelir kaynaklarını, imkan ve kabiliyetlerini öğrenebilmek ancak iç güvenlik istihbaratı ile mümkündür.

İstihbaratın öncelikli görevlerinden biri karar alıcıları sürprizlerden korumaktır. Ülkemizde de yakın dönemde atlatmış olduğumuz 15 Temmuz 2016 kanlı darbe girişimi konunun önemini daha da arttırmıştır. Hazırlığı en az üç-dört yıl süren; ordu içine 1980'lerden itibaren yerleşmiş binlerce subayın, onlarca generalin içinde yer aldığı bir darbe hazırlığının istihbarat örgütleri tarafından öğrenilememesi, ülkemizde ki mevcut istihbarat sisteminin tekrar ele alınması gerektiğini gözler önüne sermektedir. Yapının devlet içindeki varlığının tam anlaşılabilmesi, darbe girişiminin ölçeği, planlamanın çok detaylı olması, bunun uzun bir zaman gerektirmesi, gizlilik ve hiyerarşi dışı niteliği istihbarat zafiyeti fikrini destekleyen kanıtlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

İstihbari bilgi pek çok kaynaktan elde edilebilir ve birçok teknik kullanılarak toplanabilir. Bunlardan en popüler olanı ise insan istihbaratıdır. FETÖ'nün ülkemizin en güzide kurumlarında yapılanması da bu bağlamda olmuştur. İnsan istihbaratı unsurunu yoğun biçimde kullanmıştır. Devlet içindeki kendi mensupları üzerinden tüm devlete hakim olayı ve tüm toplumu yönetmeyi düşünen bir yapı olarak karşımıza çıkmıştır. Ancak bu yapılanma biçimi dünya istihbaratının örnek alıp öğrenmeye çalışacağı bir şekilde olmuştur. İstihbarat örgütlerinin 15 Temmuz 2016'da yaşanan vahim olayı; bir dini teşkilatın, güçlü bir devlete nasıl kafa tutabildiğini araştırıp inceleyecekleri aşikardır. Devlet istihbarat sistemi eğer FETÖ içerisine yeteri kadar sızabilmiş olsaydı, olay bu noktaya varılmadan fark edilip bastırılabilirdi. Darbe girişimi konusu da iç güvenlik istihbaratının öneminin ne kadar hayati bir mesele olduğunun göstergesidir.

Ulusal güvenlik bir ülkede etkin biçimde tesis edildiği takdirde, halk kendini özgür hisseder, toplumsal huzur sağlanır, insanların güvenlik ihtiyaçları karşılanır, suç ve oluşumu engellenebilir, kısacası vatandaşlar için ülkenin yaşanılabilirliği sağlanır. Burada, ülkenin yaşanılabilirliğinin sürdürülebilmesi yine iç güvenlik istihbaratının varlığına bağlıdır.

4.1.1. Küresel Eksende İç Güvenlik İstihbaratı

Dünyadaki istihbarat sistemleri içinde kuruluş ve işleyiş bakımından üç ana ekol bulunmaktadır. Bunlar ABD, Sovyet ve İngiliz sistemleri olup çalışmada ülkemizdeki sistemle benzerlikleri, keskin farklılıkları da göz önünde bulundurularak ABD ekolü daha detaylı olarak incelenecektir. Amerikan istihbarat sistemi Japonya, Almanya, Güney Kore ve Tayvan gibi ülkeler tarafından kullanılmaktadır. Sovyet tipi totaliter sistemler Suriye, Irak gibi Ortadoğu ülkeleri, İngiliz tipi meclis ve başbakana bağlı sistemler ise İsrail, Fransa, İtalya gibi ülkeler tarafından kullanılmaktadır.

İç güvenlik istihbaratı konularındaki yapılan çalışmalardaki önemli artışın özellikle ABD’de meydana gelen 11 Eylül terörist saldırıları sonrası yoğunlaşması, gerek güvenlik alanında gerekse de akademik alandaki çalışmaların bu konu üzerine yoğunlaştığına işaret etmektedir. Bir istihbarat zafiyeti, ABD’yi ve diğer küresel güçleri güvenlik ve istihbarat alanında yeni bir başlangıca doğru itmiştir.

4.1.1.1. ABD İstihbarat Yapılanması

11 Eylül terörist saldırıları öncesinde, büyük bir saldırı olabileceği ABD iç ve dış istihbarat servisleri tarafından tahmin edilmiş olup, konu üzerine fazla dikkat gösterilmemesi ve önleyici tedbirlerin yeteri kadar alınmaması nedeniyle fatura Amerikan Federal Soruşturma Teşkilatı (FBI) ve Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA)’na kesilmiştir. Bahse konu servisler konu ile ilgili olarak üst seviyede eleştirilere maruz kalmışlardır. Saldırıların önlenememesinde, koordinasyon eksikliği, elde edilen istihbarat ürününün sadece tahmin seviyesinde kalması, konuya yeterli önemin verilmemesi ve aşırı güven gibi birçok neden olabilir.

11 Eylül sonrası iç güvenlik ile ilgili alınan bir dizi önlem ve reform olmuştur. Bunlardan biri de istihbaratın koordine ve yönetim açısından tek çatıda toplanması hususudur. Konu ile ilgili olarak çalışmaları yürüten ODNI (Ulusal İstihbarat Direktörlüğü Ofisi) dönemin en önemli aktörlerinden birisidir. ABD genelinde DNI (Ulusal İstihbarat Direktörü) çatısı altında, ODNI da dahil olmak üzere toplam 17 farklı istihbarat biriminin olduğu görülmektedir. ABD’de merkezi hükümette altı ayrı bakanlığın emrinde faaliyet gösteren 17 farklı istihbarat örgütünün isimleri şu şekilde sıralanabilir:

Bağımsız İstihbarat Teşkilatları;

1. Ulusal İstihbarat Direktörlüğü Ofisi (ODNI)
2. Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA)

Savunma Bakanlığı'na Bağlı İstihbarat Birimleri

3. Ulusal Güvenlik Teşkilatı (NSA)
4. Savunma İstihbaratı Teşkilatı (DIA)
5. Ulusal Coğrafi İstihbarat Teşkilatı (NGA)
6. Ulusal Keşif Ofisi (NRO)
7. Askeri İstihbarat ve Güvenlik Komutanlığı (INSCOM)
8. Hava Kuvvetleri İstihbarat, Gözetim ve Keşif Ofisi (AFISRA)
9. Deniz Piyade Teşkilatı İstihbarat Kuvveti (MCIA)
10. Deniz Kuvvetleri İstihbarat Ofisi (ONI)

Adalet Bakanlığı'na Bağlı İstihbarat Birimleri

11. Federal Araştırma Bürosu (FBI)
12. Uyuşturucuyla Mücadele Dairesi/Ulusal Güvenlik İstihbaratı Ofisi

(DEA/ONSI)

İç güvenlik Bakanlığı'na Bağlı İstihbarat Birimleri

13. İstihbarat ve Analiz Ofisi (OIA)
14. Sahil Güvenlik İstihbaratı (CGI)

Dışişleri Bakanlığı'na Bağlı İstihbarat Birimi

15. İstihbarat ve Araştırma Bürosu (INR)

Hazine Bakanlığı'na Bağlı İstihbarat Birimi

16. İstihbarat ve Analiz Ofisi (OIA)

Enerji Bakanlığı'na Bağlı İstihbarat Birimi

17. İstihbarat ve İstihbarata Karşı Koyma Ofisi (OICI) (www.dni.gov)

Ulusal istihbarat direktörü, istihbarat topluluğunun başıdır ve ABD Başkanı'na, Ulusal Güvenlik Konseyi'ne ve İç güvenlik Konseyi'ne ulusal güvenliği ilgilendiren istihbari konularda baş danışmanlık yapar. Direktör ayrıca Ulusal İstihbarat Programı'nın uygulanması noktasında denetim ve yönlendirmede bulunur. Direktör, Senato'nun tavsiye ve onayı üzerine Başkan tarafından atanır (DNI, 2009:1). DNI direkt başkana bağlı olarak ülke içerisinde farklı görevleri olan 17 istihbarat biriminin koordinesinden ve istihbarat alanının yönetiminden sorumludur. Dış istihbarat servisi olan CIA ve iç istihbarat servisi olan FBI ile diğer birimler DNI'ya rapor vermekle görevlendirilmiştir. DNI tarafından günlük istihbarat raporları incelenip gerekli görülen durumlarda 17 istihbarat biriminden gerekli olanları ihtiyaç doğrultusunda yönlendirme ve koordinesi ile istihbarat sisteminin yönetimi sağlanmaktadır.

ABD istihbarat sistemi dev bütçeli, çok büyük ve çeşitli bir yapıya sahiptir ve karar alıcıların ihtiyaçları doğrultusunda rasyonel olarak yönetilmeye çalışılmaktadır. Sahip olduğu bu yapı nedeniyle de çok yönlü bir biçimde denetlenmektedir (Peterson, 2009:12). ABD sistemi çok büyük ve çeşitli bir yapıya sahip olmasına karşın ve organize olmuş bir yapıdadır ve yasalara, başkanın emirlerine, uygulanan politikaya ve kendi iç yönetmeliklerine uygun olarak yönetilmektedir.

Güvenlik ve istihbarat birimlerinin denetimiyle genellikle iki önemli husus amaçlanmaktadır. İlk olarak denetim, istihbarat servislerinin etkinliğinin veya sahip oldukları yetkileri kullanabilme kapasitesinin belirlenmesini amaçlayabilir. Yürütme organının gerçekleştirdiği denetim faaliyetleri; istihbarat servisinin görevlerini ve fonksiyonlarını ne derece etkin bir biçimde yerine getirdiği, önemli tehditleri tespit edip etmediği, karar alıcıların ihtiyaçlarını yeterince karşılayıp karşılamadığı, güçlü analizler yapıp yapmadığı ve yeterli kapasiteye sahip olup olmadığı hususlarına yoğunlaşmaktadır. İkinci olarak ise, denetim istihbarat servisinin faaliyetlerini ve hedeflerini yasal ve etik değerlere bağlı ve doğru bir biçimde gerçekleştirip gerçekleştirmediğini araştırmaktadır (Whitaker, 1999:131).

Randol isimli araştırmacı tarafından 2009 yılında hazırlanan “İç güvenlik istihbaratı” isimli rapor, iç güvenlik istihbaratının coğrafi, yapısal, yasal ve bütüncül yaklaşımları içeren bir kavramsal modelinin nasıl yapılandırılabilirliğini tartışmakta ve iç güvenlik istihbaratı için en uygun stratejinin hangisi olduğunu sorgulamaktadır (Randol, 2009: 3).

Randol en uygun strateji olarak aşağıdaki model soruları yöneltmiştir.

- Yukarıdan aşağı bir strateji olarak merkezi yönetimin (federal kuruluşların) baskın olduğu ve klasik metotların kullanıldığı bir tarz mı?
- Aşağıdan yukarı bir strateji olarak, yerel kuruluşlarda (yerel polis teşkilatı ve polis istihbarat birimleri vb.) çalışan çok sayıdaki istihbarat elemanın baskın olduğu bir model mi?
- Yoksa iki uç örnek arasında dengeyi hedefleyen bir ortaklığın teşkil edildiği bir strateji mi?

Üçüncü modelde, ilk iki uç örnek arasında bir bağlantı kurarak merkezi olmayan bir ilişkiler ağının olması, rol/görev ve sorumlulukların merkezi ve yerel teşkilatlar arasında paylaşılması ve yerel uygulayıcıların (kurum, amaç, metot ve ilke olarak) net bir şekilde belirlenmiş olması, geleneksel istihbarat teşkilatları ile yerel teşkilatlar arasında etkin bir bilgi paylaşımı ve daha yakın bir koordinasyonun sağlanması olarak tasarlanabileceğini ifade etmiştir. (Randol, 2009: 4).

11 Eylül saldırılarından sonra Kongre'nin öncelikli olarak odaklandığı konu, iç

güvenliğe yönelik terörizm tehdidine karşı istihbarat kapsamında nasıl bilgi toplanacağı, analiz edileceği ve ilgili kurumlara yayımlanacağı olmuştur. 11 Eylül'den önce ülke içinde üretilen iç istihbarat ile ülke dışında üretilen dış istihbarat arasında bir ayrım varken, şimdi yurtdışında da olsa terörist faaliyetler ABD iç güvenliğine yönelik tehdit olarak kabul edilip iç ve dış istihbarat ayrımı esnemmiştir (Randol, 2009: 14).

Randol, ABD'de iç güvenlik istihbaratı çalışmasında coğrafi, yapısal ve bütünsel olmak üzere üç farklı yaklaşımdan bahsetmektedir:

Coğrafi yaklaşıma göre, sınırlar içerisinde toplanan istihbarat ile iç güvenliği sağlamak amacıyla yapılan dış istihbaratın birleşimi sonucu iç güvenliğe tehdit olan odakları tam olarak kapsayan bir tablo ortaya çıkar.

Yapısal yaklaşımda ise iç güvenliği sağlamak federal bir eylem olarak görülüp ABD sınırlarının da dışına çıkılarak doğrudan veya dolaylı olarak ülke dışında bilgi toplanabilir. Örneğin FBI "Yasal Ataşe" programı vasıtasıyla dünya üzerinde kurduğu 75 ofis sayesinde 200'e yakın ülke, ada ve bölgeyi kapsayacak şekilde bilgi toplama, suç ve terör organizasyonları ile ilgili uluslararası bağlantılar kurma faaliyetlerini yürütmektedir.

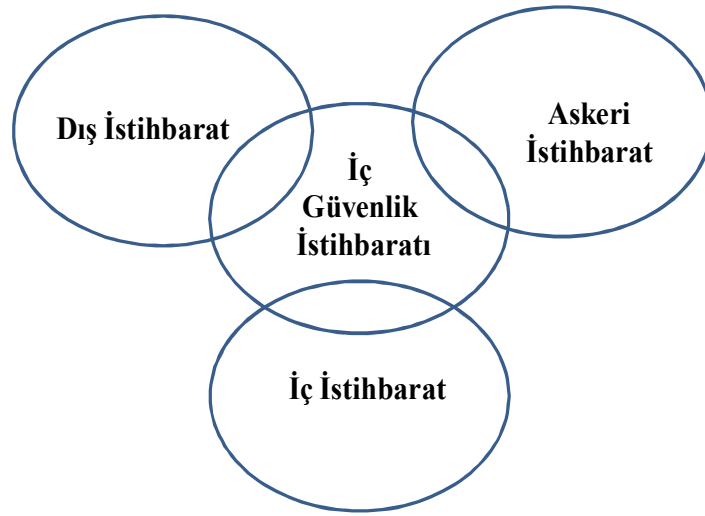
Bütünsel yaklaşımda ise istihbarat kurumları için coğrafi kısıtlamaların, dikey yönetim seviyelerinin ve kurumlar arası güvensizliğin olmaması esas olup ülke genelindeki federal ve yerel istihbarat yetkisi olan kurumların ortak amaç doğrultusunda verimliliği artırmak için istihbarat paylaşımıyla çalışması gerekmektedir. (Randol, 2009: 3-13).

ABD ve Britanya gibi modern demokrasilerde ulusal istihbarat kurumları öncelikli olarak bir amaca hizmet etmek için bulunmaktadırlar: "dış politika uygulayıcılarını bilgilendirmek ve desteklemek". Bu ülkelerde, ister askeri ister sivil bir istihbarat kuruluşu olan karşı istihbarat yada güvenlik istihbaratı ikincil durumdadır. Üst düzey polislik faaliyeti olarak da değerlendirilen iç güvenlik istihbaratının daha net anlaşılması için MI5 ve FBI gibi örnekler incelendiğinde, İngiltere ve ABD gibi birçok modern demokrasilerde iç güvenlik istihbaratının ayrı bir sivil birim olarak görevlendirildiği görülmektedir (Bruneau ve Dombroski, 2006: 153).

Bunun aksine otoriter rejimlerde ise; askeri istihbarat ve polis kurumlarının arasındaki sınırın net olarak belli olmadığı ve kurumlar arasındaki yetki ve sınırların birbirinden ayırt edilemeyecek şekilde karmaşık olduğu bilinmektedir. Genel olarak söylemek gerekirse, otoriter rejimlerdeki güvenlik istihbaratı servisleri, daha ziyade "siyasal polis" olarak görev yapmaktadır (Bruneau ve Dombroski, 2006: 154).

Randol, Büyükelçi John Negroponte'in, askeri istihbarat, dış istihbarat ve iç istihbarat olmak üzere istihbaratın üç farklı yönü bulunduğunu ifade ettiğini vurgulayarak bir diğer (dördüncü) yönün ise iç güvenlik istihbaratı olabileceğini makalesinde ifade etmektedir (Randol, 2009: 4). Randol'a göre, iç güvenlik istihbaratı, Şekil 3'te görüldüğü gibi, bazı açılardan üç istihbarat türü ile ayrılmakta ise de bazı açılardan örtüşebilmektedir.

İç güvenlik istihbaratı, konusu itibarı ile diğer üç istihbarat faaliyeti ile de kesişebilmektedir. Konuya bir örnekle açıklık getirecek olursak Türkiye'de PKK örgütünü ele aldığımızda, Irak kuzeyinde PKK'lı teröristlerin Kandil bölgesinde yabancı askerler veya istihbaratçılar tarafından illegal yollarla eğitimden geçirilmesi, iç güvenliği tehdit eden önemli bir durumken ve bunun tespiti dış istihbaratın sorumluluğundadır. Ancak olay aynı zamanda iç güvenlik istihbaratı ve askeri istihbaratında da sorumluluk alanına girmektedir. Bu sebeple de özellikle kesişen yönleri olması nedeniyle ortak çalışma yürütülmesi gereken durumlar bulunmaktadır.

Şekil 3: İstihbaratın Boyutları (Randol, 2009:5)

Randol'a göre Amerikan iç istihbaratı, ABD'yi çoğunlukla dış menşeli olan tehditlere (kitle imha silahları üzerine çalışan kişi veya örgütler, uluslararası teröristler, organize suç örgütleri, uyuşturucu kaçakçılığı yapanlar ile ABD'nin menfaatlerini hedef alan ülkeler vb.) karşı korumaya odaklanan faaliyetleri gerektirmektedir ve geniş bir faaliyet alanı bulunmakla beraber temel hedefin, düşmanların (teröristlerin) eylemlerinden önce durduracak, merkezi kurumlar, yerel kurumlar ve özel sektöründe dahil edildiği bir güvenlik ağının teşkil edilmesinin zaruretini vurgulamaktadır (Randol, 2009: 6).

Federal kurumlar incelendiğinde, iç güvenlik istihbaratına ilişkin tehditlere yönelik sadece ülke içinden değil ülke sınırları dışından da önemli oranda istihbaratın geldiği görülmektedir. Örneğin FBI'nın yaklaşık 200 ülke, ada ve bölgeyi kapsayan 75 ofisi içeren bir yasal ataşe programına sahip olması, iç güvenlik istihbaratına ilişkin istihbaratın 200 farklı ülkeden akabileceğini de göstermektedir (Randol, 2009: 13).

Küresel ekseninde iç güvenlik istihbaratı sistemi incelemesinde ABD örneğinde görüldüğü üzere, dönemin ihtiyaçlarına binaen spesifik olarak oluşturulmuş istihbarat birimleri vardır. Bahse konu birimler Ulusal İstihbarat Direktörü koordinesinde, her biri kendilerine has uzmanlık alanlarında, profesyonel biçimde teşkil edilmiş olarak ve gelişen teknolojiye paralel olarak kendilerini güncellemeye devam etmektedirler.

4.2. TÜRKİYE'DE İÇ GÜVENLİK İSTİHBARATI VE UYGULAYAN KURULUŞLAR

Türkiye'de iç güvenlik istihbaratı, farklı istihbarat disiplinlerinin işbirliği ve koordinasyonuna dayalı olarak aynı amaç doğrultusunda uygulanması şekliyle icra edilmekte olup, iç ve dış istihbarattan sorumlu MİT, TSK istihbarat birimleri, genel kolluk olarak polis, jandarma ve sahil güvenlik ile özel kolluk olarak Gümrük Müsteşarlığının istihbarat birimleri, Dışişleri ve İçişleri Bakanlıklarının bünyesindeki istihbarat kısımları ile uluslararası organizasyonların müşterek hareket etmesiyle sağlanmaktadır.

Ülkemiz, sürekli ve çok yönlü çıkar ve güç çatışmalarına sahne olan hassas bir coğrafik konuma sahip olması nedeniyle, her dönem bir tehditle karşı karşıya kalmıştır. Bu tehditlerle mücadelede, istihbarat teşkilatlarının katkısı tartışılmazdır. Bu kapsamda Türkiye'de İç güvenlik istihbaratı uygulayan kuruluşları aşağıdaki gibi sırlayabiliriz.

4.2.1. Milli İstihbarat Teşkilatı

Milli İstihbarat Teşkilatı 6 Temmuz 1965 tarih ve 644 sayılı Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'yla başbakanı bağlı olarak kurulmuştur. 18 yılı aşkın bir süre yürürlükte kalan bu yasa, uygulamada ortaya çıkan aksaklıkların giderilebilmesi, boşlukların doldurulabilmesi ve hızla gelişen ve değişen Dünya Koşullarına uygun hale getirilebilmesi amacıyla yürütülen çalışmalar sonucunda yerini 1 Ocak 1984 yılından itibaren 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'na bırakmıştır.

2937 sayılı kanununda teşkilatın kuruluşu ve ana görevleri genel hatlarıyla belirtilmiş; birimlerin sayısı, adları, ayrıntılı görevleri ve iç örgütlenme ile ilgili diğer hususlar Başbakanın onaylayacağı gizli yönetmeliklere bırakılmak suretiyle, hem gizlilik sağlanmış, hem değişen koşullarda hızlı hareket edebilme olanağına kavuşulmuştur (www.mit.gov.tr).

2937 sayılı kanunun 4'üncü maddesine göre MİT'in görevleri;

1. Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, Anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında milli güvenlik istihbaratını Devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak.
2. Devletin milli güvenlik siyasetiyle ilgili planların hazırlanması ve yürütülmesinde; Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile ilgili bakanlıkların istihbarat istek ve ihtiyaçlarını karşılamak.
3. Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat faaliyetlerinin yönlendirilmesi için Milli Güvenlik Kurulu ve Başbakana tekliflerde bulunmak.
4. Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerine
5. Teknik konularda müşavirlik yapmak ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak.
6. Genelkurmay Başkanlığınca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genelkurmay Başkanlığına ulaştırmak.
7. Milli Güvenlik Kurulunda belirlenecek diğer görevleri yapmak.
8. İstihbarata karşı koymak, olarak belirtilmiştir.

MİT bünyesinde kurulmuş olan Güvenlik İstihbaratı Başkanlığı; başta terör örgütleri ve terörist faaliyetler olmak üzere, Türkiye'nin milli gücüne yönelik tehditlere karşı güvenlik istihbaratı toplamakla görevlidir. Başkanlık tarafından yurt içinde ve yurt dışında toplanan istihbarat güvenlik tedbirlerinin alınması ve tehdidin bertaraf edilmesi için kullanılır (www.mit.gov.tr).

MİT 2937 sayılı kanun kapsamında iç güvenlik istihbaratı kapsamında yapmış olduğu faaliyetlerde suç unsurlarını tespit ettiği andan itibaren bunları operasyonel yetkiye sahip kolluk kuvvetlerine aktarmaktadır. MİT'in asli görevi ürettiği istihbaratı ilgili makamlara yaymaktır.

MİT Müsteşarlığı teşkilat yapılanması kurumun internet sitesinde; Stratejik Analiz Başkanlığı, İstihbarata Karşı Koyma Başkanlığı, Dış Operasyonlar Başkanlığı, Güvenlik İstihbaratı Başkanlığı, Elektronik ve Teknik İstihbarat Başkanlığı ve Sinyal İstihbaratı Başkanlığı şeklinde olmak üzere gösterilmiştir (Ek.B.2).

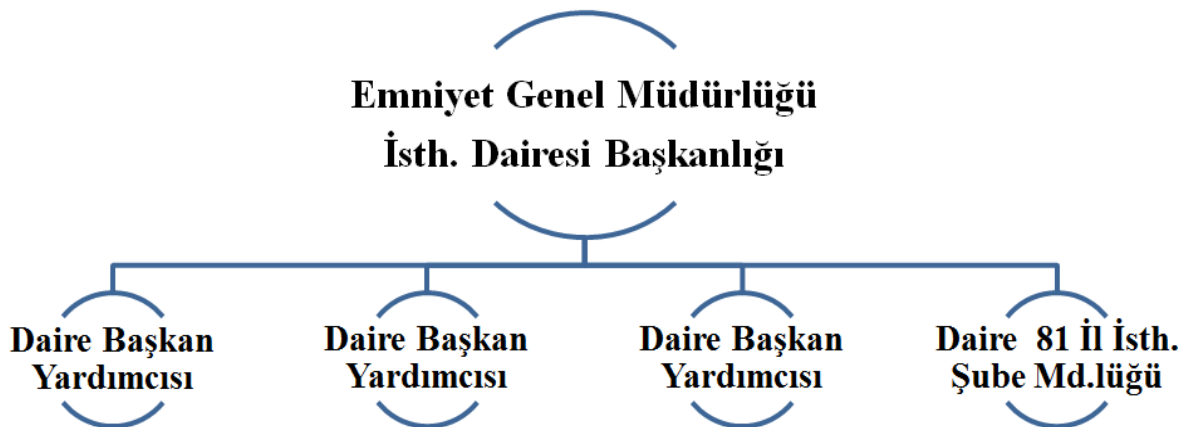
4.2.2. Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı

Emniyet İstihbarat Dairesi Başkanlığı; İçişleri Bakanlığı uhdesinde Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan bir kurumdur. Emniyet Genel Müdürüne doğrudan bağlı olarak faaliyet gösteren İstihbarat Dairesi Başkanlığı, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununa göre düzenlenen ve 13 Şubat 1989 tarihinde çıkartılan Yönetmelik hükümlerine uygun olarak teşkilatlandırılmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığının yetki ve sorumlulukları 1987 yılında yapılan düzenlemelerle genişletilmiş; Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanununa eklenen 7'nci madde ile, polise ülke genelinde kolluk görevleri sınırlaması olmadan istihbarat yapma yetkisi verilmiştir. Kanunda polisin istihbarat görevi,

“Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak, emniyet ve asayişini sağlamak üzere, ülke seviyesinde istihbarat faaliyetlerinde bulunur, bu amaçla bilgi toplar, değerlendirir, yetkili mercilere veya kullanma alanına ulaştırır. Devletin diğer istihbarat kuruluşlarıyla işbirliği yapar.” (www.mevzuat.gov.tr)

şeklinde tanımlanmış olup iç güvenlik istihbaratı çalışmalarında İstihbarat Daire Başkanlığı'nın varlığı konuya olumlu bir katkı sağlamaktadır. Ülke genelinde istihbarat yetkisi bulunan Emniyet İstihbarat birimleri, kamu güvenliğinin sürekliliğinin sağlanması amacıyla iç güvenlik istihbaratı çalışmalarını sürdürmektedir.

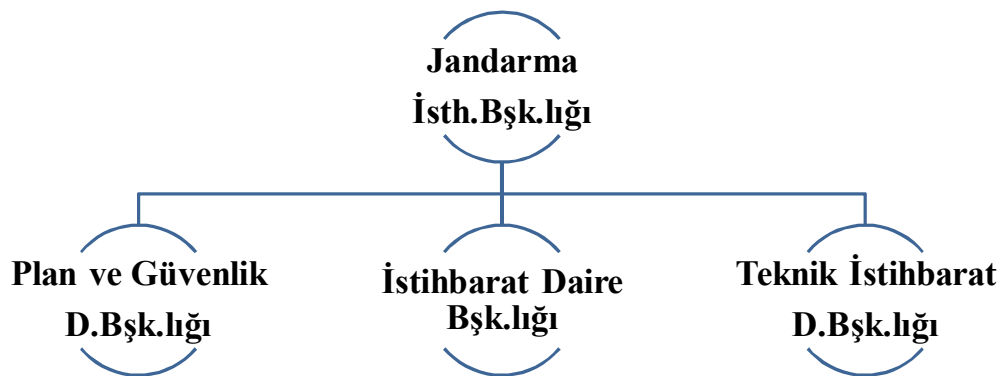
Şekil 4: Emniyet İstihbarat Dairesi Başkanlığı Yapılanması (www.istihbarat.pol.tr)

4.2.3. Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı

Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir (2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu, 1983: madde 3). Bu kapsamda Jandarma Genel Komutanlığında, iç güvenlik istihbaratı üretmek maksadı ile İstihbarat Başkanlığı kurulmuştur. Çeşitli kaynaklarda Jandarma Genel Komutanlığının sorumluluk sahasının Türkiye yüzölçümünün %91'ini kapladığı ifade edilmektedir. Genel olarak görev ve sorumluluk alanı; Polis görev sahası dışı olup, bu alanlar il ve ilçe belediye hudutları haricinde kalan veya polis teşkilatı bulunmayan yerler olarak belirtilmektedir. Bu noktadan hareketle, Jandarma İstihbarat Başkanlığı ve İl Jandarma İstihbarat Şube Müdürlükleri yurtiçindeki sorumluluk bölgelerinde, iç güvenlik istihbaratı faaliyeti icra etmektedir (Ateş, 2012:33)

Jandarma Kanunla, mülki görevlerini esas olarak; gerekli istihbarat faaliyetlerini yürütmek; elde edilen bilgileri değerlendirmek, yetkili mercilere ulaştırmak ve diğer istihbarat ve güvenlik kuruluşlarıyla yakın işbirliği yapmak, şeklinde yürütür. Ayrıca suçları aramak, herhangi bir ihbar ya da şikayet beklemezsizin, bütün istihbarat tekniklerinden yararlanarak, suçları ve suçluları ortaya çıkarmak la mükelleftir. Bu birim kapsamında, yol kontrollerinden trafik denetimlerine, hava alanlarına, sivil yönetimlere terk edilmemiş kentsel alanlara kadar askeri denetim, sivillerin takip ve tarassudu jandarma eliyle yapılmaktadır.

Jandarma İstihbarat Başkanlığı ile ilgili açık kaynaklarda yeteri kadar mevcut bilgi bulunmamasıyla beraber Teşkilat Yapılanması, Devlet Teşkilatı Veri Tabanında aşağıdaki gibi gösterilmiştir.

Şekil 5: Jandarma İstihbarat Başkanlığı Yapılanması (kamu.basbakanlik.gov.tr)

4.2.4. Genel Kurmay İstihbarat Başkanlığı

1324 sayılı Genelkurmay Başkanı'nın görev ve yetkilerini belirleyen kanunun ikinci maddesine göre Genelkurmay Başkanına Silahlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasında; personel, istihbarat, hareket, teşkilat, eğitim, öğretim ve lojistik hizmetlerine ait ilke ve öncelikler ile ana programlarını tespit etme görevi verilmiştir. Bu çerçevede Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı da barışta ve savaşta milli ve müttefikler arası askeri istihbaratı oluşturur ve istihbarata karşı koymak için gerekli esasları belirler, stratejik değerlendirmeleri yapar, plan ve direktifleri hazırlar (Özdemir, 1989:152).

Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı ile Kuvvet Komutanlıklarında bulunan İstihbarat Başkanlıklarının istihbarat faaliyetlerinin yürütülmesine yasal açıdan imkan veren de aynı kanundur. Bu birimlerin görevi, düşman ve düşman olması muhtemel devletlerin askeri güçleri hakkında bilgi toplamak ve istihbarat üretmektir (Tezsever, 1999: 161). Ancak burada mevzu bahis olan bilgi toplamak ve istihbarat üretmek tabiri, uygulama safhasında verilen yetkilerinde sınırları kapsamında düşük seviyede kalmaktadır. Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı ve bağlısı unsurların iç güvenlik istihbaratı yapmak amacıyla, insansız hava araçları başta olmak üzere, hava fotoğrafları, uydu görüntülerinden bilgi ve haber toplamak dışında aktif olarak yapmış olduğu istihbarat faaliyeti bulunmamaktadır. Genelkurmay Başkanlığına bağlı, Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı vardır. Adından da anlaşılacağı üzere Askeri istihbarat teşkilatıdır. Bu teşkilatın görevi, başka devletlerin tüm askeri güçleri hakkında açık ve kapalı metotlarla bilgi toplamak istihbarat yapmaktır (Tezsever, 1999: 161). Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı daha çok dış askeri istihbarata yönelik olarak çalışmakla beraber, bağlısı Kuvvet Komutanlıkları İstihbarat Başkanlıkları ise kendi alanlarında gerekli istihbarat faaliyetlerini yerine getirecek şekilde teşkilatlandırılmıştır. Diğer yandan Genelkurmay Başkanlığı'nın ihtiyacı olan istihbaratı sağlama görevi 2937 sayılı kanunun 4. maddesi e. fıkrasına göre MİT'e verilmiştir:

“Genelkurmay Başkanlığınca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genelkurmay Başkanlığına ulaştırmak.”

Genelkurmay Başkanlığı bünyesindeki istihbarat başkanlık, daire ve şubeleri gibi birimler birer karargâh ünitesidir. TSK bünyesine bağlı askeri amaçlı profesyonel insan istihbaratı birliği bulunmamaktadır. İstihbarat kapsamında değerlendirilen bilgiler; askeri birliklerin (terörle mücadele gibi) görevleri esnasında edindikleri haberlerden,

başta MİT olmak üzere sivil kaynaklardan, açık kaynaklardan, NATO ve benzeri dış kaynaklar ve askeri temsilciliklerden elde edilen doküman ve raporlardan sağlanmaktadır. Stratejik istihbarat, Genelkurmay Başkanlığı'ndan başlayarak Kolordu seviyesine kadar karargâhlar tarafından kullanılmaktadır ve karargâh istihbarat unsurları bu bilgileri analiz, yayım ve kullanma işlevi görürler. Kolordudan aşağıya doğru birlik seviyelerindeki istihbarat ihtiyaçları genellikle taktik ya da muharebe istihbaratı kapsamındadır. Temel istihbarat ihtiyaçları yıllık bir haber toplama planı ile MİT Müsteşarlığı ve ilgili diğer kurumlardan istenir. İvedi bir bilgi gerektiğinde, örneğin, komşu bir ülke ordusu ile ilgili acil bir bilgiye ihtiyaç olduğunda bunu MİT'ten bir yazı ile istemek durumundadır (Yılmaz, 2014:5).

Türkiye'nin coğrafi konumu, stratejik konumu ve jeopolitik durumu göz önüne alındığında, ülkemize yönelik olası tehditlerin önlenmesi konusunda aktif görevi bulunan Genelkurmay Başkanlığı ve bağlısı unsurların görevlerini sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmeleri adına güvenlik istihbaratı ihtiyacının, her türlü duruma karşı hazırlıklı olunması ve savunma alanında açık verilmemesi için daha etkin bir şekilde karşılanması gerekmektedir.

4.3. TERÖR VE İÇ GÜVENLİK İSTİHBARATI

Günümüzde sahip olduğu geniş etki alanı ve eylem kapasitesi sebebi ile terör çok boyutlu bir iç güvenlik meselesi haline gelmiş olup, devletin öncelikle çözmesi gereken bir sorun olarak beklemektedir. Bu sorun, ülkemize içerden ve dışardan saldıran terör örgütlerinin bertaraf edilmesi ile çözülebilir. Bu noktada, teröre neden olan sorunları tek tek irdelemek ve sorun yaratan toplumsal faktörleri tespit edip ortadan kaldırmak, sorunun çözümüne katkı sağlayacaktır. Klasik düşman anlayışının tersine ne zaman ve nasıl vuracağı belirli olamayan terörün engellenmesi, ancak çok iyi bir istihbarat yapılanması ile mümkündür.

Yüksek teknolojiye sahip ileri ülkelerin, kalkınmakta olan ülkeler ile arasındaki uçurum gün geçtikçe derinleşmektedir. Bu durumda modern teknolojiyi kullanamayan güçsüz devletler, zafiyetlerini asimetrik tehditleri kullanmak suretiyle gidermeye çalışmaktadırlar. Genel olarak kullanılan yöntem de terörizm olmaktadır (Caşın, 2002:292)

Ülkemizde 15 Ağustos 1984'te Kürdistan İşçi Partisi (PKK/KONGRA-GEL), terör örgütünün yapmış olduğu ve sonrasında günümüze dek bitmeyen hain saldırılar, ayrıca diğer terör örgütlerinin faaliyetleri ve ülkemizdeki suç örgütlerinin uluslararası

alanda faaliyetleri sonucunda ülkemizin istihbarat yapılanması daha çok iç güvenlik ağırlıklı olarak şekillenmiştir.

Bu bağlamda, iç güvenlikten sorumlu olan kolluk olan Polis ve Jandarma teşkilatlarının istihbarat birimleri ile TSK istihbarat birimleri ve MİT aynı alanda istihbarat faaliyetleri yürütmektedir. Bahse konu kurumlar farklı çalışma prensiplerine ve yasal mevzuata sahip olmalarına rağmen terörün boyutları, etkileri ve sonuçlarının büyüklüğü ile tüm ülkeyi etkilemesinden dolayı ortak bir kümede hareket etmektedirler.

Ülkemiz yıllardır yurt içi ve dışı kaynaklı, PKK ile mücadelenin yanı sıra Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C), İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi (İBDA/C) gibi örgütlerle de mücadele etmiştir. Özellikle son dönemde üretilen Irak ve Şam İslam Devleti (DAEŞ) örgütü ile de ayrı bir mücadele içerisine girmiştir. Yine 17 ve 25 Aralık 2013'teki eylemleri ile baş gösteren, varlığını millet olarak 15 Temmuz 2016 askerî darbe girişimi ile daha iyi idrak ettiğimiz Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ile mücadele ise farklı bir kulvarda devam etmektedir. Bahse konu örgütlerin hepsi de sanki çok uluslu bir ordu gibi olup her milletten unsurları barındırmaktadırlar. Bu da olayın vahametini gözler önüne sermektedir. Savaşığımız örgüt/gruplar yurt dışından desteklenmektedir.

Terörle mücadelede başarı, karar verici makamların, uygulamaya dair emirler/isteklerinde istihbarattan ne ölçüde faydalandıkları ile doğru orantılıdır. Küreselleşme kapsamında sınırların önemini kaybetmesi, kültürel farklılıkların azalması, dünyadaki ekonomik, sosyal ve siyasi dengesizliklerin çoğalması ile birlikte terörizm yerelden küresele doğru genişlemiştir. Bu bağlamda terörist örgütlerin de, zaman içerisinde teknolojik gelişmelerden de yararlanarak iç güvenlik kapsamında tehdit unsuru olma durumu artarak devam etmektedir. Bu sebeple bu örgütleri takip etmek ve mücadele etmek gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Öncelikle bilinmesi gereken şey, terörle mücadele aklın akılla mücadelesidir. Denediğiniz yöntemin, mutlaka karşı hamlesi gelir. Karşı hamle ile sizin çıkışınızın önü kesilmeye, olaylar daha farklı alanlara kaydırılmaya çalışılır. Burada önemli olan karşı tarafın ne yapacağını önceden bilmek hususudur, bu da etkin bir istihbarat sistemi ile gerçekleştirilebilir.

Üzerinden yıllar geçmesine rağmen PKK terörünün tamamen bitirilememesi konunun önemini ortaya koymaktadır. Terörle mücadele kapsamında kolluk kuvvetleri olan polis ve jandarma ile TSK unsurlarının kararlı çalışmalarına destek olmak için iç güvenlik istihbaratının etkin bir şekilde tesis edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda üretilen taktik istihbarat çoğu zaman işe yarasa da, terörizme kısa vadeli çözümler

üretir. Buna karşın taktik istihbarat desteği sağlandıktan sonra ve üretilecek stratejik istihbarat ise terörizmin tamamen ortadan kaldırılması, konusunda terörizmi meydana getiren problemlerin çözümünde yarar sağlayacaktır. Ülke içinde gerekli istihbarat çalışmaları üst düzeyde yapılmalı ve mutlaka ülke sınırlarının da ötesine çıkarak uluslararası organizasyonların desteğini almak gerekmektedir. Bu bağlamda terörle mücadele başarıya ulaşmak için, taktik ve stratejik istihbaratın kesişen noktasında iç güvenlik istihbaratı faaliyetlerini etkin bir biçimde yürütmek gerekmektedir.

Terörle mücadelede başarılı olabilmek için çok iyi teşkilatlanmış ve eğitilmiş bir istihbarat örgütünün varlığı şarttır. İç güvenlik istihbaratı etkin bir şekilde sağlandığında teröristlerin eylem ve taktikleri başarısız olacak, faaliyetleri deşifre edileceğinden terörist örgüt sürekli güç kaybedecektir. İyi organize edilmiş ve iyi yetiştirilmiş personele sahip bir istihbarat teşkilatı terörle mücadelede başarının anahtarıdır.

4.4. İÇ GÜVENLİK İSTİHBARATINDA SORUNLAR

Ülkemizde uygulanan iç güvenlik istihbaratı sistemine, konu ile ilgili basın yayın organları, akademik kaynaklar ve uzman personel görüşleri ele alınıp eleştirel açıdan yaklaştığımızda; mevcut bazı problemlerin olduğu görülmektedir. Bu problemler ortaya çıkarılarak, getirilen çözümlerle güçlü bir iç güvenlik istihbaratı sistemin teşkili sağlanmalıdır.

Verilen veya bildirilen istihbarata rağmen, çoğu zaman terör olaylarının önlenemediği görülmektedir. Bu durum kamuoyunda günlerce tartışma konusu olmaktadır. Bu tartışmalarda kimi istihbaratı veren kurumları kimi de istihbaratı kullanması gereken birimleri suçlamaktadır. Burada en önemli görev karar alıcı makamlara yani siyasi iradeye düşmektedir. Karar alıcı makamlar hangi kurumdan ne istemeleri gerektiğini bilecek düzeyde olmalı ve bunun gereklerini sağlamak adına ihtiyaç duyulan yasal düzenlemeleri yaparak kurumların da rahat şekilde çalışmalarını sağlamalıdır.

Üretilen istihbarata rağmen terör olayları önlenemiyor, can ve mal kayıpları devam ediyorsa, problemin tespiti ve çözümü ile ilgili bazı sorunlar daha da önem kazanmaktadır. Bahse konu sorunlar:

- Birimler arası görev paylaşımında gerekli işbirliği sağlanmakta mıdır?
- İç güvenliğe yönelik öncelikli istihbarat toplama yetki, görev ve sorumluluğu hangi birimdedir?

- İstihbarat faaliyetleri, uygulanış bakımından gizlilik ilkesine uygun olarak uygulanmakta mıdır?

- İhtiyaca cevap veren ve sonuca götüren yeterli istihbarat üretilmekte midir?

- Üretilen istihbarat, zamanında güvenlik birimlerine ulaştırılabilmekte midir?

- Bu bilgiler operasyonel faaliyetlere dönüştürülebilecek nitelikte midir?

- İstihbarat birimleri ne ölçüde hesap verebilir niteliktedir?

- Yaşanan zafiyetlerin kurumlar üzerinde herhangi bir yaptırımını var mıdır?

- Teknolojinin gelişimi ile paralel eksenli olarak artan eğitimli personel ihtiyacı nasıl karşılanmaktadır?

Bahse konu sorunları genel itibari ile Denetim, Yetki, Koordinasyon, Eğitim ve Teknoloji Eksikliği şeklinde başlıklar halinde de inceleyebiliriz.

4.4.1. Denetim Eksikliği

İstihbarat faaliyetleri, uygulanış bakımından gizlilik ilkesi kapsamında yapılmaktadır. Yapılan çalışmalarda başarıyı yakalamak için faaliyete ilişkin detayların mümkün olduğunca az sayıda kişi tarafından bilinmesi gerekmektedir. Gizliliğin korunması hususu ve bazı etmenlere, zaman zaman sistemin denetimi konusunda mevcut problem olarak karşılaşılmaktadır. İstihbarat alanındaki en önemli sorunlardan biri denetim sorunudur.

İstihbarat birimleri ve faaliyetlerinin, demokratik ve hukuki denetim usulleri ile diğer devlet kurumlarıyla olan ilişkileri kendi içinde öneme haiz olup işleyen istihbarat sisteminin yasama, yürütme ve yargı organları tarafından gözetim ve denetiminin dengeli bir şekilde düzenlenmesi; sistemi, demokrasi, insan hakları, temel hak ve hürriyetler gibi değerlere hesap verebilir hale getirmek gerekmektedir.

4.4.2. Yetki Problemi

İç güvenlik istihbaratının sağlanmasında, kamu istihbarat sistemi içinde yer alan istihbarat organizasyonlarının yetkileri gözden geçirilmeli ve sorumluluk alanları net biçimde belirtilmelidir. İstihbarat birimleri, birbirlerinin alanlarındaki konularda görev yapabilmekte, bunun da önünde yasal bir engel bulunmamaktadır. Bu sebepten istihbarat birimleri, sahada birbirleri ile rakip konuma gelmektedirler.

Birimler arasındaki yetkilendirmelerdeki eksiklikler bilgi akış yolunu da tıkayabilmektedir. Ülkemizin ulusal güvenliği için, istihbarat birimlerimizin kendi

içlerinde sorumluluk alanları da belirtilecek şekilde çok ciddi yetkilerle donatılması lazım. Ancak bu yetkilerin kullanılış tarzı konusunda Meclis'te ciddi bir kontrol mekanizmasının kurulması da gerekmektedir.

Türkiye'de farklı kurumlar istihbarat çalışmaları yapmaktadır ki, bu da son derece doğaldır. Kolluk kuvvetlerinin, Genelkurmay Başkanlığının ve MİT'in kendi konuları bağlamında istihbarat faaliyetlerinde bulunmaları onlara verilmiş bir görevdir. Türkiye'de kurumları ve faaliyetlerini tartışma konusu haline getiren husus, birbirlerinin alanlarına müdahalelerde bulunmalarıdır. Türkiye'de yaşanan kurumlar arası koordinasyon eksikliğini de göz önünde bulundurunca, kurumların birbirlerine güvenmemeleri ve rekabet etmeleri gibi bir durum zaman zaman ortaya çıkmıştır (Çınar, 1997:175-177).

MİT, Emniyet, Jandarma ve TSK arasında iç istihbarat üretimi konusunda yıllardan beri süren bir rekabet ve çekişme söz konusudur. 1987 yılında Emniyet İstihbarat Daire Başkanlığına yurt genelinde istihbarat sorumluluğu verilmesi, Jandarma istihbarat birimlerinin faaliyetlerinin Emniyet İstihbaratı ile örtüşmesi veya kesişmesi, Genelkurmay ve Kuvvet İstihbarat Başkanlıklarının İç güvenlik Harekatına yönelik istihbarat üretme gayretleri, MİT'in hem iç, hem de dış istihbaratta rol alması zaman zaman kurumlar arası çatışmaların ve çekişmelerin yaşanmasına neden olmuş ve olmaktadır (Ateş, 2012:67).

MİT ve Emniyet arasında istihbarat alanında bir rekabet olduğu ve iki kurumunda koordineli bir şekilde çalışmakta sıkıntı yaşadıkları Türkiye'de sıklıkla tartışılmaktadır. Esasen kolluk kuvveti olan polisin suça ilişkin olarak; önleme ve faili yakalama maksadı ile istihbarat yaparken, MİT ülkenin güvenliği alanında istihbarat yapmaktadır. Suça ilişkin herhangi bir faaliyetin ulusal güvenlik boyutu kazanmadığı takdirde MİT tarafından izlenmesine gerek yoktur. Aynı şekilde suç unsuru taşımayan ancak ulusal güvenliğe yönelik özellikle örtülü faaliyetlerin de emniyet istihbarat tarafından izlenmesine esasen gerek yoktur (Kaynak, 2006:70-71).

4.4.3. Koordinasyon Eksikliği

Farklı istihbarat birimleri arasındaki koordinasyon eksikliği, iç güvenlik istihbaratının tesisinde başarıya giden yolda karşımıza çıkan menfi bir durumdur. Hatta bu soruna çözüm olması, terörle mücadeleye ilişkin politika ve stratejileri geliştirmek ve bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla 2010 yılında Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı kurulmuştur. Müsteşarlık bünyesinde,

doğrudan Müsteşara bağlı olarak faaliyetlerini yürüten İstihbarat Değerlendirme Merkezi, terörle mücadele alanında oluşturulacak politika ve stratejiler ile alınacak tedbirlere esas olmak üzere, güvenlik kuruluşları ve istihbarat birimleri ile Dışişleri Bakanlığında alınan stratejik istihbaratı değerlendirerek ilgili birimler ve karar alıcılarla paylaşımı görevlerini yerine getirmektedir (www.kdgm.gov.tr).

Kurumlar arasındaki anlayış farkına dayalı güvensizlik nedeniyle koordinasyon ve işbirliğinin yeterli düzeylerde olmaması, Türk istihbarat sistemindeki en belirgin sorunlardan birini oluşturmaktadır. İstihbarat sisteminde koordinasyon ve işbirliğinin yetersiz seviyelerde olması, istihbaratta gayretlerin boşa harcanmasına, faaliyetlerde istenilen sonucun alınamamasına neden olmaktadır (Ateş, 2012:68). Bu bağlamda ne yazık ki ülkemizde yaşanmış bazı menfi olaylar bulunmaktadır.

Konu ile ilgili olarak örnek olay olarak değerlendirebileceğimiz, Reyhanlı'da 11 Mayıs 2013 tarihinde yaşanan 53 vatandaşın hayatını kaybettiği saldırı öncesinde MİT, saldırıdan bir gün önce 10 Mayıs akşamında teröristleri tespit edip Hatay Emniyet İstihbarat Şube Müdürlüğüne vermesine rağmen, istihbaratın yeterince değerlendirilmemesi nedeniyle vahim olay yaşanmış olup saldırı ile ilgili Başbakanlık Teftiş Kurulu'nun hazırladığı raporda, eldeki istihbaratlara rağmen dönemin Emniyet yetkilileri ve arasındaki koordinasyon eksikliği ve MİT-Emniyet uyumsuzluğu nedeniyle saldırının engellenemediği (www.sabah.com.tr) ifade edilmiştir.

Yaşanan bu olay ve benzeri bazı olayların da yaşanması sonrasında, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı'nca yürütülen istihbarat paylaşım sisteminin istenildiği ölçüde etkin olmaması nedeniyle yeni bir istihbarat değerlendirme mekanizmasının kurulması için 2013 yılında, iç güvenlik istihbaratı yapan kolluk birimleri, askeri istihbarat ve MİT'in koordinesini sağlamak üzere MİT bünyesinde Müşterek İstihbarat Koordinasyon Merkezi (MİKM) kurulmuştur (www.milliyet.com.tr). MİKM'in kurulması konuya olumlu yönden kazanımlar sağlamakla birlikte, sahadaki birimlerin üzerinde bir otoriteye, yani yeni bir çatı örgütlenmeye; birimler arasında ast-üst ilişkisinin kurulmasına, organik bir bağa ihtiyaç bulunmaktadır. Yeni kurulacak çatı kurum ile farklı kaynaklarda toplanan istihbaratın tek elde toplanması, eşgüdüm içinde sürdürülmesi ve tek elden operasyonel olarak komuta etme meselesinin çözülmesi gerekmektedir. Bahse konu bu kurum MİT bünyesinde de kurulabilir ancak konu ile ilgili olarak köklü bir çalışma gerekmektedir.

4.4.4. Eğitim ve Teknoloji Eksikliği

İstihbarat eğitimi, tesadüflere bırakılamayacak kadar mühim olup, ulusal güvenliğin sağlanması açısından son derece önemlidir. İstihbarat eğitiminde başarı; gelişen teknoloji ve değişen şartlara uyumlu, sistemli bir eğitim düzeninin sağlanmasından geçmektedir.

Küreselleşmenin de etkisiyle sürekli kendini yenileyen teknoloji, istihbarat sistem ve tekniklerini de etkilemektedir. Teknolojik sistemler hayatımızın her evresine girmiş bulunmaktadır. Bu sistemler getirdikleri kolaylıkların yanında bazı olumsuz durumları da beraberinde getirmektedirler. Bilgi artık herkes için erişilebilir durumdadır. Özel ve Resmi işlemlerin, telefon, bilgisayar ve ağlar üzerinden yapılmaya başlanması, güvenlik açıklarını da beraberinde getirmiştir. Havaya çıkan, kabloya giren her sinyalin, bilginin deşifresinin mümkün olduğu bu dönemde, istihbarat ve istihbarattan korunma tekniklerine ve teknolojisine ayak uydurabilmeli, yeni teknik ve yöntemleri sürekli revize etmeli, hatta daima bir adım önde gidilmelidir.

Askeri görevlerin yerine getirilmesinde stratejik ve cari istihbarat ihtiyaçlarının zamanında ve doğru bir şekilde sağlanması hayati bir hizmettir. Örneğin bir tankın zırh özelliklerini ve üstündeki silahları ya da füzenin ateşleme sistemi ve iz takibini yapmak, bir uçağın veya geminin edindiği yeni teknolojilerin tanınması uzmanlık isteyen bir çalışmadır. Bu tür hizmetlerin 6 aylık bir eğitimi müteakip MİT'e kazandırılan bir elemandan beklemek doğru değildir. TSK tarafından son 20 yılda edinilen uydu sistemleri, insansız hava araçları, gözetleme ve hedef tespit radarları, çeşitli elektronik tespit ve kestirme sistemleri, AWACS gibi yeni teknolojiler daha çok taktik amaçlıdır ve insan istihbaratının yerini tutamaz (Yılmaz, 2014:8). Yılmaz tarafından burada değinilen 6 aylık eğitimin yeterli olmadığı hususuna ek olarak; mevcut tecrübeli personelin değerlendirilmesi ve moral motivasyonun yüksek tutularak elde tutulması, işe yeni alınan personelin de eğitimlerini müteakip tecrübeli personel ile uzun süre beraber çalıştırılmasının sağlanması sistemin işleyişi açısından faydalı olacaktır.

Teknolojinin gelişimi eğitilmiş personel ihtiyacını da beraberinde getirmektedir. Gerekli sistem ve teçhizat sağlandıktan sonra birde bu akıllı sistemleri hakkıyla kullanacak, alanında iyi yetişmiş uzman personel gerekmektedir. Personel eğitim için göreve yönelik akademik düzeyde eğitim verilmesi ve personelin bilimsel çalışmalar ile iç içe olması gerekmektedir.

Öte yandan, istihbarat alanındaki bilimsel çalışmaların milli kapsamda tutulmayıp, bu alanda uluslararası çalışmaların ve ortak projelerin üretilmesi de gene en

çok ilgili ülkelerin faydasına olacaktır. Her ülkenin istihbarattan beklentileri ve istihbarat servislerinin yapılanması kendi güvenlik ve istihbarat kültürüne göre değişmekle beraber, bu alanda yapılacak uluslararası çalışmalardan bütün ülkeler ortak paydalar çerçevesinde yararlanabilir. Çünkü istihbarat sadece savaş, çatışma ve krizlerle değil, barış ve demokrasi ye de hizmet edebilir. Bunun en iyi örneği, bugün uluslararası terör ile mücadelede gerekli olan iş birliğinin temelinde istihbarat çalışmalarının öne çıkmasıdır. Bu ihtiyacı çok önceden gören başta ABD ve İngiltere olmak üzere batılı ülkeler uzun zamandır istihbarat alanında popüler dergiler çıkarmakta, bu alandaki bağımsız yerli ve yabancı çalışmalardan istifade etmektedirler. Bu ülkelerde istihbarat alanında yüksek lisans ve doktora programlarının açılmış olması da istihbaratın bir bilim dalı olarak hak ettiği gelmesi yönünde örnek bir gayrettir. (Yılmaz, 2013:6).

BÖLÜM V

SONUÇ

Güvenliğin sağlanması, her toplumda ve devlette ana amaçtır. Çünkü toplumsal ve kişisel huzur, her şeyden önce güvenliğin tesisine bağlıdır. Güvenlik her ne kadar devlet açısından öncelik taşısa da, taşıdığı öncelik devlet açısından olduğu kadar, bireyler açısından da oldukça gerekli bir ihtiyaçtır. Bireylerin güvenliklerinin toplamı ülke güvenliğini oluşturmaktadır. Devlet, vatandaşlarının gerek kısa gerekse uzun vadeli toplumsal güvenliğini sağlamaktan sorumludur.

Güvenliği sağlamak devletin asıl görevleri arasındadır. Güvenlik olmadan toplumun huzur ve barış içerisinde yaşaması olanaksızdır. Ülke sınırları içerisindeki bireylerin güvenliği ve huzurunun sağlanması; toplumun, ekonomik, sosyal, psikolojik, kültürel dokusunun ve devlete ait fiziki varlıkların korunması için yapılan faaliyetler iç güvenlik hizmetleri kapsamında olup devlet tarafından sağlanmaktadır.

Güvenlik anlayışında halka karşı sorumluluk, insan odaklılık, hesap verebilirlik, şeffaflık, kaliteli hizmet sunumu ve katılımcı demokrasi öğelerinin ön plana çıkmış olması ile birlikte kolluk kuvvetlerinin görevlerini icra ederken yasal yetkilerinin dışına çıkmadan hareket etmeleri, demokratik hukuk devletinin sorumluluğundadır. Kolluk kuvvetlerine yasalarla verilen bu yetkilerin kötüye kullanılması bireyler üzerinde menfi yönde sonuçlara yol açabilir ve halkın devlete olan saygınlığının zedelenmesine neden olur. Dolayısıyla, kolluk kuvvetlerinin eğitimi çok önemli olup, personel tarafından görevin aksatılmadan yürütebilmesi adına, tehdit ve tehlikeler ile mücadelede kullanılacak metot ve tekniklerin idrak edilmesi, görev ve yetkilerinin sınırlarını, yetkilerini hangi koşullar altında kullanıp kullanmayacaklarının teşkilat mensupları tarafından bilinmesi gerekmektedir. Kolluk kuvvetleri bilinçli, bilgi birikimli ve donanımlı ve alanında hep bir adım önde olmak zorundadır.

Devletin varlığını sürdürebilmesi için, ulusal ve uluslararası ortamdan doğrudan kendisine yönelik tehditleri nasıl algıladığı ve bu algıya nasıl cevap verdiği/vereceği, davranış kalıpları geliştirmesi, değişime açık ve esnek olması çok önemlidir. Dolayısıyla devletin bekasını, iç ve dış tehlikelerden korunmuş olarak varlığını, hukuki, sosyal ve bağımsız olarak sürdüreceği her türlü yaklaşım, ulusal

güvenlik kapsamında olup bunun sağlanması ise ülke içinde, sağlam temeller üzerine oturtulmuş, taktik ve stratejik seviyede bilme ve değerlendirme ihtiyacını karşılayabilecek istihbarat yapılanmalarının teşkilinden geçer.

Geleceği görebilmek, muhtemel sorunlar hakkında önceden bilgi sahibi olabilmek, olayların gerçek nedenlerine ulaşabilmek, ancak sağlıklı istihbarat üretimi ile mümkün olabilir. Dünyada güçlü devletlerin siyasi stratejilerini evrensel ortamda kabul ettirmek için etkili istihbarat yöntemleri uyguladıkları görülmektedir. Türkiye'nin milenyumuna girmeden önce yeni bir stratejik istihbarat konseptine, personeline ve organizasyonuna ihtiyacı bulunmaktadır. Bu kapsamda ülkemizde de istihbaratın akademik yönden araştırılması, istihbarat yöntemleri konusunda iyi yetişmiş istihbaratçılar ve sağlam organize edilmiş istihbarat örgütlerinin varlığı, çok kuvvetli bir istihbarat ağımızın olması, bağımsızlık ve güvenliğimizin teminatı olması yönüyle gereklidir.

Günümüzde küresel ekseninde mevcut olan espionaj faaliyetleri özellikle konumu itibari ile ülkemizi de hedef almış bulunmaktadır. Bu sebeple yapılacak olan espionaj faaliyetlerine karşı tedbirler alınmalı ve konuya gerekli önem verilerek dikkati elden bırakmamalıdır.

Tehlikenin artık sadece ülke sınırları dışarısından değil, ülke içinde, her zaman, her yerde, karşımıza çıkabilecek olması ihtimali, ülke içerisindeki risk durumları ile mücadelede önleyici bir mekanizma olması nedeniyle karar vericilerin iç güvenlik istihbaratı konusuna daha da önem vermesini gerekli kılmıştır.

Günümüzde sahip olduğu geniş etki alanı ve eylem kapasitesi sebebi ile terör çok boyutlu bir iç güvenlik meselesi haline gelmiş olup, devletin öncelikle çözmesi gereken bir sorun olarak beklemektedir. Bu sorunun çözümü için teröre neden olan sorunları tek tek irdelemek ve sorun yaratan toplumsal faktörleri tespit edip ortadan kaldırmak, sorunun çözümüne katkı sağlayacaktır. Klasik düşman anlayışının tersine ne zaman ve nasıl vuracağı belirli olamayan terörün engellenmesi, yine çok iyi bir istihbarat yapılanması ile mümkündür.

Terörle mücadelede başarı, karar verici makamların, uygulamaya dair emirler/isteklerinde istihbarattan ne ölçüde faydalandıkları ile doğru orantılıdır. Küreselleşme kapsamında sınırların önemini kaybetmesi, kültürel farklılıkların azalması, dünyadaki ekonomik, sosyal ve siyasi dengesizliklerin çoğalması ile birlikte terörizm yerelden küresele doğru genişlemiştir. Bu bağlamda terörist örgütlerin de, zaman içerisinde teknolojik gelişmelerden de yararlanarak iç güvenlik kapsamında

tehdit unsuru olma durumu artarak devam etmektedir. Bu sebeple bu örgütleri takip etmek ve mücadele etmek gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Denediğiniz yöntemin, mutlaka karşı hamlesi gelir. Karşı hamle ile sizin çıkışınızın önü kesilmeye, olaylar daha farklı alanlara kaydırılmaya çalışılır. Burada önemli olan karşı tarafın ne yapacağını önceden bilmek hususudur.

İç güvenlik istihbaratı etkin bir şekilde sağlandığında, teröristlerin eylem ve taktikleri başarısız olacak, faaliyetleri deşifre edileceğinden terörist örgüt sürekli güç kaybedecektir. Verilen veya bildirilen istihbarata rağmen, çoğu zaman terör olaylarının önlenemediği görülmektedir. Bu durum kamuoyunda günlerce tartışma konusu olmaktadır. Bu tartışmalarda kimi istihbaratı veren kurumları kimi de istihbaratı kullanması gereken birimleri suçlamaktadır. Burada en önemli görev karar alıcı makamlara yani siyasi iradeye düşmektedir. Karar alıcı makamlar hangi kurumdan ne istemeleri gerektiğini bilecek düzeyde olmalı ve bunun gereklerini sağlamak adına ihtiyaç duyulan yasal düzenlemeleri yaparak kurumların da rahat şekilde çalışmalarını sağlamalıdır.

Ulusal güvenliğin sağlanması, etkin bir güvenlik sistemi ve bu sistem içinde görevli birimlere; ülkemize ve milletimize yönelik içten ve dıştan gelecek her türlü tehdidin istihbarat birimleri tarafından zamanında tespit edilip, bildirilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması ile etkin bir şekilde gerçekleşebilir. Terör eylemlerini önlemek ve sonra terör örgütü mensuplarını, ideolojilerini, yapılanmalarını, militan profillerini, taktiklerini, gelir kaynaklarını, imkan ve kabiliyetlerini öğrenebilmek ancak iç güvenlik istihbaratı ile mümkündür.

Bu bağlamda, güçlü bir iç güvenlik istihbaratı sistemin teşkili açısından aşağıda öneriler sunulmuştur:

- Öncelikle, halka karşı sorumluluk, insan odaklılık, hesap verebilirlik, şeffaflık ve kaliteli hizmet sunumu gibi olgularla toplumun istihbarat birimlerine karşı, sevgi ve güven duygusu sağlanmalıdır.
- Toplumun iç güvenlik istihbaratı faaliyetlerine karşı olumsuz tutum geliştirmesinde etkili olabilecek basın-yayın organları tespit edilmeli ve menfi yayın yapanlara yönelik gerekli cezai yaptırımlar getirilmeli, halk için istihbaratın ne kadar önemli olduğuna dair yayınlar yapılmalıdır. Unutulmamalıdır ki halkıyla gönül birlikteliğini sağlayan, arkasında milletinin desteğini bulunduran bir

istihbarat biriminin sırtı hiçbir zaman yere gelmez.

- İstihbarat birimleri ve faaliyetlerinin, demokratik ve hukuki denetim usulleri ile diğer devlet kurumlarıyla olan ilişkileri kendi içinde öneme haiz olup işleyen istihbarat sisteminin yasama, yürütme ve yargı organları tarafından gözetim ve denetiminin dengeli bir şekilde düzenlenmesi sağlanmalıdır.
- İç güvenlik istihbaratının olmadığı bir devlette nasıl ki özgürlüğün varlığından bahsedilemez, aşırı uygulamaların olduğu devlette de yine özgürlüğün varlığından bahsedilemez. Bu bağlamda devlet toplumun ve bireylerin özgürlüklerinin korunmasını sağlamalıdır.
- İç güvenlik istihbaratını sağlayan birimler, hedefler ve olaylar karşısında tarafsız olmalı ve siyasi baskı altında olmadan, kullanıcı makamlara doğru bilgiyi sunmalıdır.
- Ulusal güvenlik politikasının diğer unsurlarının yanı sıra bireysel güvenliğe de önem veren bir küresel güvenlik anlayışı doğrultusunda gözden geçirilmesi, istihbarat faaliyetlerinin de bu doğrultuda şekillendirilmesi gerekmektedir.
- İstihbarat alanı için; konuya hakim, akademik yönden kendini geliştirmiş öğretim üyelerinin ve deneyimli istihbaratçıların da öğretim görevlisi olarak çalıştığı, geniş bir kadroya sahip bir İstihbarat Akademisi oluşturulması veya bir devlet üniversitesi bünyesinde Lisans, Yüksek Lisans, Doktora eğitimlerinin verilmesi, ihtiyaç duyulan alanlarda nitelikli ve uzman personel yetiştirilmesine vesile olacaktır.
- Hakkında istihbarat toplanan kişi/kurum veya kuruluşların içerisinde para ile eleman bulmak yerine, daha güvenli olması açısından personel sızması sağlanmalıdır.
- Farklı kaynaklarda toplanan istihbaratın tek elde toplanması, eşgüdüm içinde sürdürülmesi ve tek elden operasyonel olarak komuta etme meselesinin çözülmesi için ülkedeki tüm istihbarat faaliyetlerinin koordinasyonundan sorumlu olacak şekilde, ABD'deki Ulusal İstihbarat Direktörlüğü örneğinde olduğu gibi

istihbaratta çatı kuruluş niteliğinde olan Ulusal İstihbarat Başkanlığı/Müsteşarlığı/Direktörlüğü yada içerisinde güvenlik ve istihbarat unsurlarını barındıran, operasyonel yetkiye sahip Ulusal Güvenlik Direktörlüğü şeklinde bir yapılanma kurulmalıdır. Böylece istihbarat birimleri kendi aralarında ve devletin diğer unsurlarıyla, işbirliğini etkin olarak gerçekleştirebilmelidir.

- Uzmanlaşma ve yetki karmaşasını önleme bakımından iç ve dış istihbaratın birbirinden ayrılması, kendi aralarında bilgi paylaşımına devam etmeleri gerekmektedir.
- Mevcut istihbarat birimlerimizin, kanunlarla kendilerine verilmiş olan görevlerini, fonksiyonel olarak bu işlevi göstermeyen vaziyetten aktif konuma getirilmesi gerekmektedir.
- Olayları çok daha önceden alıp inceleyecek, analiz edecek ve karar alıcılara faydalı bilgiler üreterek onları yönlendirecek bir istihbarat teşkilatı modeli geliştirilmelidir.
- Yabancı istihbarat birimlerinin milli güvenliğimize yönelik faaliyetlerini engelleyici ve onları etkisiz hale getirilecek tedbirlerin önemli olduğu bilinmeli ve önleyici tedbirleri en üst seviyede almalıdır.
- İç güvenlik istihbaratı alanındaki kanunlar gözden geçirilmeli, gerekiyorsa dönemselsel ve geleceğe dönük ihtiyaçlara binaen yenileri getirilmelidir.
- İstihbarat faaliyetlerinde uygulanan yöntemler gözden geçirilmeli, zaman zaman yeni yöntemler üretilmeli ve uygulanmalıdır.
- Ülkemizde uygulanan iç güvenlik istihbaratı sistemine, konu ile ilgili basım yayın organları, akademik kaynaklar ve uzman personel görüşleri ele alınıp eleştirel açıdan yaklaştığımızda; tez içerisinde de incelenen mevcut bazı problemlerin olduğu görülmektedir. Bu problemler ortaya çıkarılarak, getirilen çözümlerle güçlü bir iç güvenlik istihbaratı sistemin teşkili sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Altındal, A. (2004). *Vatikan ve Tapınak Şövalyeleri*. İstanbul: Alfa Yayınları. s.61
- Aydın, N. (2008). *İşte İstihbarat*, Kum Saati Yayınları, İstanbul, s.93.
- Acar, Ü. (2011). *İstihbarat*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss.21-216.
- Acar, Ü. ve Urhal, Ö. (2007). *Devlet, Güvenlik, İstihbarat, Terörizm*. Adalet Yayınevi, Ankara, s.201.
- Ateş, H. (2012). *Kamu Güvenliğinde İstihbarat Sisteminin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara, ss.33-68.
- Aydınlı E. (2003). *Küreselleşme ve Güvenlik: Teorik Yaklaşımlar*, Avrasya Dosyası, ASAM yayınları, Cilt: 9, Sayı: 2, Ankara, ss. 38-39.
- Ayhan, U. (2008). *Metropol Alanlarda Kamu Güvenliği*. Kripto Kitaplar, Ankara, s.125.
- Aykaç, M. (1997). *Abbasi Devletinin İlk Dönemi İdarî Teşkilatında Divânlar*, TTK Yayınları, Ankara, s.40.
- Barnea, A. (2012). *Israel's Silent Defender: An Inside Look at Sixty Years of Israeli Intelligence*, ed. Amos Gilboa, Efrayim Lapid, Yochi Erlich: Jerusalem, Gefen Publishing House, ss.207-216.
- Baldwin, D. A. (1997). *The Concept of Security*, Review of International Studies. C. 23, S. 01, ss.5-26.
- Brauch, H.G. (2008). Conceptual Quartet: *Security and its Linkages with Peace, Development and Environment*, (Ed) Hans Günter Brauch, *Globalization and Environmental Challenges Reconceptualising Security in 21st Century*, Berlin ve Heidelberg: Springer-Verlag, s.78.
- Bruneau, T. C. and Dombroski, K R., (2006), *Reforming Intelligence: The Challenge of Control in New Democracies*, Thomas C. Bruneau and Scott D. Tollefson, (Ed), *Who Guards The Guardians and How*, Austin: University of Texas Press., Texas, ss.153-154.
- Battersby P. ve Siracusa M. (2009). *Globalization and Human Security*, Rowman & Littlefield Pub. Inc., Plymouth: U.K., s.3.
- Bernard, R. L. (2009). *Electronic Intelligence (Elint) at NSA, National Intelligence Agency*, Centre For Cryptologic History, s.1.
- Caşın, M. H. (2002). *Soğuk Savaş Sonrasında Askeri Stratejik İstihbaratın Yeni Vizyonu*, Avrasya Dosyası, Cilt:8, s.292.

- Clauser, J ve S. W.(1975). *Intelligence Research Methodology – An Introduction to Techniques and Procedures For Conducting Research in Defence Intelligence*, Defence Intelligence School, Washington D.C., s.25
- Çerçi, F. (2003). *Haberleşme Hizmetleri ve Osmanlı Devleti'nde Ulak Organizasyon Atatürk Üniversitesi. İlahiyat Fakültesi Dergisi Sayı:20*, Erzurum, ss. 194-196.
- Çınar, B. (1997). *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör*. Sam Yayınları, Ankara, ss. 57-58.
- Dedeoğlu, B. (2003).*Uluslararası Güvenlik ve Strateji*. Derin Yayınları, İstanbul, s.10.
- Devlet Teşkilatı Veri Tabanı, <http://kamu.basbakanlik.gov.tr:8080/DTVT/#>, (16.03.2016)
- Dündar, A. N. (1998). *Açıklamalı İçtihatlı Örnek Uygulamalı Emniyet Teşkilatı ve Hizmetleri*, Yiğit Ofset, Ankara, s. 6.
- Dearth D. H. & Goodden R. T. (ed.), *Strategic Intelligence:Theory and Application*, Defence Intelligence Agency, Washington, s.65.
- Engerer, H. (2011). *Security as a Public, Private or Club Good: Some Fundamental Considerations*, Defence and Peace Economics, Sayı: 22 (2), ss.135-145.
- Eroğlu, H. (2003). *Klasik Dönemde Osmanlı Devletinin İstihbarat Stratejileri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, Cilt:22, Sayı:34, ss.17-33
- Fischbach, J. (1997). *With a Little Bit of Heart and Soul Analyzing The Role of Humint in The Post Cold War Era*, Woodrow Wilson School Policy Conference 401a, s.1.
- Glare, P.G.W. (2007). *Oxford Latin Dictionary*, Oxford: Clarendon Press “Global Reserves”.
- Gibson, S. (2003) *Open Source Intelligence: An Intelligence Lifeline*, Royal United Services Institute (RUSI) Journal, Feb 2004, Vol. 149, No. 1, England, s. 5, 6.
- Güven, E. (2013). *Dünyayı yöneten güç İstihbarat Bilimi*, Yılmaz, Sait. (Ed.). Kripto Yayınları, Ankara, s.120.
- Harp Akademileri Komutanlığı. (1996). *Milli Güvenlik Siyaseti ve Stratejisi*. Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, s. 25.
- Harp Akademileri Komutanlığı. (2002). *Geçmişte ve 21.Yüzyılda Savaşlar ve Stratejiler*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, s.46.
- Herman, M. (1996). *Intelligence Power in Peace and War*, Cambridge University Press, s.138.

Interagency Threat Assessment and Coordination Group (ITACG). (2011) *Intelligence Guide for First Responders*, s.10.

İlter, E. (2002). *Milli İstihbarat Teşkilatı'nın Tarihçesi*, MİT Basım Evi, Ankara, 2002, s. 30.

İnan, K. (2004). *İstihbarat Hizmetlerinin Önemi ve Anlamı*, Stratejik Boyut Dergisi, İstihbarat Dairesi Başkanlığı Yayınları, (Ocak-Nisan), ss.17-20.

İnal, T.(2015), *Teşkilat-ı Mahsusa*, Tarih Okulu Dergisi (TOD), Yıl 8, Sayı XXII, ss. 621-639.

İyiat, B. (2006), *Bir Vatanı Karşılıksız Sevmek (Türk İstihbarat Tarihi)*, Tümar Yayıncılık, Ankara, s.151.

<https://istihbaratakademisi.com> (10.02.2016)

<https://www.dni.gov/> (14.02.2016)

<https://www.dni.gov/index.php/intelligence-community/members-of-the-ic> (13.02.2016)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/ECHELON> (10.04.2016)

<http://egitim.erciyes.edu.tr/~arak/Motivasyon/ihtiyaclarhiyerarsisi/konuanlatimi/ihtiyaclarhiyerarsisi.htm> (05.02.2016)

<http://www.istihbarat.pol.tr/Sayfalar/Teskilat-Yapilanmasi.aspx> (10.03.2016)

<http://www.istihbarat.pol.tr/Sayfalar/Istihbarata-iliskin.aspx> (11.03.2016)

<http://www.kdgm.gov.tr/?ax=kdgmHakkimizda> (15.02.2016)

<http://metinayisigi.com/milli-mucadelede-istanbuldan-anadoluya-yapilan-silah-sevkiyati-ve-istihbarat-meselesi/> (15.01.2016)

<https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=367516&/Eski-Türkler-ve-Selçuklularda-Istihbaratçılık-/-Yrd.-Doç.-Dr.-Hamit-Pehlivanlı> (28.09.2015).

<http://www.hurriyet.com.tr/iste-abdnin-irak-isgaline-gerekce-gosterdigi-istihbarat-raporu-28511783> (18.12.2015).

http://www.mfa.gov.tr/i_-turkiye_nin-uluslararası-guvenlik-perspektifi.tr.mfa (20.08.2015).

www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2559.pdf 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, Ek 7. Maddesi (15.03.2016)

http://www.mit.gov.tr/tarihce/birinci_bolum_A.html#dipnot1 (19.02.2016)

- https://www.mit.gov.tr/text_site/birinci_bolum_B.html (19.02.2016)
- <http://www.milliyet.com.tr/istihbaratta-yeni-donem/gundem/detay/1753037/default.htm> (15.02.2016)
- <http://www.radartutorial.eu/16.eccm/ja06.tr.html> (11.09.2015).
- <http://www.sabah.com.tr/gundem/2014/12/01/mit-bilgi-verdi-emniyet-uyudu> (07.02.2016).
- http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/211/kuresellesmenin_boyutlari_ve_etkileri (19.01.2016)
- <http://www.tdk.gov.tr> (15.03.2016)
- http://www.tsk.tr/1_tsk_hakkinda/tarihce.html (22.08.2015).
- Kahn, D. (2006). *The Rise of Intelligence, Foreign Affairs*, New York, Sayı.85, ss.125-126.
- Karabulut, A (2013). *TURAN-SAM. Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*. Cilt:5 Sayı:18, s.66
- Karabekir, K. (2011). *Kazım Karabekir ve İstihbarat*, Çev. Emrullah Tekin, Milenyum Yayınları, İstanbul, s.23.
- Kaynak, M. (2006). *İstihbarat ve Terör Oyunları*, Timaş Yayınları, İstanbul, ss.70-71.
- Kaynak, M. (2014). *İstihbaratın önemi*, haber.star.com.tr/yazar/istihbaratin-/yazi-onemi 837701 (10.05.2016)
- Keleştemur, A. *Siber İstihbarat Tanımı ve Faaliyet Alanı*, https://www.academia.edu/30032177/Siberistihbarat_Tanimi_ve_Faaliyet_Alanı (10.02.2016)
- Küçükşahin, A. (Aralık 2006). *Güvenlik bağlamında, risk ve tehdit kavramları arasındaki farklar nelerdir ve nasıl belirlenmelidir?* s.s.7-40, http://www.harpak.edu.tr/saren/gsd/oncekisayilar/dokuman/GSD_4/GSD_4_Art_1_122006.pdf, (20.08.2015).
- Kent, S. (2002), *Stratejik İstihbarat*, ASAM Yayınları, Ankara, ss.11-53.
- Kovacs, A. (1997). *Using Intelligence*, Intelligence and National Security, Cilt. 12, Sayı. 4, s.159.
- Küçükşahin, A. (Aralık 2006). *Güvenlik bağlamında, risk ve tehdit kavramları arasındaki farklar nelerdir ve nasıl belirlenmelidir?* *Harp Akademileri Komutanlığı Güvenlik Stratejileri Dergisi*, s.s.7-40.

- Marrin, S. (2005). *A review of: Using Intelligence to Protect Homeland Security*, International Journal of Intelligence and Counter Intelligence, C.18, S.3, ss.549-559.
- MGK Genel Sekreterliği. (2014). Sıkça Sorulan Sorular, *Dünyada ve Türkiye’de güvenlik ve milli güvenlik kavramları nasıl algılanmaktadır?* <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/sss.html#soru1>, (13.01.2015)
- Miman, A.T. (2007). *Küreselleşmenin Ordusu Ekonomik İstihbarat*, IQ Yayınları, İstanbul, ss. 38-54.
- Office of the Director of National Intelligence. (2009), *An Overview of the United States Intelligence Community for the 111th Congress*, ss.1-5.
- Ödemiş, R.G. (2014). *Terörle Mücadelede İnsan İstihbaratı ve Teknik İstihbarat İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, İstanbul, ss.50-68.
- Öke, M. K. (2001). *Küresel Toplum*, Asam Yayınları, Ankara, s.53.
- Ögel, B. (1979). *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, Kömen Yayınları, Ankara, ss. 266, 267,
- Ögel, B. (1988). *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, s.750.
- Özdağ, Ü (2008). *İstihbarat Teorisi*. Kripto Basım Yayım, Ankara, ss.59-164.
- Özdağ, Ü. (2009). *Devlet ve İstihbarat*, Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Dergisi / Sayı: 1, 2009, ss.36-49.
- Özdağ, Ü. (2012). *İstihbarat Teorisi*. (6.Baskı). Kripto Basım Yayım, Ankara, ss.41-228.
- Özdemir, H.(1989). *Rejim ve Asker*, AFA Yayınları, İstanbul, s.152.
- Özkan, T. (2003). *MİT’in Gizli Tarihi*, Alfa Yayınları, İstanbul, ss.30-243.
- Pehlivanlı, H. (2002). *Eski Türkler ve Selçuklularda İstihbaratçılık*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s.525.
- Peterson, S. W. (2009) *US Intelligence Support to Decision Making*, Harvard University. ss.7-10.
- Randol, M. A. (2009). *Homeland Security Intelligence: Perceptions, Statutory Definitions, and Approaches*, Congressional Research Service Report For Congress, USA, ss.3-14.
- Schleher, D.C. (2004). *Bilgi Çağında Elektronik Harp*, Berna Kona (çev.), Doruk Yayınevi, İstanbul, s.466.

- Sefer, I. (2010) “İstihbaratta Teknolojik Devrim: Elektronik İstihbarat”, http://www.politikadergisi.com/makale/istihbaratta-teknolojik-devrim-elektronik-istihbarat?quicktabs_editorya_seckileri=0, (23.09.2015)
- Şenel, A.T. (1997). *İKK ve İKK Operasyonları*, İBB Yayınları, No 64, Ankara, ss.32-39.
- Şimşek, E. ve Bahar, I. (2004). *Türkiyede İstihbaratçılık ve Mit*, İstanbul, Kum Saati Yayınları, s.12.
- Stoddard, P H. (2003). *Teşkilat-ı Mahsusa*,: Arma Yayınları, Çev.; Tansel Demirel İstanbul. s.148.
- Shulsky, A N. ve Schmitt, G. J. (2002), *Silent Warfare: Understanding the World of Intelligence*, Potomac Books, Washington, s.30
- Tunaya, T.Z. (2000). *Türkiye’de Siyasal Partiler - Cilt 3*. İstanbul, İletişim Yayıncılık, s:277.
- Turner, M A. (2005). *Why Secret Intelligence Fails*, Potomac Books, Virginia, ss.88-90.
- Urhal, Ö. (2009). *Küreselleşen Dünyada Güvenlik*. Adalet Yayınevi, Ankara, s. 57.
- Urhal, Ö. (2008). *Kamu güvenliği Açısından İstihbarat ve Örgütlü suçlar*. Adalet Yayınevi, Ankara, s. 40-320.
- Uzunçarşılı, İ.H. (1984) *Osmanlı Devlet Teşkilâtına Medhal*, Ankara, s.45.
- Ülman, B. (2000). Türkiye’nin Yeni Güvenlik Algılaması ve Bölücülük. (Der.), *En Uzun On Yıl: Türkiye’nin Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Gündeminde Doksanlı Yıllar*. Buke Yayınları, İstanbul, s.100.
- Üstüner, H. (2001). *Hz. Peygamber Devri’nde İstihbarat*. Yüksek Lisans Tezi .Süleyman Demirel Üniversitesi, ss.8-21.
- Tezsever, S. (1999). *Milli Güvenliğimiz İçinde İstihbarat*. İstanbul Üniversitesi Basım Merkezi, İstanbul, ss.107-170.
- Pekdoğan, C. (2003). Antep’de Türk-Ermeni ilişkileri: 1895-1922. Avrasya Statejik Araştırmaları, Ermeni Araştırmaları Enstitüsü Yayını, *Ermeni Araştırmaları 1. Türkiye Kongresi Bildirileri*, c.III, Ankara, ss.143-462.
- Tılfarlıoğlu, F. (2000). Cumhuriyet dönemi öğretmen yetiştirilmesine tarihsel bir bakış. 2. *Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*, 10-12 Mayıs, Çanakkale, ss.50-62.
- Whitaker, R. (1999), *The end of privacy: How total surveillance is becoming a reality*, New Pn Press, New York: ss.131-135

- Vivas, S ve David, R. (2008) *The Open Sorce Program: Missing in Action*, International Jornal of Intelligence and Counterintelligence, 28 May 2008, s.615.
- Wolfers, A (1952). *National Security as an Ambiguous Symbol*, *Political Science Quarterly*, C. 67, S. 4, s.485.
- Yılmaz, S. (2006). *21.Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat*. Alfa Yayınları, İstanbul, ss.84-240.
- Yılmaz, S (2013). *Dünyayı Yöneten Güç İstihbarat Bilimi*, Kripto Yayınları, Ankara, s.6.
- Yılmaz, S. (2014). *Türkiye'nin Askeri İstihbarat İhtiyacı*, http://www.academia.edu/Türkiyenin_Asker_i_stihbarat_ihtiyacı, s.5. (23.03.2016)
- Yüksel, A. (2013). *II. Mahmut Devrinde Osmanlı İstihbaratı*. Kitap Yayınevi, İstanbul, s. 37.

EK A. ÖZGEÇMİŞ (VITAE)**ÖZGEÇMİŞ**

Selçuk BAĞCI, 1983 yılında Çorlu'da doğdu. Deniz Astsubay Sınıf Okulundan 2002 yılında mezun oldu. 2013 yılında Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Ana Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Selçuk BAĞCI, 2002 yılından bu yana Deniz Kuvvetleri Komutanlığında görev yapmaktadır. İngilizce ve Rusça bilmektedir.

VITAE

Selçuk BAĞCI, was born in Çorlu in 1983. He graduated from the Naval Officer Class School in 2002. He began to study his master degree on the Department of Security Strategies and Management at Gaziantep University in 2013. Selçuk BAĞCI, has been working in Turkish Naval Forces Command since 2002. He can speak Russian and English.

EK B.1. ABD İstihbarat Topluluğu (www.dni.gov)

EK B.2. MİT Müsteşarlığı Teşkilat Yapılanması (www.mit.gov.tr)